

Yapay Zekâ ile Üretilen Müzik Eserlerinin Hukuki Statüsü Hakkında Değerlendirme ve Lisanslanmasına Dair Sektörel Çözüm Önerileri

RAPOR

MUSİKİ ESERİ SAHİPLERİ GRUBU MESLEK BİRLİĞİ

Hazırlayan:

Dr. Öğretim Üyesi R. Tamer PEKDİNÇER
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Ticaret Hukuku ABD Emekli Öğretim Üyesi

Katkıda Bulunanlar:

Av. Dr. Barış Şensoy, Av. İrem Toprakkaya, Burcu Almaçık, Bilge Bengü Ekşioğlu, Işıl Öngör,
Av. Sinan Hassas, Av. Engin Erulutekin, Av. E. Furkan Er, Av. Romina Franko, Av. İlke Solakoğlu.

RAPOR

Konu: Yapay Zekâ Çalıştayı için Üretken Yapay Zekâ (“ÜYZ”) İşitsel Çıktısı Müzik Ürünlerinin Hukuki Statüsü Hakkında Değerlendirme ve Ürünlerin Lisanslanmasına dair Sektörel Çözüm Önerileri

Giriş ve Kapsam

İşbu rapor (“Rapor”), ÜYZ yazılımlarının çıktısı olarak oluşturulan müzik ürünlerinin meslek birliği korumasına dahil edilip edilemeyeceği ve/veya lisanslama süreçleri kapsamına alınmasına yönelik fikir önerilerinin değerlendirilebilmesi amacıyla hazırlanmış olup, aşağıdaki hususları kapsamaktadır:

1. ÜYZ Çalışma Prensibi ve Teknik Açıklamalar
2. ÜYZ Çıktısı Olarak Müzik Eseri Niteliği Taşıyan Ürünlerin Eser Niteliği ve ÜYZ’nin Eser Sahipliği Statüsü
3. ÜYZ Müzik Üretim Süreçlerinin Sınırlamalar ve İstisnalar Çerçevesinde Değerlendirilmesi (Bu Bağlamda FSEK Uyarınca Tahditler, AB Direktiflerinde Tanınan Sınırlamalar- İstisnalar, Üç Adım Testi ve Telifsiz Müzik Hizmetleri Sunan Kuruluşların ÜYZ Çıktısı Barındırma Durumu)
4. ÜYZ Çıktılarına İlişkin Müzik Meslek Birliklerinin Uygulamaları
5. Dünya Genelinde Yapay Zekâ Bağlamında Telif Hakkı İhlallerine İlişkin Uyuşmazlıklar
6. Rekabet Hukuku Bağlamında Yapay Zekâ Sistemleri
7. Müzik Meslek Birlikleri Uygulamaları
8. Yapay Zekâ Çıktılarının Algoritmik Ürün Olarak Haksız Rekabet Çerçevesinde Korunması ve Meslek Birliklerinin Bu Bağlamda Yetkilendirilmesi
9. Olası Bir Çözüm Önerisi Olarak Genişletilmiş Toplu Lisanslama
10. Yapay Zekâ Destekli İçerik Üretiminde Telif Haklarının Korunması İçin Uygulanan Teknik Önlemler
11. Yapay Zekâ Sistemleri Bakımından Sui Generis Koruma
12. Rapor Özeti ve Öneriler

Bu rapor; güncel Türk ve uluslararası mevzuat hükümleri, öğretilerde yer alan görüşler, güncel uluslararası uyuşmazlık çözüm süreçleri ile yurt dışında faaliyet gösteren musiki eseri sahipleri meslek birliklerinin uygulamaları dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Bu raporun tüm hakları saklıdır. Raporun tamamı veya herhangi bir bölümü, raporu hazırlayanın yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz, yayımlanamaz, dağıtılamaz veya ticari amaçla kullanılamaz.

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABAD	Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AIPPI	Uluslararası Fikri Mülkiyet Haklarını Koruma Derneği
ASCAP	Amerikan Besteciler, Yazarlar ve Yayıncılar Derneği
AYM	T.C. Anayasa Mahkemesi
BMI	Broadcast Music, Inc. (ABD)
CDPA	Birleşik Krallık 1988 tarihli Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Kanunu
CISAC	Uluslararası Eser Sahipleri ve Besteciler Meslek Birlikleri Konfederasyonu
DRM	Digital rights management – Dijital haklar yönetimi
DSM	Avrupa Birliği Dijital Tek Pazar (DSM) Telif Hakkı Direktifi (2019/790)
FSEK	5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GEMA	Almanya Müzikal İcra ve Mekanik Çoğaltım Hakları Cemiyeti
GTL	Genişletilmiş toplu lisanslama
KODA	Danimarka Besteci Hakları Derneği
LAION	Büyük Ölçekli Yapay Zekâ Açık Ağı
LLM	Büyük dil modeli
MESAM	Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği
MSG	Musiki Eseri Sahipleri Grubu Meslek Birliği
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SACEM	Fransa Yazarlar, Besteciler ve Müzik Yayıncıları Birliği
SESAC	ABD Avrupalı Sahne Yazarları ve Bestecileri Derneği
SME	Sony Music Entertainment
STEF	İzlanda Besteciler ve İcra Hakları Sahipleri Birliği
STIM	İsveç Bestecileri Uluslararası Müzik Bürosu
TDM	Text and Data Mining - Metin Veri Madenciliği
TEOSTO	Finlandiya Besteciler Telif Hakları Bürosu
TONO	Norveç Besteciler ve Söz Yazarları Meslek Birliği
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
UMG	Universal Music Group
USCO	ABD Telif Ofisi
ÜYZ	Üretken yapay zekâ
WCT	20 Aralık 1996 tarihli WIPO Telif Hakları Antlaşması
WIPO	Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü
WMG	Warner Music Group
WPPT	2 Mayıs 2007 tarihli WIPO İcracılar ve Fonogramlar Antlaşması

İÇİNDEKİLER

RAPOR	1
Giriş ve Kapsam	1
İçindekiler	2
1 TANIMLAR	5
2 ÜYZ ÇALIŞMA PRENSİBİ VE TEKNİK AÇIKLAMALAR	6
3 İŞİTSEL ÜYZ ÇIKTILARININ ESER NİTELİĞİ VE ÜYZ'NİN ESER SAHİPLİĞİ STATÜSÜ	10
3.1 ÜYZ Çıktıların Eser Niteliği	10
3.2 ÜYZ Sistemlerinin Eser Sahipliği Statüsü	12
3.2.1 Yapay Zekâ'nın Hukuki Statüsüne Dair Görüşler	12
3.2.2 ÜYZ Sistemlerinin Eser Sahipliğine Dair Görüşler	13
4 ÜYZ MÜZİK ÜRETİM SÜREÇLERİNİN SINIRLAMALAR VE İSTİSNALAR ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ	14
4.1 Türk Hukukunda Tahditler	16
4.2 Avrupa Birliği Hukukunda Sınırlamalar ve İstisnalar	17
4.3 Üç Adım Testi	22
4.4 ABD Uygulaması	23
4.5 ÜYZ Girdilerine İlişkin Açıklamalar	23
4.6 ÜYZ Çıktılarına İlişkin Açıklamalar	24
4.7 Telifsiz Müzik Platformlarının ÜYZ Çıktısı Barındırma Durumu	25
5 DÜNYA GENELİNDE YAPAY ZEKA BAĞLAMINDA TELİF HAKKI İHLALLERİNE İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLAR	28
5.1 Amerika Birleşik Devletleri	29
5.1.1 Andersen v. Stability AI	29
5.1.2 Advance Local Media v. Cohere	29
5.1.3 Bartz v. Anthropic	30
5.1.4 Concord Music Group, Inc. v. Anthropic PBC	30
5.1.5 Dow Jones & Company, Inc. v. Perplexity AI, Inc.	30
5.1.6 Getty Images v. Stability AI	30
5.1.7 In re: Google Generative AI Copyright Litigation	31
5.1.8 Kadrey v. Meta Platforms	31
5.1.9 In re: OpenAI, Inc. Copyright Infringement Litigation MDL	31

5.1.10	Nazemian and Dubus v. NVIDIA Corporation	31
5.1.11	Thomson Reuters v. ROSS	31
5.2	Birleşik Krallık (İngiltere)	32
5.3	Çin Halk Cumhuriyeti	32
5.4	Almanya	33
5.4.1	GEMA v. OpenAI	33
5.4.2	Knechke v. LAION	33
5.5	Üç Büyükler v. Suno, Udio	34
5.6	Koda v. Suno	34
6	REKABET HUKUKU BAĞLAMINDA YAPAY ZEKA SİSTEMLERİ	34
7	MÜZİK MESLEK BİRLİKLERİNİN UYGULAMALARI	36
7.1	Genel Olarak	36
7.2	CISAC	37
7.3	GEMA (Almanya)	38
7.4	Nordik Meslek Birlikleri (STIM, TEOSTO, KODA, TONO ve STEF)	39
7.5	PRS for Music (Birleşik Krallık)	40
7.6	BumaStemra (Hollanda)	40
8	YAPAY ZEKÂ ÇIKTILARININ ALGORİTMİK ÜRÜN OLARAK HAKSIZ REKABET ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI	41
8.1	Sorunun Arka Planı ve Ekonomik Değer Zinciri	41
8.2	Üretken Yapay Zekâ ve Hukuki Boşluk	41
8.3	Hukuki Nitelendirme: Haksız Rekabet	42
8.4	Kümülatif Koruma ve Meslek Birliklerinin Rolü	42
8.5	Mevzuat Değişikliği Önerisi	42
9	OLASI BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ OLARAK GENİŞLETİLMİŞ TOPLU LİSANSLAMA (GTL)	42
9.1	FSEK Kapsamında GTL'nin Tanımlanması ve Yasal Yetki	46
9.2	"Nitelikli Çoğunluk (Yaygın Temsil)" ve Yetkilendirme Kriterleri	47
9.3	"Çıkma Hakkı" (Opt-out) Mekanizması ve Teknik Standartlar	47
9.4	Şeffaflık ve Veri Bildirim Yükümlülükleri	47
9.5	Adil Ücretlendirme, Tarife Onayı ve Ekonomik Zarar Hesabı	48

10 YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ İÇERİK ÜRETİMİNDE TELİF HAKLARININ KORUNMASI İÇİN UYGULANABİLECEK TEKNİK ÖNLEMLER	48
10.1 Dijital Haklar Yönetimi (Digital Rights Management – DRM)	49
10.2 Dijital Watermarking (Filigranlama)	50
10.3 Perceptual Hash ve Hash Temelli Tanımlama Sistemleri	50
10.4 Dijital Parmak İzi (Fingerprinting)	50
10.5 Model ve Veri Düzeyinde Koruma (YZ Özelinde)	50
10.6 Blockchain ve Zaman Damgalı Kayıt Sistemleri	51
11 YAPAY ZEKÂ SİSTEMLERİ BAKIMINDAN SUİ GENERİS KORUMA	51
12 RAPOR ÖZETİ VE ÖNERİLER	52
12.1 Sorunun Arka Planı ve Ekonomik Değer Zinciri	52
12.2 Yapay Zekâ Destekli Üretimlerde Hukuki Koruma Rejimi Sorunu ve Reform İhtiyacı	52
12.3 Haksız Rekabet Koruması	53
12.4 Etkili Teknik Önlemler Alınması	54
12.5 Olası Bir Çözüm Olarak Genişletilmiş Kolektif Lisanslama (GTL)	54
KAYNAKÇA	57
KİTAPLAR	57
MAKALELER VE BİLDİRİLER	58
TEZLER	60
YARGI KARARLARI VE RESMİ BİLDİRİMLER	61
MEVZUAT, RAPOR VE İNTERNET KAYNAKLARI	62

1 TANIMLAR

Bu raporda aşağıdaki tanımlar esas alınmıştır:

Yapay zekâ	Bir bilgisayarın veya bilgisayar kontrolündeki bir robotun çeşitli faaliyetleri zeki canlılara benzer şekilde yerine getirme kabiliyeti; dinamik ve belirsiz ortamlarda akıl yürütme, anlam keşfetme, genelleme veya geçmiş deneyimlerden öğrenme gibi insanlara özgü bilişsel kabiliyetlerle donatılmış sistemler ¹
Yapay zekâ çalışmaları	İnsana özgü bilişsel etkinliklerin doğrudan evrensel makine mahiyetindeki bilgisayarlara ve/veya bilgisayarların da bir parçasını oluşturduğu çok çeşitli ve genellikle kompleks yapılara yaptırılabilmesi çabası (genel olarak) ²
Komut	Bir çıktı üretmesi için yapay zekâ modeli veya sistemine sağlanan bir girdi veya talimat ³
Üretken yapay zekâ (“ÜYZ”)	Büyük ölçekli veri kümeleri üzerinde eğitilen ve kullanıcı tarafından girilen istem ya da komuta yanıt olarak metin, görsel, video, ses veya yazılım kodu gibi farklı formatlarda içerikler üretebilen yapay zekâ türü ⁴
Yapay zekâ modeli	Kendi başına bir yapay zekâ sistemi oluşturmayan, ancak genellikle yapay zekâ sistemlerine entegre edilerek bu sistemlerin temel bileşenlerinden birini teşkil eden yapı ⁵
Yapay zekâ sistemi	Değişken düzeylerde özerklikle çalışacak şekilde tasarlanmış, yerleştirme (deployment) sonrasında uyarlanabilirlik gösterebilen ve aldığı girdiler doğrultusunda açık veya örtülü hedeflere uygun olarak tahmin, içerik, tavsiye veya kararlar gibi çıktılar üreten, bu çıktılarla fiziksel veya sanal ortamları etkileyebilen makine tabanlı sistem ⁶

¹ T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİ BAŞKANLIĞI ve T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI, Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025, Ankara, 2021, <https://bilgem.tubitak.gov.tr/wp-content/uploads/sites/8/TR-UlusalYZStratejisi2021-2025-1.pdf>, (Erişim Tarihi: 10.03.2026).

² AKSU, Mustafa, Yapay Zekâ ve Hukuk, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2023, s. 50-53.

³ INTERNATIONAL ASSOCIATION OF PRIVACY PROFESSIONALS (IAPP), AI Governance Center: Key Terms for AI Governance, <https://iapp.org/resources/article/iapp-ai-governance-center-key-terms-for-ai-governance/>, (E.T. 10.03.2026).

⁴ KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU (KVKK), Üretken Yapay Zekâ ve Kişisel Verilerin Korunması Rehberi (15 Soruda), Ankara, 2024, s. 9, https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/Dokumanlar/Uretken_Yapay_Zeka_ve_Kisisel_Verilerin_Korunmasi_Rehberi.pdf, (E.T. 10.03.2026).

⁵ AVRUPA KOMİSYONU, AI Act Service Desk: Frequently Asked Questions, Brüksel, 2024, <https://ai-act-service-desk.ec.europa.eu/en/faq>, (E.T. 10.03.2026).

⁶ AVRUPA PARLAMENTOSU ve KONSEYİ, (AB) 2024/1689 Sayılı Yapay Zekâ Tüzüğü, Brüksel, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/TR/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>, (E.T. 10.03.2026).

Metin Veri Madenciliği (“TDM”)	İngilizce literatürde <i>Text and Data Mining (TDM)</i> olarak geçen bu kavram; dijital formdaki metin, ses, görüntü veya verilerin, otomatik yazılımlar ve algoritmalar aracılığıyla analiz edilmesini ifade eder. TDM, büyük veri setleri içerisindeki kalıpları, eğilimleri ve korelasyonları tespit ederek yeni bilgiler üretmeyi ve özellikle Yapay Zeka modellerinin eğitimi için gerekli olan yapılandırılmış veriyi elde etmeyi sağlayan teknolojik bir yöntemdir.
Genişletilmiş toplu lisanslama	Genişletilmiş toplu lisanslama, bir toplu hak yönetim kuruluşunun (örn. bir eser sahipleri meslek birliğinin) mevcut lisanslama yetkisini, üyeleri adına lisanslamanın ötesine yasal olarak genişleterek, aynı kategoriye giren ve kuruluşla bireysel olarak sözleşmesi bulunmayan tüm eser sahiplerinin korunan müzik eserleri ve diğer ilgili haklar için kullanıcılarla yapılacak tek bir lisans anlaşmasına tabi olacak şekilde kullandırmasıdır.
İş ürünü	İş ürünü, bir teşebbüsün veya kişinin ticari, sınai, mesleki veya sanatsal faaliyetleri kapsamında fikrî ve/veya maddi emek sonucu ortaya çıkan; teklif, plan, hesap, taslak, analiz, rapor, çizim ve şema gibi teknik çıktılar ile FSEK kapsamında eser niteliğini haiz olsun veya olmasın, nota, müzik parçası, beste, söz ve benzeri müziksel çıktılarını kapsayan her türlü sonucu ifade eder.
Algoritmik ürün	Belirli kurallar ve formüllere dayalı olarak, insan tarafından doğrudan yaratıcı bir katkı sunulmaksızın önceden tanımlanmış kurallar, istatistiksel modeller, otonom yapay zekâ sistemleri veya algoritmalar aracılığıyla üretilen dijital veya dijital olmayan iş ürünü.
Parazit rekabet	Parazit rekabet, bir müzik eseri telif hakkı korumasından yararlansın veya yararlanmasın ya da FSEK kapsamında eser niteliğini haiz olsun veya olmasın, bir kişinin veya teşebbüsün müzik alanında sarf ettiği fikrî, sanatsal ve ekonomik emeğin, herhangi bir karşılık veya yetki olmaksızın sömürülmesi suretiyle, rekabet ortamında haksız bir avantaj elde edilmesini ifade eder.

2 ÜYZ ÇALIŞMA PRENSİBİ VE TEKNİK AÇIKLAMALAR

ÜYZ çalışma modelleri bağlamında, öncelikle "simgeci" ve "simgeci olmayan" (veya simge altı) yaklaşımlar şeklinde bir ayırmadan söz edilebilir.

Bu ayrıma dair detaylı açıklamalara girilmeden önce her yapay zekanın bir çıktı verebilmesi için öncelikle girdilerle beslenmesinin gerekli olduğunun da ifade edilmesi gerekmektedir⁷. Zira, raporun temelini oluşturan ÜYZ çıktılarının temelini girdiler oluşturmaktadır. Söz konusu girdiler, büyük veri setleri ve materyallerinden oluşmaktadır⁸. Veri setlerinin büyük olması ile ÜYZ çıktılarının doğruluk oranı artırılabilir⁹. Ayrıca bu veri setlerinin, ÜYZ'den elde edilmek istenen çıktıların türünde veriler içermesi de gerekmektedir¹⁰.

Simgeci yaklaşım, zekâyı salt bir simge işleme süreci olarak görmekte; bilgi gösterimi ve çıkarım mekanizmaları için matematiksel mantık dilinin yeterli olduğunu savunmaktadır. Bu görüşe göre her bilişsel işlev, bellekteki simgelerin belirli bir hesaplama zinciriyle başlangıçtan sonuca dönüştürülmesi şeklinde modellenabilir ve programlanabilir. Ancak, ÜYZ'ye özgü verilerden çıkarım yapma, yeni sonuçlara varma ve bilgiyi güncelleme süreçlerini içeren bilgi temelli yaklaşımın, sadece matematiksel mantık tabanlı programlamadan ibaret olmadığı; aksine çok daha geniş bir çerçeveye sahip olduğu anlaşılmaktadır¹¹.

Yapay zekâda simgeci yaklaşım, doğrudan kelimeleri veya kavramları ele alıp mantık kurallarıyla işleyen "bilgi odaklı" bir yol izler. Ancak simge altı (bağlantıcı) yaklaşım, kavramlarla değil, o kavramları oluşturan en küçük veri parçalarıyla ilgilenir. Bu yöntem, insan beynindeki sinir hücrelerinin (nöronların) birbirine bağlanarak bilgiyi işlemesi prensibini taklit eder; bu nedenle buna "veri odaklı" yaklaşım denilebilir. Özetle simgeci yaklaşım "bilgisayar gibi" mantık ve kurallarla düşünmeyi denerken, bağlantıcı yaklaşım "beyin gibi" öğrenmeye ve işlemeye çalışır. İnsan beyninde bir düşüncenin veya hareketin oluşması, milyarlarca hücrenin birbiriyle haberleşmesi ve devasa bir veri geçmişinin işlenmesiyle mümkündür. Yapay sinir ağları da tam olarak bunu hedefler: Doğrudan sonuca gitmek yerine, beynin sinir sistemine benzeyen yapay bir ağ kurarak veriyi en alt düzeyde işler ve öğrenir. Bu sistem, beynin basitleştirilmiş bir kopyası gibidir ve bu yapıyı taklit eden bilgisayar donanımlarının üretilmesi teknik olarak mümkündür¹².

Bu kapsamda yapay sinir ağlarıyla bağlantılı bir diğer kavram olan derin öğrenmeye ilişkin de açıklama yapma gereği doğmaktadır. Algoritmalarla donatılmış bilgisayarların eğitilmesi

⁷ ATEŞ, Mustafa, "Fikir ve Sanat Mahsullerinin Yapay Zekânın Eğitiminde Kullanılmasının Telif Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi", Telif Hakları ve Fikri Mülkiyet Dergisi (TFM), C. 11, S. 2, 2023, s. 243. (Atıf şekli: "ATEŞ, Yapay Zekânın Eğitimi").

⁸ AXHAMN, Johan, "Extended Collective Licensing for Use of Copyrighted Works for Machine Learning", Columbia Journal Of Law & The Arts, 2025, 48(4), s.525.

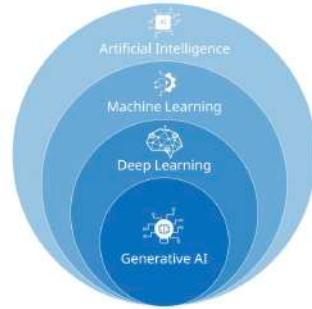
⁹ ATEŞ, Yapay Zekânın Eğitimi, s.244.

¹⁰ ATEŞ, Yapay Zekânın Eğitimi, s.247.

¹¹ AKSU, Mustafa, *Yapay Zekâ ve Hukuk*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2023.

¹² AKSU, s.122-123.

süreci literatürde "makine öğrenmesi" veya "yapay öğrenme" olarak adlandırılmaktadır. Şayet bu süreçte başvurulan yapay sinir ağları mimari açıdan çok katmanlı ve geniş kapsamlı bir yapı sergiliyorsa, bu spesifik öğrenme türü "derin öğrenme" olarak tanımlanır¹³:

Karmaşık ve zorlu problemlerin yapay sinir ağları ile çözülebilmesi ise iki temel gerekliliğe dayanır: Birincisi, sistemin yoğun bir eğitim verisiyle¹⁴ beslenmesi veya kendi kendine öğrenme yoluyla çözüm için gerekli veriyi biriktirmesidir. İkincisi ise problemin sistematik ve hiyerarşik bir yapıda, aşamalar halinde ele alınarak ağ mimarisinin buna uygun tasarlanmasıdır. Bu yaklaşımın özü, sistemin çözüm yöntemini bizzat öğrenmesi, yani bir nevi "kendi kendini programlaması" ilkesine dayanır. Tek katmanlı yapay sinir ağlarının karmaşık problemleri çözmesi pratikte mümkün görünmemektedir. Çünkü sorunun tek bir katmanda çözülebilmesi için, o katmanın gerçekçi olmayan miktarda işlem hücresi (nöron) barındırması gerekir. Ayrıca, örneğin dijital bir görseldeki nesnenin tek hamlede tanınması gibi bir beklenti, bu sistemlerin ilham kaynağı olan insan beyninin katmanlı veri işleme prensibiyle de örtüşmemektedir. Bu nedenle çözümün, derinlemesine ve katmanlı bir yapı gerektirdiği açıktır¹⁵.

Derin öğrenme yöntemlerinden biri de parametrelili öğrenmedir. Bu öğrenme yöntemine dayalı yapay sinir ağlarının eğitiminde, optimum ağırlık değerlerinin saptanması amacıyla çıktı katmanından girdi katmanına doğru işleyen denetim mekanizmaları ve formülasyonlar kullanılmaktadır. Bu süreçte, özellikle "hatanın geri yayılımı" algoritması vasıtasıyla, ağın hatalı çıktı üretmesine sebebiyet veren her bir ağırlık değeri, hatadaki payı oranında ve hatayı minimize edecek şekilde revize edilmektedir. Eğitim veri setindeki her bir girdi-çıkı çifti için binlerce kez tekrarlanan bu dögüsel hesaplama ve düzeltme işlemi (iterasyon), sistemi hedeflenen doğruluk oranına ulaştırarak nihai değerlerin bulunmasını sağlamaktadır¹⁶.

Yapay sinir ağı, eğitim verisindeki gizli kuralları ve bağlantıları çözdüğünde, sadece ezberlemiş olmaz; aynı zamanda işin mantığını kavrayarak "genelleştirme" yapmayı öğrenir. Yani daha önce hiç görmediği bir örnekle karşılaşsa bile, öğrendiği kuralları uygulayarak doğru tahminde bulunabilir. Sistem bu sayede, eğitimde hiç görmediği yeni bir balık fotoğrafı gördüğünde, pikselleri analiz ederek "Bu büyük ihtimalle bir köpek balığıdır" diyebilir. Buradaki en büyük fark algılayış biçimidir. İnsan, bir balığa baktığında onu bir "kavram" ve

¹³ AKSU, s.142.

¹⁴ ATEŞ, Yapay Zekanın Eğitimi, s.246.

¹⁵ AKSU, s.129.

¹⁶ AKSU, s.130.

"bütün" olarak (canlı, yüzen, solungaçlı vb.) algılar. Bilgisayar ise o balığı sadece "sayılar yığını" olarak görür¹⁷.

Yukarıda da ifade edildiği üzere simgeci yapay zekânın aksine, bu sistem "tümdengelim" (kavramdan veriye) değil, "tümevarım" (veriden kavrama) yöntemiyle çalışır. Buna "derin öğrenme" denmesinin sebebi, verinin işlendiği çok sayıda katmanın (aşamaların) olmasıdır. Bu katmanlar bir montaj hattı gibi sırayla çalışır ve giderek karmaşıklaşan bir analiz yapar¹⁸:

1. **Alt Katmanlar:** Sadece basit çizgileri veya kenarları fark eder.
2. **Orta Katmanlar:** Bu çizgileri birleştirip göz, kulak gibi parçaları tanır.
3. **Üst Katmanlar:** Parçaları birleştirip "Bu bir insan yüzüdür" veya "Bu bir balınadır" sonucuna varır.

Bu tür karmaşık sistemlerin öğrenme yeteneği kazanabilmesi için ise devasa boyutlarda veri setlerine (büyük veri) ihtiyaç duyulur. Alternatif olarak, AlphaGo Zero örneğinde olduğu gibi, sistemin kendi kendine öğrenme yoluyla çözüm için gerekli büyük veriyi bizzat üretmesi gerekir. Veri tabanlı yapay zekâda süreç sadece verinin varlığıyla sınırlı değildir; verinin toplanması, yapılandırılması, etiketlenmesi ve analize hazır hale getirilmesi (veri madenciliği) gibi iş ve işlemlere de ihtiyaç duyulmaktadır¹⁹.

Bu kapsamda ezberlemenin yanı sıra "çıkarm" (extraction) ve "kuma/tekrarlama" kavramlarının ayrımlarına da değinmek önemlidir:

- **Çıkarm**, en dar anlamıyla; kullanıcının kasıtlı ve başarılı bir komut (prompt) ile modelden, eğitim verisinin birebir veya buna çok yakın bir kopyasını üretmesini sağlamasıdır.
- **Kuma/Tekrarlama**, modelin, kullanıcının bu yönde bir kastı olup olmadığına bakılmaksızın, eğitim verisinin birebir veya yakın kopyasını çıktı olarak üretmesidir.
- **Ezberleme**, modelin herhangi bir yöntemle incelenmesi sonucunda, eğitim verisinin birebir veya yakın kopyasının yeniden inşa edilebilmesi durumudur²⁰.

Bu üç kavram; "süreçsel rol", "veri niceliği" ve "kasıt unsuru" bakımından farklılık gösterir.

Süreçsel rol, "ezberleme", yapay zekâ modelinin eğitim (girdi) aşamasına ait "ön uç" (front-end) bir olgudur ve geliştiricilerin faaliyet alanına girer. Buna karşılık "çıkarm" ve "tekrarlama", modelin çıktı üretme kabiliyetiyle ilgili "arka uç" (back-end) olgulardır ve kullanıcı etkileşimiyle ortaya çıkar.

---

¹⁷ AKSU, s.131 vd.

¹⁸ AKSU, s.136.

¹⁹ AKSU, s.138. GUADAMUZ, Andres, "A Scanner Darkly: Copyright Liability and Exceptions in Artificial Intelligence Inputs and Outputs", GRUR International, C.73, S.2, 2024, s. 112.

²⁰ MEZEI, Peter, "Memorization and Generative AI - A Persistent Issue with Copyright Consequences?", 2025, içinde: Enrico Bonadio, Péter Mezei and Eduardo Alonso (edt.): The Cambridge Handbook of Generative AI and IP in Europe, Cambridge University Press, 2026 (yayımlanmamış), s. 3.

Veri niceliği ise ezberleme, kaynağın tamamının veya tanımlanabilir kısımlarının tam olarak öğrenilmesini ifade eder ve güvenilir bir model inşası için belirli ölçüde gereklidir. Ezberlemenin boyutu; model parametreleri, verideki tekrarlar ve aykırı değerler (outliers) gibi faktörlere bağlıdır. Çıktı aşamasındaki veri ise geliştiricilerin getirdiği kısıtlamalarla (örneğin kelime sınırı veya stil taklidini engelleme) kontrol edilebilir. **Kasıt** için ise çıkarım kasıtlı bir eylemken; tekrarlama ve ezberleme hem kasıtlı hem de tesadüfi/kasıtsız gerçekleşebilir. Ancak telif hukuku "objektif sorumluluk" (kusursuz sorumluluk) ilkesine dayandığından, kasıt varlığı hukuki sorumluluk açısından belirleyici değildir²¹.

Neticede, sonuçları bakımından belirsizlik ihtiva eden zorluklar teknik boyutla sınırlı kalmayıp, ekonomik ve hukuki engelleri de kapsamaktadır. Nitekim konuyla ilintili olan girdi ve çıktıların telif haklarıyla bağlantılı olan açıklamalarımıza çalışmanın devamında yer verilmiştir.

3 İŞİTSEL ÜYZ ÇIKTILARININ ESER NİTELİĞİ VE ÜYZ'NİN ESER SAHİPLİĞİ STATÜSÜ

Bir önceki başlıkta ÜYZ'nin çalışma sistemi teknik anlamda kısaca açıklanmış ve en genel anlamda bir ÜYZ'nin çıktı verebilmesi için veri setlerine ihtiyaç duyduğuna değinilmiştir. Bu başlık kapsamında ise ÜYZ çıktılarının eser niteliğini haiz olup olmadığı ele alınacaktır²².

3.1 ÜYZ Çıktılarının Eser Niteliği

ÜYZ'lerin son dönemde popülerliğinin artması ve birçok farklı uygulama sayesinde kişilerin kullanımına açılmış olması, ÜYZ çıktılarının eser olarak FSEK korumasından yararlanıp yararlanamayacağı sorusunu da gündeme getirmiştir²³.

Bern Sözleşmesi'ne de uygun olarak Türk hukukunda FSEK m. 1/B uyarınca eser, "*Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulü*", eser sahibi "*eseri meydana getiren kişi*" olarak, m. 3 uyarınca musiki eserleri ise "*her nevi sözlü ve sözsüz besteler*" olarak tanımlanmıştır.

Bu doğrultuda, işitsel bir ÜYZ çıktısının musiki eseri olarak sayılabilmesi için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gerektiği kabul edilmektedir²⁴:

²¹ MEZEI, s. 3-4.

²² Bu başlık altında yapılacak değerlendirmeler, hukuka uygun şekilde elde edilmiş veri setleriyle eğitilmiş ÜYZ sistemleri tarafından ortaya konulan çıktılarla sınırlı tutulacaktır. Hukuka aykırı veri setleriyle eğitilen ÜYZ çıktılarının niteliği bu rapor kapsamında ayrıca incelenmemiştir, detaylı açıklama için bkz. ATEŞ, Mustafa, "Yapay Zekâ Çıktılarının Telif Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi", Terazi Hukuk Dergisi (THD), S. 230, 2025, s. 12 vd. (Atıf şekli: "ATEŞ, Yapay Zekâ Çıktıları").

²³ ATEŞ, Yapay Zekâ Çıktıları, s.15.

²⁴ YILMAZTEKİN, Hasan Kadir, Yapay Zekânın Eser Sahipliği, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021, s. 156 (Atıf şekli: "YILMAZTEKİN, Yapay Zekânın Eser Sahipliği"); Yargıtay HGK. 02.04.2003, E. 2003/4-260, K. 2023/271 (YAVUZ, Levent / ALICA, Türkey / MERDİVAN, Fethi, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Cilt I, Seçkin Yayıncılık, 2014, s.773-777); Yargıtay 11. HD. T. 13.03.2004, E. 2006/934, K. 2007/4555: "Zihinsel çaba sonucu ortaya çıkan bir fikri ürünün FSEK anlamında eser olarak korunabilmesi için, sahibinin

- Nesnel şart: FSEK’te sayılan eser türlerinden birine girmesi (mevcut bağlamda musiki eseri),
- Öznel şart: Eserin sahibinin hususiyetini taşıması,
- Sahibinin hususiyetini gösterecek düzeyde biçimlenmiş olması,
- Fikrî bir çabanın sonucu olarak meydana getirilmiş olması.

Hukukumuzda bir eserin FSEK kapsamında korunması için insan tarafından yaratılmış olması zorunludur²⁵. Bir başka deyişle, ürünün meydana getirilmesinde insan tarafından oluşturulma koşulu gerçekleştirilmediği takdirde bizzat bilgisayar veya yapay zekâ tarafından meydana getirilmiş fikri ürünler “eser” olarak korunamayacaktır²⁶.

Öğretide, doğanın, hayvanların, makine tarafından üretilen mahsullerin, insan faaliyetinin sonucu olan eserlerden ayırt edilememesi veya insan eseri niteliğindeki bir program aracılığıyla elde edilmiş olması hâlinde dahi tek başına eser olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmektedir²⁷. Buna karşılık, insanın makineden bir araç olarak yararlanmak suretiyle ortaya koyduğu ve insan yaratıcılığının izlerini taşıdığı anlaşılabilir ürünler ise eser olarak korunabilecektir²⁸.

ABD Telif Ofisi (USCO), ÜYZ teknolojileri kullanılarak insanlar tarafından oluşturulan eserlerin ancak ÜYZ’nin katkısının önemsiz (*de minimis*) nitelikte olması durumunda reddedilmeyeceğini açıklamıştır²⁹. ABD Telif Ofisi tarafından ÜYZ yoluyla oluşturulan çıktılardan eser olarak tescili talebi reddedilirken; kullanıcıların verdiği komutların yalnızca “fikir” düzeyinde olduğu, ÜYZ sistemlerinin aldıkları komutları kendi algoritmaları ve veri setleri temelinde, kullanıcı tarafından öngörülemez ve doğrudan kontrol edilemeyen ifadelerle dönüştürdüğü ve bunun komut ile çıktı arasında bir mesafe yarattığı kabul

---

hususiyetini taşıması (subjektif unsur) ve yasada öngörülen eser türlerinden birine dahil olması (objektif unsur gereklidir. (...) bir fikrî çabayı diğerlerinden ayıran ve eser olarak korunur hale getiren en önemli unsur; sahibinin hususiyetini yansıtacak düzeyde şekillenmiş olmasıdır.”

²⁵ **TEKİNALP**, Ünal / **OKUTAN NİLSSON**, Gül / **ŞEHİRALİ ÇELİK**, Feyzan Hayal, Tekinalp Fikri Mülkiyet Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2025, s. 163; **EREL**, Şafak N., Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s. 87. **ÖZTAN**, Fırat, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 82-83, 234; **ATEŞ**, Mustafa, Fikri Hukukta Eser, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s. 27; **ATEŞ**, Mustafa, Fikri Hukukta Eser Sahipliği, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 32; **KAYA**, Arslan, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Dersleri I, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2024, s. 125; **SULUK**, Cahit / **KARASU**, Rauf / **NAL**, Temel, Fikri Mülkiyet Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2024, s. 77; **YILMAZTEKİN**, Yapay Zekânın Eser Sahipliği, s. 218.

²⁶ **ATEŞ**, Yapay Zekâ Çıktıları, s.20.

²⁷ **ÖZTAN**, s. 83; **TEKİNALP / OKUTAN NİLSSON / ŞEHİRALİ ÇELİK**, s. 163; **KARACA**, Uğur / **KARATAŞ**, Esra, "Yapay Zeka Tarafından Meydana Getirilen Fikrî Ürünlerin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Korunması", *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 1, 2022, s. 45, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2514817> (E.T. 22.12.2025).

²⁸ **ÖZTAN**, s. 83; **ATEŞ**; Yapay Zekâ Çıktıları, s.16., Yapay Zeka Çıktıları, s.16. ÜYZ ile meydana getirilen ürünlerde ÜYZ’nin insanın fikri ile yönlendirilmesi olduğu ve ürünün zihinsel bir eylem sonucu olduğu, dolayısıyla ÜYZ çıktısının en azından “fikrî ürün” olarak değerlendirilmesi gerektiği hakkında; bkz. **KARABAĞ**, Tuğçe, “Yapay Zekâ ve Algoritmik İlham Karşısında Eser Sahibinin Hakları”, Fikri Mülkiyet Yıllığı 2024, Editör Tekin Memiş, C. 14, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s. 133.

²⁹ **ABD TELİF OFİSİ (U.S. COPYRIGHT OFFICE)**, “Copyright Registration Guidance: Works Containing Material Generated by Artificial Intelligence”, içinde *Federal Register*, Washington D.C., 2023, <https://www.federalregister.gov/documents/2023/03/16/2023-05321/copyright-registration-guidance-works-containing-material-generated-by-artificial-intelligence>, (E.T. 09.01.2026).

edilmektedir. Bu doğrultuda ABD Telif Ofisi'nin, eserin ifade biçimi üzerindeki yaratıcı kontrolün kullanıcı yerine ÜYZ'de olduğu (işleyişin kara kutu niteliğinde olduğu), dolayısıyla komut sahiplerinin eser sahibi olamayacağı ve ÜYZ çıktılarının eser olarak telif hukuku ile korunamayacağına değerlendirildiği istikrarlı bir uygulaması söz konusudur³⁰. Buna karşılık Çin'de, çıktının oluşturulma sürecinde fikir aşamasından nihai seçime kadar kişisel katkı ve emek sarf edildiği durumlarda kişinin entelektüel yaratımının bir ürünü olarak söz konusu çıktının eser olarak değerlendirilebileceği ifade edilmektedir³¹.

ÜYZ ürünlerinin biçimlenmiş olma ve fikri çaba sonucu ortaya çıkmış olma kriterlerini taşısa bile hususiyet şartının noksanlığı nedeniyle de yapay zekânın eser sahibi olamayacağı, dolayısıyla yapay zekâ ürününün eser olamayacağına yönelik görüşler de mevcuttur³².

Bununla beraber, ÜYZ çıktılarının hususiyet taşıyıp taşımadığı incelenirken ürünün ÜYZ ile meydana getirilme yöntemine odaklanılması yerine ÜYZ yoluyla üretimin de yaratıcılık içerebileceğini savunan, hususiyetin aranmasında insan odaklı bir yaklaşımdan vazgeçilip ürünün meydana getirildiği eser türüne ait ortalama bilgisi olan insanı etkilemesinin yeterli sayılması gerektiğini, dolayısıyla ÜYZ çıktılarının FSEK kapsamında korunması gerektiğini ileri süren daha güncel yorumlar da bulunmaktadır³³.

Uluslararası Fikri Mülkiyet Hakları Koruma Derneğinin (AIPPI) görüşü, üretim sürecinde yalnızca yapay zekânın bulunduğu ürünlerin telif hakkı ile korunmayacağı yönündedir³⁴. ABD Telif Ofisi (USCO), yapay zekânın üretim sürecinde tamamen yer aldığı fikri ürünlerin telif ile korunamayacağı yönünde görüş açıklamıştır³⁵.

Avrupa Birliği ve Türk telif hukuku içtihadında eserin hukuki korumasının kurucu unsurunun eserin mutlak surette bir insanın zihinsel çabası olduğu yönündedir³⁶.

³⁰ **ABD TELİF OFİSİ (USCO)**, Second Request for Reconsideration for Refusal to Register A Recent Entrance to Paradise (Correspondence ID 1-3ZPC6C3; SR # 1-7100387071), Washington D.C., 2022, <https://www.copyright.gov/rulings-filings/review-board/docs/a-recent-entrance-to-paradise.pdf>, (E.T. 09.01.2026); **ABD TELİF OFİSİ (USCO)**, Second Request for Reconsideration for Refusal to Register Théâtre D'opéra Spatial (SR # 1-11743923581; Correspondence ID: 1-5T5320R), Washington D.C., 2023, <https://www.copyright.gov/rulings-filings/review-board/docs/Theatre-Dopera-Spatial.pdf>, (E.T. 09.01.2026); **ABD TELİF OFİSİ (USCO)**, Zarya of the Dawn (Registration # VAu001480196), Washington D.C., 2023, <https://www.copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf>, (E.T. 21.02.2023); **ABD TELİF OFİSİ (USCO)**, Second Request for Reconsideration for Refusal to Register SURYAST (SR # 1-11016599571; Correspondence ID: 1-5PR2XKJ), Washington D.C., 2023, <https://www.copyright.gov/rulings-filings/review-board/docs/SURYAST.pdf>, (E.T. 09.01.2026).

³¹ **CHINA JUSTICE OBSERVER**, "Landmark Ruling: China's Court Upholds Copyright for AI-Generated Images", 2024, <https://www.chinajusticeobserver.com/a/landmark-ruling-china%27s-court-upholds-copyright-for-ai-generated-images>, (E.T. 05.03.2026).

³² **AKTÜRK**, Emrah, "Telif Hakkının Yapay Zekâ Ürünleri Açısından Değerlendirilmesi", *Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, s. 203, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3785580> (E.T. 22.12.2025)

³³ **KARABAĞ**, s. 165.

³⁴ **INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY (AIPPI)**, "Resolution: Copyright in Artificially Generated Works", Londra, 2019, <https://aippi.org/event/2019-aippi-world-congress-london/>, (E.T. 06.05.2022).

³⁵ **ABD TELİF OFİSİ (USCO)**, Copyright and Artificial Intelligence Part 2: Copyrightability, Washington D.C., 2025, <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-2-Copyrightability-Report.pdf>, (E.T. 10.03.2026)

³⁶ **TEKİNALP / OKUTAN NİLSSON / ŞEHİRALİ ÇELİK**, s. 163-167.

3.2 ÜYZ Sistemlerinin Eser Sahipliği Statüsü

3.2.1 Yapay Zekâ'nın Hukuki Statüsüne Dair Görüşler

Yapay zekânın giderek artan otonomi düzeyi, özellikle genel yapay zekâ örneklerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, onun hukuki statüsünün belirlenmesini zorunlu kılmaktadır³⁷.

Yapay zekânın herhangi bir kişilik statüsü tanınmaksızın eşya olarak kabul edilmesi gerektiğini savunan görüşe göre, günümüzde yapay zekânın insan tarafından üretilen ve yönetilen bir araç olması bu yaklaşımı mümkün kılmaktadır ancak otonom davranışların artmasıyla bu kabul, sorumluluk ve öngörülebilirlik bakımından yetersiz kalacaktır.

Buna karşılık, yapay zekâyâ kişi statüsü tanınması gerektiğini savunan yaklaşımlar, özellikle yüksek düzeyde otonomiye sahip yapay zekâların yol açabileceği hukuki sorunların mevcut çerçevede çözülemeyeceği varsayımına dayanmaktadır. Bu kapsamda, yapay zekânın gerçek kişi statüsünde değerlendirilmesi ihtimali tartışılmış; ancak ayırt etme gücü, irade, bilinç ve hakkaniyet gibi insana özgü unsurların yapay zekâ bakımından varlığı net olmadığından bu görüşün şimdilik teorik düzeyde kaldığı görülmüştür.

Tüzel kişiliğe benzer bir statü tanınması veya temsilci olarak kabul edilmesi ise pratik çözümler sunsa da sorunu kökten çözmemektedir.

Bu nedenle, yapay zekâyâ özgü bağımsız bir hukuki statü, özellikle "elektronik kişilik" kavramı, daha uygun bir çözüm olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, elektronik kişiliğin kapsamı, sınırları ve ulusal hukuklara etkisi henüz belirsizdir.

Sonuç olarak, yapay zekânın hukuki statüsünün, mevcut kişilik türlerinden bağımsız ve yapay zekânın niteliğine göre farklılaştırılabilir yeni kişilik modelleri üzerinden düzenlenmesi, gelecekte ortaya çıkabilecek hukuki sorunların çözümü açısından en isabetli yaklaşım olarak görünmektedir.

3.2.2 ÜYZ Sistemlerinin Eser Sahipliğine Dair Görüşler

ÜYZ sistemlerinin eser sahipliğine dair görüşlerin üç "okul" altında toplandığı gözlemlenmiştir³⁸. Söz konusu yaklaşımlar, mülkiyet haklarının kime ve hangi felsefi temelle verileceği hususunda birbirinden keskin sınırlarla ayrılmaktadır.

Romantik Okul (Romantic School), "mülkiyet karşıtı" (non property-centered) veya "mülkiyetin son planda olduğu" bir duruş sergilemektedir. Bu yaklaşım, mevcut fikri mülkiyet çerçevesinin dar yorumlanması gerektiğini ve yazarlığın ya da mucitliğin münhasıran gerçek kişilere (insanlara) has bir nitelik olduğunu iddia etmektedir. Romantik okul tarafından, insan dışı varlıklar tarafından üretilen inovasyonlar üzerinde herhangi bir fikri mülkiyet hakkı

³⁷ KARACA / KARATAŞ, s. 24 vd.

³⁸ BALLARDINI, Rosa Maria / HE, Kan / ROOS, Teemu, "AI-Generated Content: Authorship and Inventorship in the Age of Artificial Intelligence", *Online Distribution of Content in the EU*, (Ed. Taina Pihlajarinne / Juha Vesala / Olli Honkkila), Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2019, s. 129 -134, <https://www.cs.helsinki.fi/u/ttonteri/pub/aicontent2018.pdf> (E.T. 09.01.2026).

kurulması kategorik olarak reddedilmektedir. Bu okulun perspektifinden bakıldığında, tamamen ÜYZ tarafından üretilen ürünlerin herhangi bir telif korumasından yararlanamayacağı ve doğrudan kamu malı (public domain) statüsünde olduğu kabul edilmektedir³⁹.

Devrimci/Reformist Okul (Revolutionary School), yapay zeka ürünlerine yönelik "mülkiyet merkezli" bir yaklaşımı savunmaktadır. Bu görüş çerçevesinde, ÜYZ sistemlerinin otonom olarak eser veya buluş üretebileceği kabul edilmekte ve bu sistemlere doğrudan veya dolaylı olarak yasal bir statü yahut mülkiyet hakkı tanınması gerektiği ileri sürülmektedir. Devrimci okulun temel motivasyonu, teknolojik gelişmeyi teşvik etmek ve ÜYZ yatırımlarını korumak adına mülkiyet haklarının bu yeni otonom varlıklara da teşmil edilmesini sağlamaktır. Mevcut hukuk sisteminin yetersiz kaldığı savunulmakta ve ÜYZ'yi bir "yazar" veya "mucit" olarak kabul edebilecek köklü yasal reformlar desteklenmektedir⁴⁰.

Modernist Okul (Modernist School) ise her iki uç görüşü dengelemeye çalışan "mülkiyet dengeli" bir yapı sunmaktadır. Bu okulda, yazarlığın sadece gerçek kişilere tanınması gerektiği ilkesi benimsenmekte; aynı zamanda ÜYZ destekli eserlerin de korunması gerektiği fikri desteklenmektedir. Modernist okulun temel kriteri olarak "yeterli insan katkısı" ilkesi öne sürülmektedir. Bir yapay zeka çıktısının telif korumasından yararlanabilmesi için, o ürünün arkasında insanın kendi fikri yaratıcılığının veya buluşçu konseptine olan katkısının somut bir şekilde tespit edilmesi gerekmektedir. Eğer insani müdahale, ürünün otonom yapısı içinde "insanın kendi fikri yaratımı" olarak nitelendirilecek düzeyde ise mülkiyet hakkı o gerçek kişiye tanınmakta, aksi takdirde koruma sağlanmamaktadır⁴¹.

Öğretide bir başka görüşe göre; hususiyet unsuru ve mevcut düzenlemelerin insan dışı varlık ya da yapıların eser sahibi sayılmasının önüne geçtiğini, dolayısıyla yapay zekânın bağımsız yaratıcılık ortaya koyabilecek vasıf taşımadığını belirtmektedir. Eserlerin sadece gerçek kişiler tarafından meydana getirilebileceği kuralı karşısında yapay zekanın meydana getirdiği ürünlerin, FSEK'te sayılan eser kategorilerine dahil olsa bile eser niteliğinde kabul edilemeyeceği ifade edilmektedir. Halihazırda yapay zekâ bir kişilik olarak tanımlanmadıkça hak ehliyetine sahip olmasının mümkün olamayacağından hareketle, yapay zeka tarafından üretilen çıktılarının korumasız bırakılmaması gerektiği de gözetilerek, bu teknolojinin bir tür "çalışan" olarak konumlandırılması ve gerek eser sahipliği gerekse sui generis bir hak kategorisi altında olsun, hak sahipliğinin işveren sıfatını taşıyan kişilere tanınması önerilmektedir⁴².

---

³⁹ BALLARDINI / HE / ROOS, s.129 vd.; ATEŞ, Yapay Zekâ Çıktıları, s.21.

⁴⁰ BALLARDINI / HE / ROOS, s.130 vd.

⁴¹ BALLARDINI / HE / ROOS, s.131 vd.

⁴² ÇATAKLAR, Eda, Çalışanların Eserleri – İş Sözleşmesinin Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Doğurduğu Sorunlar, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s. 154-163.

4 ÜYZ MÜZİK ÜRETİM SÜREÇLERİNİN SINIRLAMALAR VE İSTİSNALAR ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Başlangıçta da ifade edildiği üzere ÜYZ'lerin girdi materyallerine (eğitim veri setleri) olan yoğun ihtiyacı, sistemin eğitimi ve beslenmesi için kullanılan materyallerin telif hakkı statüsü açısından da kritik bir öneme sahiptir. Zira söz konusu materyaller, telif hakkı korumasına tabi olabilir ve bu nedenle ÜYZ geliştiricilerinin, söz konusu verilerden yararlanabilmek için kural olarak hak sahiplerinden izin almaları gerekmektedir⁴³.

Ancak eserin kopyalanmadığı, sadece meta-verilerin veya özniteliklerin çekildiği durumlarda durumun farklılaştığı da ifade edilmektedir. Nitekim LAION veri seti örneği bu konuda önem arz etmektedir zira, anılan veri seti eserlerin kopyalarını değil, yalnızca görsel linklerini ve metin açıklamalarını barındırır. Her ne kadar benzerlik skorunu hesaplamak için geçici kopyalar oluşturulsa da bu kopyalar saklanmamaktadır. Linklerin bir veri tabanında sunulmasının "umuma iletim" sayılıp sayılmayacağı da tartışmalı olsa da 5 milyar bağlantı içeren devasa bir yapı içinde belirli bir içeriğe erişimin zorluğu ve linklerin genellikle zaten alenilemiş içeriklere yönlendirmesi nedeniyle bunun teknik anlamda bir umuma iletim sayılmasının zor olduğu ileri sürülmektedir⁴⁴.

Yine paralel olarak eğitilmiş bir makine öğrenmesi modeli, verinin kopyasını değil, girdi ve çıktı arasındaki ilişkiyi temsil eden parametrelerini "gizli alan" (latent space) olarak adlandırılan alanda tuttuğundan bu temsillerin orijinal eserin "işlenmesi" (adaptasyon) olduğu iddiasının da zayıf olduğu; zira eğitim süreci eseri parçalara ayırıp gürültü filtresinden geçirerek istatistiksel bir kümeye dönüştürdüğü ve modelin içeriği bir veri seti gibi taranabilir (browsable) nitelikte olmadığı ifade edilmektedir⁴⁵.

Bununla birlikte, modelin eğitimi ve oluşturulması aşamasında, verinin hazırlık ve çıkarım için bir formda mevcut olması gerektiğinden, bu aşamadaki izinsiz çoğaltmalar ihlal teşkil edebilir.

Bir eserin veri setine dâhil edilmesi ya da bu veriye erişimi mümkün kılan dijital işlemler, telif hukuku bakımından genel itibarıyla çoğaltma fiili kapsamında değerlendirilmektedir⁴⁶. Bu bağlamda, yapay zekâ sistemlerinin telif koruması altındaki eserlere hak sahibinin izni olmaksızın erişmesi, bu eserleri kopyalaması veya model eğitimi sürecinde kullanması, çoğaltma hakkının ihlali sonucunu doğurur. Özellikle bu kullanımın geçici ve zorunlu teknik işlemlerle sınırlı olmayıp, sistematik ve kalıcı bir veri işleme faaliyeti niteliği taşıması hâlinde, hukuka aykırılık daha belirgin hâle gelmektedir.

Ayrıca, telif hakkına konu bir eserin teknik gereklilikleri aşacak şekilde değiştirilmesi, eserin özgün yapısına ve bütünlüğüne zarar verebileceğinden, eser sahibinin manevi haklarının ihlali sonucunu da doğurabilir. Eserin anlamını, estetik değerini veya karakteristik özelliklerini

⁴³ GUADAMUZ, s.115. BOSHER, Hayleigh, Copyright in the Music Industry, Londra, Edward Elgar Publishing, 2021 s.222. ATEŞ, Yapay Zekanın Eğitimi, s.244.

⁴⁴ GUADAMUZ, s.116.

⁴⁵ GUADAMUZ, s.115 vd.

⁴⁶ Maddi haklardan işlemenin ve umuma iletimin; manevi haklardan da umuma arz salahiyeti, adın zikredilmesini isteme salahiyeti ve eserde değişiklik yapılmasına izin verme ve yasaklama yetkisinin belirli şartlar dahilinde ihlal edilebileceği yönünde bkz. ATEŞ, Yapay Zekanın Eğitimi, s.260-263.

bozacak nitelikteki bu tür müdahaleler, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) kapsamında hukuka aykırı kabul edilmektedir.

Bunun yanında, bir eserin yalnızca yapay zekâ modelinin eğitilmesi amacıyla veri setine alınması değil, aynı zamanda aktif bir kopya olarak çoğaltılması ve erişime sunulması hâlinde, çoğaltma hakkına ek olarak umuma iletim hakkının ihlali de gündeme gelebilecektir. Bu tür ihlaller karşısında hak sahipleri; FSEK hükümleri uyarınca hukuk ve ceza davalarına başvurma, erişimin engellenmesi, içeriğin yayından kaldırılması ve maddi–manevi tazminat talep etme gibi yollara başvurabilmektedir.

Bu kapsamda yapay zekanın dahil olduğu müzik üretim süreci, girdiler (inputs) ve çıktılar (outputs) bağlamında değerlendirmeye alınması gerekmektedir⁴⁷. Zira yapay zekanın öğrenim sürecini ilgilendiren girdilerin hak ihlali yaratıp yaratmadığı ile prompt'lar vesilesiyle ortaya çıkan çıktılarının hak ihlali yaratıp yaratmadığı hususlarının ayrı ayrı değerlendirilmesinde fayda vardır.

Ancak ilk olarak Türkiye ve mehz AB mevzuatı bakımından koruma altında olan bir telif hakkının üçüncü kişiler tarafından sınırlamalar ve istisnalara dayalı olarak hukuka uygun şekilde kullanılabilme şartlarının incelenmesi gerekmektedir. Zira telif hakkına herhangi bir sınırlama ve istisnanın uygulanabilecek olması, izinsiz de olsa telif hakkına konu eserden faydalanılmasını hukuka aykırı kılmayacaktır⁴⁸.

Uluslararası metinler uyarınca sınırlamalar ve istisnaların kapsamının belirlenmesini sağlayan "üç adım testi" ("three step test"), izinsiz bir eser kullanımının telif hakkı ihlali teşkil edip etmediğinin tespitinde yol gösterici olmaktadır.

Bu test kapsamında ilk olarak uluslararası metne Taraf ülke hukukunda belirlenen bir serbesti (sınırlama ve istisna) belirlenmiş olması gerekmektedir. İkinci adımda ise Taraf ülkeye belirlenen bu serbestinin eserden normal yararlanma⁴⁹ ile çelişmiyor olması gerekmektedir. Üçüncü ve son olarak ise, getirilen istisna veya sınırlamanın eser sahibinin haklarına makulü aşan bir zarar vermemelidir.

Aşağıda Türkiye ve AB'deki sınırlamalar ve istisnalar bakımından açıklamalara yer verilmektedir.

4.1 Türk Hukukunda Tahditler

Bilindiği üzere FSEK bağlamındaki sınırlamalar ve istisnalar (tahditler) kamu düzeni, genel menfaat, özel menfaat ve hükümete tanınan yetkiler kapsamındadır. Konu bağlamında ise yalnızca FSEK m.34 (eğitim-öğretim serbestisi), m.35 (iktibas serbestisi) ve m.38 (şahsen kullanım serbestisi) hükümlerine değinmek gerekmektedir.

⁴⁷ GUADAMUZ, s.111. BOSHER, s.233.

⁴⁸ BOSHER, s.223. GUADAMUZ, s.117.

⁴⁹ Eser sahibinin, eserinden yararlanmasının önüne geçmiyor olması gerektiği yönündeki açıklama için bkz. TEKİNALP / OKUTAN NİLSSON / ŞEHİRALİ ÇELİK, s.300.

FSEK 34. madde hükmünde düzenlenen eğitim ve öğretim serbestisi bağlamında; yayımlanmış musiki, eserlerinden maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde⁵⁰ iktibaslar yapılmak suretiyle, yalnızca eğitim ve öğretim gayesiyle seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi serbesttir. Ancak bu serbestlik, hak sahibinin meşru menfaatlerine haklı bir sebep olmadan zarar verir veya eserden normal yararlanma ile çelişir şekilde kullanılamaz. Eğitim ve öğretim gayesi dışında seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi ise ancak eser sahibinin izniyle mümkündür⁵¹. Sayılan tüm bu durumlarda eser ve eser sahibinin adı mutad şekilde belirtilmesi gerekmektedir.

FSEK 35. madde kapsamındaki iktibas serbestisi ise; iktibasın belli olacak şekilde yapılması şartıyla yayımlanmış bir bestenin en çok tema, motif, pasaj ve fikir nevinden parçalarının müstakil bir musiki eserine alınması halinde mümkün olabilmektedir.

FSEK 38. madde kapsamındaki kişisel kullanım istisnası ise tüm fikir ve sanat eserlerinin, kâr amacı güdülmeksizin şahsen kullanmaya mahsus çoğaltılmasına olanak sağlamaktadır. Ancak, bu çoğaltmanın da hak sahibinin meşru menfaatlerine haklı bir sebep olmadan zarar vermemeli ya da eserden normal yararlanmaya aykırı olmamalıdır⁵². İşbu kişisel kullanım istisnasının miktarı her somut olaya ve esere göre değişiklik göstermekle birlikte bir eserin bir kopyası olarak kabul edildiği ifade edilebilmektedir⁵³.

Öte yandan, kanunda herhangi bir sınırlama getirilmemişken ticaret ortaklıklarının, derneklerin, vakıfların, sendikaların bu istisnadan yararlanmalarının doğru olmayacağı ileri sürülmektedir⁵⁴.

Güncel mevzuat bakımından Türk hukukunda ÜYZ çalışma modelleri için doğrudan bir istisna olmadığı ve yorum yoluyla da herhangi bir istisna tanınamayacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla ÜYZ'lere veri seti sağlama işleminin yalnızca lisans yoluyla verilebileceği ifade edilebilmektedir⁵⁵.

---

⁵⁰ **Yargıtay 11. HD.** 18.11.2000 tarihli ve 7065/9425 sayılı yayımlanmamış kararında, "Orhan Veli Kanık" "Hayatı, Sanatı ve Eserlerinden Seçmeler" adlı eğitimi ve öğretimi desteklemek amacını taşıdığı iddia edilen kitapla ilgili olarak "FSEK'in 34. maddesinde öngörüldüğü şekilde eğitim ve öğretim amaçlı bilimsel bir çalışma olduğu, böyle bir eser meydana getirilirken, yayımlanmış musiki, ilim ve edebiyat eserlerinden iktibaslar yapılabileceği açıktır. Ancak, şairin her kitabından örnek şiirler seçilirken genelde %90'ının, bazı şiir kitaplarının da aynen alınarak, iktibas yoluyla işlemin yapıldığı çekişmesiz bir biçimde anlaşılmaktadır. Bu durumda, FSEK 34. maddesindeki maksadın haklı göstereceği nispetin aşıldığının kabulü gerekmektedir." naklen; **TEKİNALP / OKUTAN NİLSSON / ŞEHİRALİ ÇELİK**, s. 294.

⁵¹ **TEKİNALP / OKUTAN NİLSSON / ŞEHİRALİ ÇELİK**, s.293.

⁵² Bir deseni kendisi için fotokopi yapması kişisel kullanmayken aynı deseni otuz adet fotokopi yaparak dostlarına bayram tebriki olarak yollaması normal aşan yararlanma olarak nitelendirilmektedir. (**TEKİNALP / OKUTAN NİLSSON / ŞEHİRALİ ÇELİK**, s.298).

⁵³ **TEKİNALP / OKUTAN NİLSSON / ŞEHİRALİ ÇELİK**, s.297.

⁵⁴ **TEKİNALP / OKUTAN NİLSSON / ŞEHİRALİ ÇELİK**, s.297.

⁵⁵ **ATEŞ**, Yapay Zekanın Eğitimi, s.259.

4.2 Avrupa Birliği Hukukunda Sınırlamalar ve İstisnalar

AB’de yürürlüğe giren Dijital Tek Pazar Direktifi (“Direktif”) olarak isimlendirilen 2019/790 sayılı Direktif içerisindeki Metin ve Veri Madenciliği (“TDM”) bağlamında ve diğer istisna ve sınırlamalar kapsamında ÜYZ girdilerinin ve çıktılarının irdelenmesi önem arz etmektedir.

AB müktesebatında mali haklara getirilen istisnalar, dağınık bir biçimde düzenlenmektedir. Bilgi Toplumu Direktifi (InfoSoc), çoğaltma hakkı bağlamında sadece bir adet zorunlu istisna öngörmüştür; bu da geçici veya arızı kopyaları kapsamaktadır. InfoSoc, bu zorunlu istisnanın yanı sıra üye devletlere, iç hukuklarına aktarıp aktarmamakta serbest oldukları 20 maddelik "ihtiyari" (seçimlik) bir istisna listesi sunmaktadır. Bu çerçevede InfoSoc m.5(2) uyarınca çoğaltma hakkına ilişkin beş ihtiyari istisna (reprografik çoğaltma, şahsi kopyalama, kamu kurumlarınca kâr amacı gütmeyen kopyalama vb.) düzenlerken; m.5(3) çoğaltma ve umuma iletim haklarına yönelik 15 farklı ihtiyari istisnayı (eğitim ve bilimsel araştırma, engellilerin kullanımı, güncel olayların raporlanması, alıntı, parodi, kamu güvenliği vb.) sıralamaktadır. InfoSoc’un çizdiği bu çerçeveye ek olarak, daha güncel direktiflerle sisteme yeni istisnalar dahil edilmiştir. Özellikle “Orphan Works Directive” ve “Marrakech Directive”, listeye iki önemli "zorunlu" istisna eklemiştir. Bunlar sırasıyla; kültürel miras kurumlarının yazarı bilinmeyen/bulunamayan (orphan) eserleri dijitalleştirmesine ve görme engelliler için eserlerin erişilebilir formatlarda üretilmesine olanak tanımaktadır⁵⁶. Son olarak, Dijital Tek Pazar Direktifi (DSM) ile çoğaltma hakkına ilişkin üç yeni zorunlu istisna daha getirilmiş olup bunlar: bilimsel ve genel amaçlı TDM, çevrimiçi eğitim faaliyetleri ve koleksiyonların korunmasına yönelik dijitalleştirmedir.

Telif hakkına konu materyallerin ÜYZ kapsamında kullanımıyla ilgili potansiyel olarak üç temel savunma mekanizmasının (hukuka uygunluk sebebi/istisna ve sınırlama) bulunduğu da ifade edilebilir. Bunlar; teknolojinin zorunlu kıldığı geçici kullanımlar, araştırma amaçlı kullanımlar ve metin/veri madenciliği şeklinde sınıflandırılabilir.

Raporun önceki kısımlarında da açıklandığı üzere bazı ÜYZ’lerin ve diğer dijital araçların teknik işleyişleri gereği genellikle geçici kopyalar üreterek çalıştığı ve bu kopyaların teknolojinin hızlı ve verimli işlemlerini sağladığı ifade edilmiştir. Bu durumu gözeten AB hukuku, InfoSoc m.5(1) uyarınca, belirli şartları taşıyan geçici kopyaları telif hakkı ihlali kapsamından çıkarmıştır. Bu istisnanın uygulanabilmesi için kopyanın; (i) geçici olması, (ii) süreksiz veya arızı olması, (iii) teknolojik sürecin ayrılmaz ve esaslı bir parçası olması, (iv) tek amacının ağ üzerinden iletimi veya yasal kullanımı sağlamak olması ve (v) müstakil bir ekonomik değerinin bulunmaması şartlarının kümülatif olarak sağlanması gerekmektedir⁵⁷.

AB Adalet Divanı (ABAD), *Infopaq I* ve *II* kararlarında bu istisnanın sınırlarını çizmiştir. Haber kupür hizmeti için yapılan veri yakalama sürecini (tarama, metne dönüştürme, saklama ve yazdırma) inceleyen Mahkeme, "yazdırma" (print out) işleminin istisna kapsamında olmadığını; ancak diğer üç aşamanın şartları sağladığını belirtmiştir. Daha sonraki *FAPL* ve

⁵⁶ YILMAZTEKİN, Hasan Kadir, *Artificial Intelligence, Design Law and Fashion*, Routledge Research in Fashion Law, 2023, s.115 (Atıf şekli: “YILMAZTEKİN, Artificial Intelligence”).

⁵⁷ YILMAZTEKİN, *Artificial Intelligence*, s.120.

Meltwater kararlarında ise uydu dekoderlerinin belleğindeki anlık parçalar ile web tarayıcılarının önbellek (cache) kopyaları da bu istisna kapsamına alınmıştır.

ÜYZ bağlamında, eğitim sürecinde oluşan ara kopyalar, *FAPL* ve *Meltwater* kararlarındaki veri iletim eylemlerine benzetilebilir. Ancak, bu "geçici kopyalama istisnası", ÜYZ beslenmesinden önceki veya ÜYZ tarafından kalıcı olarak depolanan kopyalar için geçerli değildir. Örneğin, bazı yapay sinir ağları telifli eserleri, soyutlanmış bir formda olsa dahi, dahili hafızalarında saklayabilir. Eğer bu saklama işlemi eserin yaratıcı unsurlarını yeniden üretiyorsa, bu bir kopyalama (çoğaltma) sayılır⁵⁸. Bu nedenle anılan istisnadan yararlanabilmek için öncelikle ilgili ÜYZ'nin kopyaları tutup tutmadığına ilişkin tespitin yapılması gerekmektedir.

Öte yandan eğitim için kopya üretilmesi "geçici" olsa da bilgi çıkarımı için zorunlu olduğundan "arızı" (incidental) sayılmayabilir veya "yasal kullanım" şartını sağlamayabilir.

"Ekonomik değer" bakımından ise Stable Diffusion gibi milyarlarca görselle eğitilen bir modelin kendisi ekonomik değere sahip olsa da eğitimdeki tekil bir kopyanın "müstakil" bir ekonomik değeri olmadığı savunulabilir⁵⁹.

ÜYZ eğitimi özelindeki teknik detaylar henüz yargı önünde test edilmediğinden Mahkemeler tarafından bu istisnaların ve kısıtlamaların ne derecede uygulanabileceği de tam olarak ön görülemez. Ancak veri toplamaya ilişkin en köklü istisna ve içtihat ABD'deki Google Books davası olup Google'ın kütüphanelerdeki kitapları tarayıp dijitalleştirerek aranabilir hale getirmesi, yayıncılar ve yazarlar tarafından telif ihlali iddiasıyla dava edilmiştir. Uzun süren yargılama sonunda mahkeme, Google'ın eylemini "adil kullanım" (fair use) olarak nitelendirmiştir. Kararda, işlemin "dönüştürücü" (transformative) niteliği ve kitap satış pazarını olumsuz etkilememesi (sadece kesitler/snippet sunulması) belirleyici olmuştur. Google Books, doğrudan AI davası olmasa da "yeni bir şey üretmek için büyük miktarda kopyalama yapma" mantığıyla makine öğrenmesine benzemektedir⁶⁰ ve ÜYZ uyumsuzlukları için de yol gösterici olabilecektir. Benzer yöndeki Authors Guild v. HathiTrust ve Kelly v. Arriba Soft Corp kararları⁶¹ da mevcuttur.

InfoSoc, mevcut istisnalara ek olarak bir "bilimsel araştırma istisnası" içermektedir. Bu düzenlemeye göre; kullanımın "yegâne amacının" eğitim veya bilimsel araştırma için açıklama/örnekleme (illustration) olması, kaynağın ve yazar adının belirtilmesi ve kullanımın ticari amaç gütmemesi kaydıyla yapılan işlem telif hakkı ihlali sayılmaz.

Dijital Tek Pazar Direktifi ("Direktif") ise, aynı amaçlar doğrultusunda eserlerin dijital ortamda çoğaltılmasına imkân tanıyan ilave ve zorunlu bir istisna getirmiştir⁶².

---

⁵⁸ YILMAZTEKİN, Artificial Intelligence, s.120.

⁵⁹ GUADAMUZ, s.117.

⁶⁰ GUADAMUZ, s.118 vd.; ATEŞ, Yapay Zekanın Eğitimi, s.250.

⁶¹ AUTHORS GUILD v. HATHITRUST, 755 F.3d 87 (2d Cir. 2014). KELLY v. ARRIBA SOFT CORP., 336 F.3d 811 (9th Cir. 2003). ATEŞ, Yapay Zekanın Eğitimi, s.250.

⁶² YILMAZTEKİN, Artificial Intelligence, s.121. AKIN, İrfan, *Dijital Telif Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 2022, s.130 vd.

Direktif'in 2(2) maddesi uyarınca TDM; "*örüntüler, eğilimler ve korelasyonlar dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere bilgi üretmek amacıyla, dijital formdaki metin ve verilerin analiz edilmesine yönelik herhangi bir otomatik analiz tekniği*" olarak tanımlanmaktadır.

Direktif kapsamında kalması halinde ÜYZ geliştiricileri, ÜYZ alanında araştırma ve geliştirmeyi kolaylaştırmak ve TDM yoluyla daha fazla materyale erişim sağlamak amacıyla telifli içeriği yasal olarak kullanabileceği ifade edilmektedir⁶³.

Direktif uyarınca TDM için iki istisna bulunmaktadır: (i) Direktif m.3 kapsamındaki araştırma kuruluşları veya üniversiteler tarafından eğitim ve bilimsel araştırma amaçlı TDM; ve (ii) Direktif m.4 kapsamındaki kapsam dışı kalma (opt-out) koşullarına tabi olmak üzere herhangi bir amaç için TDM:

- (i) Araştırma kuruluşları veya üniversiteler tarafından yapılan bilimsel araştırmalar bakımından Direktif m.3 istisnası, yalnızca ticari olmayan bilimsel araştırmalar için TDM kullanan araştırma kuruluşlarını, kültürel miras kurumlarını veya üniversiteleri kapsar. Bu istisna; yalnızca kapsanan yararlanıcıların, araştırma amacıyla yürütülen TDM faaliyetleri dahilinde telif hakkıyla korunan metin ve verileri telif hakkı yasalarını ihlal etmeden kullanabilmesini sağlamakta olup yararlanılan eserlerin yasal erişime sahip olması gerekmektedir⁶⁴. Ek olarak işbu istisnadan yararlanmak isteyen kurum ve kuruluşların, istisna kapsamında kullandıkları telifli eserlerin kopyaları için uygun saklama ve güvenlik önlemleri alması ve verilerin depolandığı ağların ve veri tabanlarının güvenliği ile bütünlüğünü korumak için gerekli önlemleri almaları da gerekmektedir. İşbu şartların sağlanması halinde ise telif hakkı içeren veri setlerinin izinsiz kullanımları için ihlal teşkil etmeyecektir.

Ancak bu istisnanın uygulanmasında iki temel sorun bulunmaktadır ki bunlardan ilki; "araştırma" kavramının standart bir tanımının olmamasıdır. Pek çok teknoloji şirketinin Ar-Ge birimleri bulunmakta olup bunların "ticari olmayan" araştırma tanımına girip girmeyeceği belirsizdir. İkinci ve daha kritik sorun ise "veri aklama" (data laundering/academic-washing) olarak adlandırılan durumdur. Hukukta, araştırma amaçlı toplanan bir veri setinin, sonradan ticari bir kuruluş tarafından kullanılmayacağına dair açık bir yasak yoktur. Nitekim Meta'nın, WebVid veri setini "Make-A-Video" adlı ticari modelini eğitmek için kullanması bu boşluğun somut bir örneğidir⁶⁵.

- (ii) Herhangi bir amaç için TDM (kapsam dışı kalma / opt-out koşullarına tabi) bakımından Direktif m.4 uyarınca Üye devletler, yasal olarak erişilebilen eserlerin

---

⁶³ TE, Julianne, The Text and Data Mining Exception Under the Copyright and Related Rights in the Digital Single Market Directive (DSM Directive), Lund, Lund University, 2021, s. 1, <https://lup.lub.lu.se/student-papers/record/9053913/file/9053914.pdf>, (E.T. 10.03.2026).

⁶⁴ AKIN, s.130-131.

⁶⁵ GUADAMUZ, s.119.

TDM amacıyla çoğaltılması ve çıkarılması için istisna ve sınırlama getireceği yönünde yönlendirilmektedir.

İşbu istisna bakımından TDM'ye tabi tutulacak veri türlerinde bir sınırlama getirilmemiş olup ticari veya ticari olmayan herhangi bir amaçla TDM kullanan her türlü kişi tarafından faydalanılabilecek niteliktedir⁶⁶.

Ayrıca Direktif kapsamındaki ilk istisnadan ayrı olarak sadece bilimsel amaçla sınırlı olmayıp ticari gayeler de dahil olmak üzere her türlü amaçla gerçekleştirilebilir⁶⁷.

Bu sınırlama ve istisnanın kapsamı ise yararlanılacak eserin yasal olması ve hak sahibinin uygun şekilde kapsam dışı kalma (opt-out) hakkını kullanmamış olması ile sınırlandırılmaktadır. Bu şartlar dahilinde gerçekleştirilen TDM ile yapılan eser çoğaltmaları yalnızca TDM faaliyetlerini yürütmek için gerekli olduğu süre boyunca saklanabilmektedir⁶⁸.

Öte yandan opt-out hakkının, eser sahiplerine eserlerinin izinsiz kullanımına ilişkin endişelerini gidermek için getirildiği de ifade edilebilir⁶⁹. Zira opt-out hakkını kullanan eser sahipleri, kamuya açık bir biçimde yayınlanmış eserlerinden izinsiz yararlanılmasını engelleyebileceği gibi bu hakkı kullanmamayı taahhüt ederek belirli bir bedel dahilinde kişilerin eserlerinden yararlanılmasını sağlayabilecektir⁷⁰.

TDM faaliyetleri, telif hakkı ile korunan veritabanları bakımından Veritabanı Direktifi'nde düzenlenen "hukuka uygun kullanımlar" çerçevesinde de değerlendirilebilir. Veritabanı Direktifinin 6(1). maddesi uyarınca, bir veritabanının yasal kullanıcısı (lawful user); içeriklere erişim sağlamak veya veritabanının "normal kullanımı"nı (normal use) gerçekleştirmek amacıyla gerekli olan çoğaltma işlemlerini yapma hakkına sahiptir. Bu bağlamda, veritabanı üzerinde Direktif bağlamında şartlarının sağlanması şartıyla, TDM gerçekleştirilmesi, hukuki doktrinde veritabanının "normal kullanımı" kapsamında kabul edilmektedir⁷¹.

AB uygulamasına genel çerçevede bakıldığında ise işaret edilen istisnaların ve sınırlamaların ÜYZ bakımından uygulanıp uygulanmayacağı konusunun belirsizlik taşıdığı ifade edilebilir. Nitekim ulusal mahkemeler başlangıçta TDM istisnasını model eğitimine uygulasa da yakın tarihli *GEMA v. OpenAI* kararında Münih Mahkemesi (LG Munich), TDM istisnasını dar yorumlayarak yapay zekâ aleyhine bir içtihat oluşturmuştur. Mahkeme, TDM istisnasının sadece eğitim veri setinin oluşturulduğu ilk aşama için geçerli olduğunu; ancak modelin veriyi ezberleyerek (memorization) kendi bünyesinde çoğaltmasının, yazarın mali haklarını

⁶⁶ YILMAZTEKİN, Artificial Intelligence, s.122. ATEŞ, Yapay Zekanın Eğitimi, s.249.

⁶⁷ YILMAZTEKİN, Artificial Intelligence, s.122.

⁶⁸ AXHAMN, Johan, "Extended Collective Licensing for Use of Copyrighted Works for Machine Learning", Columbia Journal Of Law & The Arts, 2025, 48(4), s.531.

⁶⁹ GUADAMUZ, s.120.

⁷⁰ YILMAZTEKİN, Artificial Intelligence, s.122. AXHAMN, s.544.

⁷¹ YILMAZTEKİN, Artificial Intelligence, s.123.

zededeğini, TDM istisnasının şartlarından biri olan bilgilerin analizinin hak sahiplerinin ekonomik çıkarlarına zarar vermemesi şartının sağlanmadığını⁷² ve bu nedenle istisna kapsamında olmadığını ve davalıların çoğaltmadan sorumlu olduğunu⁷³ belirtmiştir⁷⁴.

Ayrıca Avrupa Parlamentosu Üyesi Axel Voss, radikal bir değişiklik önermekte ve yapay zekâ sağlayıcıları Yapay Zeka Yasası kapsamında tam şeffaflık sağlamazsa, telifli eserleri eğitimde kullandıklarına dair "aksi ispat edilemez bir karine" (irrebuttable presumption) oluşması ve tüm yasal masraflar sağlayıcıya yüklenmesi gerektiğini ileri sürmektedir⁷⁵. Nitekim Yapay Zeka Yasası'nın 52. ve 53. maddelerinde de ÜYZ'lerin eğitim veri setlerinin kamuya sunma zorunluluğu getirilerek fikri haklara karşı gerçekleştirilecek müdahalelerin tespitinin kolaylaştırılması amaçlanmıştır⁷⁶.

4.3 Üç Adım Testi

Yukarıda aktarılan istisnaların ve sınırlamaların ne derecede uygulanacağı, ilgili düzenlemelerde yer alan şartların sağlanması akabinde üç adım testi ile de sınanması akabinde belirlenmesi gerekmektedir⁷⁷.

Üç adım testi, ilk olarak 1967 yılında gerçekleştirilen Stockholm revizyonuyla Bern Sözleşmesine eklenmiş ve ilk başta sadece çoğaltma hakkı için bir kriter olarak kullanılmıştır. Daha sonra TRIPS Anlaşması ile kapsamı genişleyerek diğer mali hakları içine almış; WIPO Telif Hakları Antlaşması (WCT) ve WIPO İcracılar ve Fonogramlar Antlaşması (WPPT) antlaşmalarıyla da fikri mülkiyet hukukunda yer bulmuştur. Anılan antlaşmalarda yer alan farklı ifadelerle tanımlanan üç adım testi temelde tek bir ilke olarak kabul görür. Testin asıl amacı, eser sahibinin mali haklarına getirilen sınırlamaların hukuka uygunluğunun denetlenmesini sağlamak ve eser sahibinin hakları ile toplumun yararı arasında bir denge kurmaktır. Bu yönüyle test, sadece kanundan doğan sınırlamaları kısıtlayan bir araç değil, aynı zamanda mahkemelere yasaları yorumlarken ve uyuşmazlıkları çözümlerken rehberlik eden önemli bir kriterdir⁷⁸.

Üç adım testine göre, bir sınırlamanın hukuka uygunluğu, üç kümülatif şartın varlığına bağlıdır. İlk şart, sınırlamanın "belirli ve özel durumlar" ile sınırlandırılmış olmasıdır; bu da düzenlemenin açık, kesin ve öngörülebilir olmasını gerektirir. "Özel durum" hem niceliksel (uygulamanın sınırlı olması) hem de niteliksel (belirli bir meşru amaç taşıması) açılarından ele alınır. İkinci aşama, sınırlamanın "eserden normal yararlanmaya" aykırı olmamasını şart koşar. Doktrinde bu kavram, hakların amacını esas alan "normatif" veya ekonomik kazancı önceleyen "empirik" yaklaşımlarla açıklanmaktadır. Üçüncü ve son aşama ise, sınırlamanın eser sahibinin

⁷² **MÜNİH I BÖLGE MAHKEMESİ (LG MÜNCHEN I)**, 42 O 14139/24 Sayılı ve 11.11.2025 Tarihli Nihai Karar, (Çev. Savaş Bozbel), 2025, https://www.linkedin.com/posts/savas-bozbel_yapay-zek%C3%A2-telif-hakk%C4%B1-lg-m%C3%BCnchen-karar-activity-7427808221920280576-DR8k, (E.T. 10.03.2026).

⁷³ **LG MÜNCHEN I**, 11.11.2025 (Çev. **BOZBEL**).

⁷⁴ **MEZEL**, s.12. **LG MÜNCHEN I**, 11.11.2025 (Çev. **BOZBEL**).

⁷⁵ **MEZEL**, s.12.

⁷⁶ **ATEŞ**, Yapay Zekanın Eğitimi, s.249.

⁷⁷ **YILMAZTEKİN**, Artificial Intelligence, s.115.

⁷⁸ **TÜRKOĞLU**, Sinem, Fikri Haklarda Üç Adım Testi, Ankara, Adalet, 2024, s.45-46.

meşru menfaatlerine (hem ekonomik hem manevi) makul olmayan bir zarar vermemesini, yani hak sahibi ile kullanıcı arasındaki dengenin korunmasını esas alır⁷⁹.

4.4 ABD Uygulaması

ABD hukukunda en belirgin savunma mekanizması "adil kullanım" doktrini'dir. Bu doktrin, genellikle eser sahiplerinin pazar çıkarlarına önemli ölçüde zarar vermeyen "dönüştürücü" (transformative) kullanımları hukuka uygun kılar. Ancak ABD'deki uygulama ve common law sistemi hukukumuz kapsamında uygulanamayacağından detaylı açıklama yapılmaması faydalı bulunmuştur.

4.5 ÜYZ Girdilerine İlişkin Açıklamalar

Raporun başlangıç kısmında da ifade edildiği üzere ÜYZ'lerin kullanımı ile sonuç üretme sürecinin sağlıklı bir biçimde tamamlanabilmesi için verinin toplanması ve bu verilerle eğitiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Nitekim ÜYZ'nin "öğrenme" süreci, büyük miktarda veriye erişmeyi ve bu verileri analiz ederek kalıplar çıkarmayı gerektirir.

Bu aşamada ortaya çıkan temel soru bir ÜYZ'yi eğitmek için telif hakkıyla korunan eserlere erişmek, bunları okumak ve analiz etmenin telif hakkı ihlali teşkil edip etmediğidir.

Veri toplama ve kopyalama, YZ modellerini eğitmek için kullanılan veri setleri (örneğin GPT-3 için kullanılan milyarlarca tokenlık metinler veya görüntü setleri) genellikle internetteki açık kaynaklardan "kazıma" (scraping) yöntemiyle elde edilir. Bu süreç, teknik olarak eserlerin bir kopyasının çıkarılmasını gerektirdiği için telif hakkı sahibinin münhasır "çoğaltma hakkını" (right of reproduction) doğrudan etkiler.

Ancak eğitilmiş bir ÜYZ ise eğitiminde kullanılan verilerin kopyalarını içermemekte, sadece bu eserlerin matematiksel ağırlıklarını (weights) ve olasılıklarını barındırmaktadır⁸⁰. Gizli Alan (Latent Space) olarak adlandırılan alanda kaynaklar, eğitilmiş bir modelin aslında eserlerin kopyalarını içermediğini vurgular. Bunun yerine model, verilerin matematiksel temsillerini ve istatistiksel olasılıklarını içeren bir gizli alan barındırır. Dolayısıyla, eğitimden sonra orijinal veri setine artık ihtiyaç duyulmaz ve model bağımsız olarak çalışabilir⁸¹.

Yukarıda da açıklanmış olduğu üzere ÜYZ'ler tarafından gerçekleştirilen müzik üretim süreçlerinde öncelikle bir veriden yararlanılması gerekmektedir. İşbu verilerin ise hukuka uygun elde edilip edilmediğinin, hukuka uygun elde edildiyse dahi ÜYZ eğitimi için kullanımı bakımından hak sahibinin rızasının olup olmadığının ve en nihayetinde ilgili ÜYZ'nin yukarıda işaret edilen istisnalar ve sınırlamalar kapsamına girecek bir kullanımının olup olmadığını irdelenmesi, ÜYZ girdilerine ilişkin telif hakkı ihlalinin tespitinde önem arz etmektedir.

---

⁷⁹ TÜRKOĞLU, s.46-55.

⁸⁰ GUADAMUZ, s. 115.

⁸¹ GUADAMUZ, s.113.

4.6 ÜYZ Çıktılarına İlişkin Açıklamalar

Girdi aşamasında verilerin nasıl toplandığı ve işlendiği tartışılırken, çıktı aşamasında bu sürecin sonucunda ortaya çıkan ürünün yasal statüsü ve orijinal eserlerle olan ilişkisi incelenmektedir. Girdilerin ihlal teşkil edip etmediğinin tespitine nazaran çıktılara ilişkin ihlalin tespiti daha kolay olmaktadır. Zira telif hakkı ihlalinin tespitinde eser sahibine ait münhasır haklardan birinin (çoğaltma, işleme vb.) yetkisiz kullanmış olması gerekmektedir.

Bu noktada üzerinde durulması gereken ilk husus ÜYZ'lerin, girdilerini oluşturan eserlerden ne kadar farklı bir çıktı ortaya çıkarıp çıkarmadığıdır. Her ne kadar ÜYZ'lerin istatistiksel tahminlerle sıfırdan içerik ürettiği düşünülmeğe de⁸² bazı hallerde telif hakkı ihlalinin mevcut olabilme ihtimali mevcuttur.

Nitekim ÜYZ, girdilerinde çok sık tekrarlanan öğeleri (örneğin ünlü tablolar veya yaygın kod blokları) ezberleyebilir/kusabilir ve "Overfitting" denilen bu durumda ÜYZ, orijinal esere çok benzeyen çıktılar verebilir⁸³. Dolayısıyla yaratılan çıktılar telif hakkı ihlaline yol açabilir.

Keza ezberleme/kusma, eğitim verilerinin tam veya kısmi kopyalarının yeniden inşası anlamına geldiğinden, telif hukukundaki "çoğaltma" hakkı kapsamında değerlendirilmesi en makul yaklaşım olduğu da ileri sürülmektedir⁸⁴. Literatürde ve yargı kararlarında (ABD Telif Ofisi raporu, Almanya'daki *GEMA v. OpenAI* davası), model içine gömülen sayısal temsillerin (ağırlıkların) eserin sabitlenmiş bir kopyası veya uyarlaması olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır⁸⁵.

ABD hukukunda "önemsiz kullanım" (de minimis) doktrini ve "esaslı benzerlik" (substantial similarity) testi, küçük ölçekli kopyalamaları ihlal saymayabilirken; AB hukukunda bu tür esnek doktrinler bulunmamaktadır. Dolayısıyla AB'de tanımlanabilir en küçük parçanın kopyalanması dahi ihlal sayılabilir. OpenAI gibi geliştiriciler, ezberlemeyi "öğrenme sürecinin nadir bir hatası" olarak nitelendirip önemsizleştirmeye çalışsa da ezberlemenin ölçülebilir bir fenomen olduğu kanıtlanmış olup oran genellikle düşük olsa da verinin tekrarlanma sıklığı gibi faktörlere bağlıdır⁸⁶.

Avrupa'da tartışmalar TDM istisnası ekseninde dönmekte olup Budapeşte Bölge Mahkemesi'nin AB Adalet Divanı'na (ABAD) yönelttiği ön karar sorusunda, LLM eğitiminin bir çoğaltma olup olmadığı sorulmuş, ancak "ezberleme" terimi spesifik olarak kullanılmamıştır⁸⁷.

---

⁸² **GUADAMUZ**, s.113.

⁸³ Nadir bir durum olduğuna ve ÜYZ'lerin yeni çıktılar ürettiğine ilişkin açıklamalar için bkz. **GUADAMUZ**, s.121.

⁸⁴ **MEZEL**, s.5.

⁸⁵ **MEZEL**, s.5-6.

⁸⁶ **MEZEL**, s.7-8.

⁸⁷ **MEZEL**, s.9.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, telif hakkı korumasına tarz/üslup dahil olmadığından yasal bir biçimde elde edilen girdilerle bir başka eserin sahibine ait olan üslupla bir ürün ortaya çıkarılması ihlal teşkil etmeyebilecektir⁸⁸.

Ek olarak bir çıktının orijinal esere önemli ölçüde benzemesi halinde Türk Hukukunda doğrudan kabul edilmemiş olan parodi ve pastiş istisnalarını ileri sürmesi de gündeme gelebilecektir⁸⁹.

Sonuç olarak çıktı aşaması her durumun kendi özelinde (vaka bazlı) değerlendirilmesini ve ilgili ülke hukukunun varsa benimsediği istisnaları ve sınırlamalarının uygulanmasını gerektirmektedir.

4.7 Telifsiz Müzik Platformlarının ÜYZ Çıktısı Barındırma Durumu

Son dönemde bazı dijital müzik platformlarının, “telifsiz”, “sertifikalı” veya “denetime hazır” gibi ifadelerle işletmelere müzik hizmeti sunduğunu ileri sürdüğü görülmektedir⁹⁰. Bu tür platformlar, özellikle umuma açık mahallerde müzik kullanımını bakımından işletmelerin meslek birlikleri nezdinde herhangi bir yükümlülükle karşılaşmayacağı veya denetimlerde sorun yaşamayacağı yönünde bir algı yaratabilmektedir. Ancak umuma açık mahallerde eser, icra, fonogram ve yayınların kullanımı ve umuma iletimine ilişkin hukuki rejim FSEK m. 41 çerçevesinde düzenlenmekte olup, meslek birlikleri aracılığıyla yürütülen lisanslama sistemi bu alanın yerleşik uygulamalarından birini oluşturmaktadır. Bu nedenle, telifsiz müzik sunduğunu iddia eden platformların pazarlama söylemleri, söz konusu lisanslama sisteminin kapsamı ve sınırları konusunda işletmeler bakımından yanıltıcı bir “tam koruma” algısı oluşturma riski taşıyabilmektedir.

Bu tür uygulamaların, somut olayın özelliklerine göre haksız rekabet hukuku bakımından da değerlendirilmesi mümkündür. Nitekim 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)’nun 54. maddesinde dürüst ve bozulmamış rekabet ortamının korunması amaçlanmıştır; 55. maddesinde ise haksız rekabet teşkil eden özel hâller düzenlenmiştir. Bu kapsamda özellikle TTK m.55/1-e hükmü uyarınca, kanun, sözleşme veya meslek dalında yerleşmiş uygulamalarla belirlenen iş şartlarına uymamak dürüstlük kuralına aykırı bir davranış olarak kabul edilmektedir. Umuma açık mahallerde müzik kullanımına ilişkin lisanslama yükümlülüklerinin sektörde yerleşik bir iş şartı niteliği taşıdığı dikkate alındığında, bu yükümlülüklerin etkisiz olduğu veya alternatif platformlar aracılığıyla tamamen ortadan kalktığı izlenimini doğuran pazarlama faaliyetlerinin, rekabet hukukunun bu hükümleri kapsamında haksız rekabet teşkil edip etmeyeceği tartışmaya açık bir alan oluşturmaktadır.

---

⁸⁸ GUADAMUZ, s.113.

⁸⁹ GUADAMUZ, s.126.

⁹⁰ Muzibu blog içeriğinde “%100 yasal... denetime hazır... MESAM/MSG denetimlerinde sorun yaşamazsınız” benzeri iddialar yer almaktadır. **MUZIBU**, <https://www.muzibu.com/blog/sletmeler-icin-telifsiz-muzik-yasal-guvenli-ve-marka-uyumlu-yayin/> (E.T.: 22.12.2025).

TTK m.55/1-e hükmüne göre; “İş şartlarına uymamak; özellikle kanun veya sözleşmeyle, rakiplere de yüklenmiş olan veya bir meslek dalında veya çevrede olağan olan iş şartlarına uymayanlar dürüstlüğe aykırı davranmış olur.”

Madde kapsamında haksız rekabetin varlığından bahsedilebilmesi için; kanun, sözleşme veya meslek dalı kuralı olarak öngörülen veya olağan uygulamalarla yerleşmiş olan bir iş şartının mevcut olması, iş şartlarına aykırı davranılması, iş şartlarına aykırı davranılmasının yasal veya meşru bir sebebe dayanmaması şartları aranmaktadır⁹¹

Burada önemli olan husus, iş hayatı koşullarının “rakipler içinde” geçerli olmasıdır. Bu bentteki amaç, iş şartlarının ihlal edilmek suretiyle haksız bir kazanç elde edilmesinin önüne geçmektir. Burada “rakip” kavramından anlaşılması gereken, aynı sektörde faaliyet göstermek değil, taraflardan birinin iş yaşantısı koşullarına aykırı hareket etmesi sonucu diğer taraf zarar görüyorsa ya da zarar tehlikesine maruz kalıyorsa, “rakip” olarak kabul edilmesi gerekir⁹².

Bunun yanı sıra söz konusu pazarlama söylemleri, tüketici ve reklam hukuku bakımından da ayrıca değerlendirilmelidir. Özellikle işletmelere yönelik olarak kullanılan “%100 yasal”, “denetime hazır” veya “meslek birlikleri denetimlerinde sorun yaşamazsınız” gibi ifadelerin, ticari reklamların doğru ve dürüst olma yükümlülüğünü düzenleyen mevzuat çerçevesinde yanıltıcı reklam niteliği taşıyıp taşımadığı da inceleme konusu yapılabilir. Bu tür ifadeler, platformun sunduğu hizmetin kapsamı ve hukuki sonuçları hakkında gerçekte olduğundan daha geniş bir güvence sağlandığı izlenimini yaratabilmekte ve bu yönüyle reklam hukukuna aykırılık iddialarını gündeme getirebilmektedir.

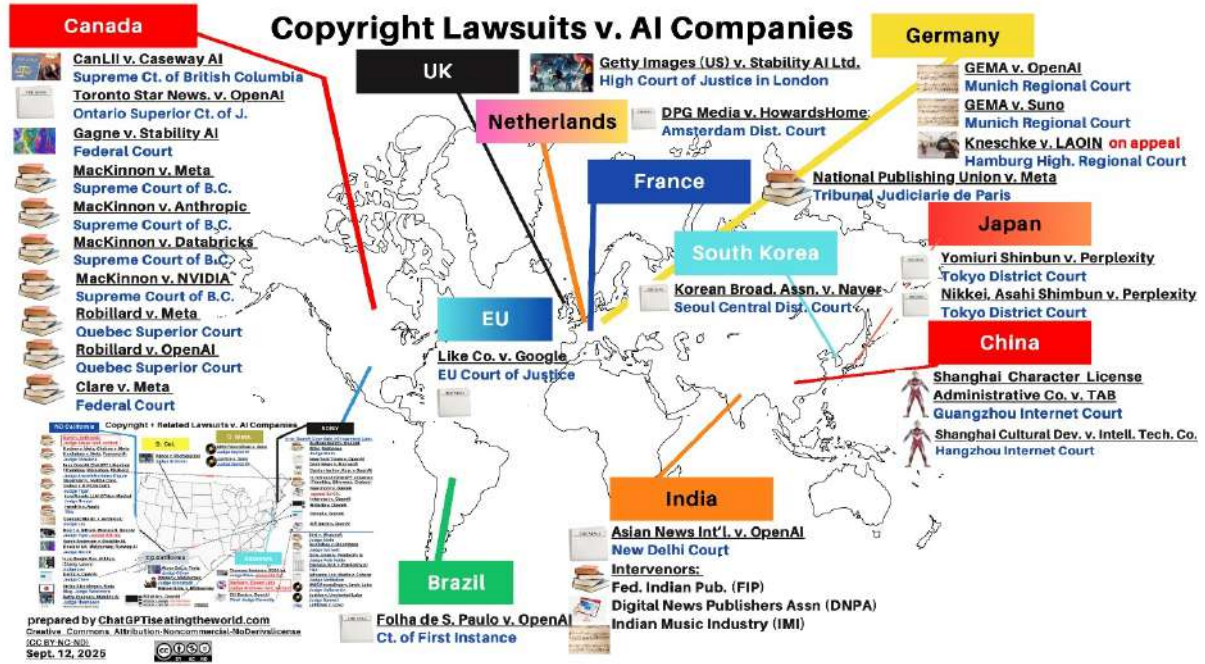
Bu tartışma, ÜYZ teknolojilerinin müzik üretimi alanında giderek daha yaygın biçimde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte daha da önem kazanmaktadır. Zira telifsiz müzik sunduğunu iddia eden bazı platformların kataloglarında ÜYZ tarafından üretilmiş müzik çıktılarının yer alabileceği ve bu içeriklerin hukuki statüsünün açık olmadığı durumlar söz konusu olabilmektedir. ÜYZ çıktılarının eser niteliği, telif koruması ve veri setlerinin hukuka uygunluğu gibi meseleler henüz birçok hukuk sisteminde tartışmalı olmaya devam ettiğinden, bu tür içeriklerin “tamamen telifsiz” veya “tüm hukuki risklerden arındırılmış” olarak sunulması, gerek telif hukuku gerekse haksız rekabet hukuku bakımından dikkatle değerlendirilmesi gereken bir alan ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, telifsiz müzik platformlarının ÜYZ çıktısı barındırma durumu yalnızca telif hukuku bakımından değil, aynı zamanda haksız rekabet ve reklam hukuku bağlamında da çok boyutlu bir incelemeyi gerektirmektedir.

⁹¹ Yüksek Mahkeme birçok kararında iş şartlarına uyulmamasını haksız rekabet olarak kabul etmektedir. Örneğin Yargıtay’ın 25.06.1990 tarihli kararında, bilgisayar kursları için Milli Eğitim Bakanlığı’ndan izin alınması gerekmesine rağmen bu izni almadan faaliyette bulunan kursun eyleminin eTTK m. 57/b.10 anlamında haksız rekabet oluşturacağına hükmetmiştir, bkz. Yargıtay 11. HD’nin 25.06.1990 tarihli E.4644/K.5063 sayılı kararı - ERİŞ, Gönen, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 1082.

⁹² PEKDİNÇER, Tamer, Haksız Rekabet ve Marka Hukukuna İlişkin Bilirkişi Raporları ve Mütalaalar, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015, s. 284-285

5 DÜNYA GENELİNDE YAPAY ZEKA BAĞLAMINDA TELİF HAKKI İHLALLERİNE İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLAR

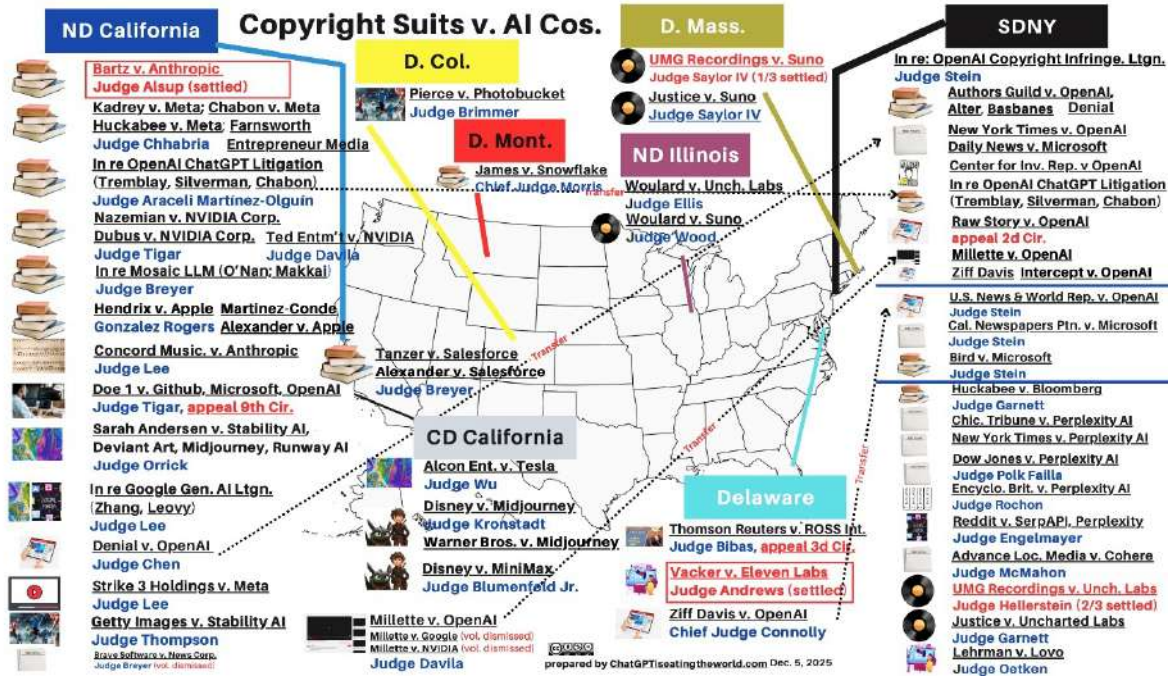
Bu başlık altında dünya genelinde geçmiş ve güncel uyuşmazlık listelerine ve birtakım uyuşmazlıklara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki dünya genelinde mahkemelerde henüz içtihat niteliği kazanan bir yaklaşım mevcut değildir⁹³.

1. ÜYZ üreticilerine karşı Dünya içerisinde açılmış davaları gösterir tablo (Eylül 2025),
<https://chatgptseatingtheworld.com/2025/09/12/updated-world-map-of-all-copyright-suits-v-ai-co-sept-12-2025-75-total/>

⁹³ ATEŞ, Yapay Zekanın Eğitimi, s.247.

5.1 Amerika Birleşik Devletleri

2. ABD içerisinde ÜYZ üreticilerinin taraf olduğu telif hakkı uyuşmazlıkları (Aralık 2025), <https://chatgptiseatingtheworld.com/2025/12/05/updated-u-s-map-of-copyright-suits-v-ai-dec-5-2025-64-suits/>

5.1.1 Andersen v. Stability AI

Bir grup görsel sanatçının görsel ÜYZ çıktısı oluşturma hizmetleri sunan StabilityAI, Midjourney, DeviantArt ve RunwayAI Kuzey Kaliforniya Bölge Mahkemesi'nde açtığı davanın ilk duruşmasınının 2027'de görülmesi öngörülmektedir, dava halihazırda taraflar arası delil toplama (*discovery*) aşamasındadır⁹⁴. Davacılar, davalıların, LAION veri setlerini kullanarak veri toplama, model eğitimi ve çıktı üretimi süreçlerinin her aşamasında doğrudan veya dolaylı telif ve marka hakkı ihlalleri gerçekleştirerek adeta bir "hizmet olarak telif hakkı ihlali" sattıklarını ileri sürmektedir.

5.1.2 Advance Local Media v. Cohere

Conde Nast ve diğer yayıncılar, Cohere'i ÜYZ sistemlerini oluştururken içeriklerini izinsiz kullanmakla suçlamaktadır⁹⁵; Mahkeme, davalının oluşturduğu içeriğin davacıların özetlenmiş içeriğine benzer olmadığına yönelik savunmayı ve davanın reddi talebini reddetmiştir.

⁹⁴ ABD KALİFORNİYA KUZEY BÖLGE MAHKEMESİ (U.S. DISTRICT COURT FOR THE NORTHERN DISTRICT OF CALIFORNIA), Andersen v. Stability AI Ltd., Case No. 3:23-cv-00201, ECF No. 238, 31.10.2024, <https://www.courtlistener.com/docket/66732129/238/andersen-v-stability-ai-ltd/>, (E.T. 09.01.2026).

⁹⁵ ABD NEW YORK GÜNEY BÖLGE MAHKEMESİ (U.S. DISTRICT COURT FOR THE SOUTHERN DISTRICT OF NEW YORK), Advance Local Media LLC v. Cohere, Inc., Case No. 1:25-cv-01305, Order Denying Partial Motion to Dismiss, 13.11.2025, <https://admin.bakerlaw.com/wp-content/uploads/2025/12/ECF-59-Order-Denying-Partial-Motion-to-Dismiss.pdf>, (E.T. 09.01.2025).

5.1.3 Bartz v. Anthropic

Üç yazar tarafından Claude dil modelinin üreticisi Anthropic'in milyonlarca telif korumalı kitabı ÜYZ modelini eğitmek için kullandığı iddiasıyla açtığı toplu davada Kaliforniya Kuzey Bölge Mahkemesi, kitapların model eğitimi için kullanılmasının adil kullanım kapsamına girdiğine, ancak korsan eserlerin kullanılmasının bu korumanın kapsamında olmadığına hükmetmiştir⁹⁶.

Taraflar, Anthropic tarafından korsan kitapların eğitimde kullanımına yönelik 1.5 milyar ABD doları tutarında bir ödemeyi kapsayacak bir uzlaşmaya gideceklerini açıklamıştır. Uzlaşmaya ilişkin süreçler devam etmektedir⁹⁷.

5.1.4 Concord Music Group, Inc. v. Anthropic PBC

Müzik yayıncıları, Anthropic'in telif korumalı şarkı sözleri kullanarak eğitime ve çıktı aşamasında haklarını ihlal ettiğini savunmaktadır⁹⁸; davacıların ihtiyati tedbir ve Anthropic'in davanın reddi taleplerinin sunduğu süreç Kaliforniya Kuzey Bölge Mahkemesi'nde (N.D. Cal.) sürmektedir.

5.1.5 Dow Jones & Company, Inc. v. Perplexity AI, Inc.

Dow Jones ve New York Post basın kuruluşları, haber içeriklerinin izinsiz kullanıldığı gerekçesiyle Perplexity AI'a dava açmış bulunmakta olup⁹⁹; yargılama süreci New York Güney Bölge Mahkemesi'nde devam etmektedir.

5.1.6 Getty Images v. Stability AI

Getty Images, davalı Stability AI'ı Getty'nin web sitelerinden 12 milyondan fazla görüntüyü kendi rızası olmadan “kazıyarak” derin öğrenme yapay zeka modeli Stable Diffusion'ı eğitmek ve geliştirmek için hukuka aykırı bir şekilde girdi olarak kullanmak, bunlarla ilgili altyazılar ve meta verileri ihlal etmekle suçlamıştır; Stability AI'ın davanın reddi veya nakli taleplerinin değerlendirildiği ve ÜYZ çıktılarındaki marka ihlallerinin tartışıldığı süreç Delaware Bölge Mahkemesi'nde (D. Del.) işlemektedir.

---

⁹⁶ ABD KALİFORNİYA KUZEY BÖLGE MAHKEMESİ, Bartz v. Anthropic PBC, Case No. 3:24-cv-05417-WHA, Order on Fair Use, 23.06.2025,

https://cdn.openai.com/pdf/gov.uscourts.cand.434709.231.0_4.pdf, (E.T. 09.01.2026).

⁹⁷ ABD KALİFORNİYA KUZEY BÖLGE MAHKEMESİ, Bartz v. Anthropic PBC, Case No. 3:24-cv-05417-WHA, Unopposed Motion for Preliminary Approval of Class Settlement, ECF No. 362, 02.12.2025, <https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.cand.434709/gov.uscourts.cand.434709.362.0.pdf>, (E.T. 09.01.2026).

⁹⁸ ABD KALİFORNİYA KUZEY BÖLGE MAHKEMESİ, Concord Music Group Inc. v. Anthropic PBC, Case No. 3:24-cv-03811 (Eski Dosya No: 3:23-cv-01092), Complaint and Demand for Jury Trial, 18.10.2023, <https://admin.bakerlaw.com/wp-content/uploads/2024/01/ECF-1-Complaint-2.pdf>, (E.T. 09.01.2026).

⁹⁹ ABD NEW YORK GÜNEY BÖLGE MAHKEMESİ, Dow Jones & Company, Inc. & NYP Holdings, Inc. v. Perplexity AI, Inc., Case No. 1:24-cv-07984-KPF, Second Amended Complaint, ECF No. 46, 28.01.2025, <https://admin.bakerlaw.com/wp-content/uploads/2025/02/ECF-46-Second-Amended-Complaint.pdf>, (E.T. 12.01.2025).

5.1.7 In re Google Generative AI Copyright Litigation

Davacılar, Google'ın ÜYZ ürünlerini eğitmek için eserlerini kullandığını öne sürmektedir; Leovy v. Google ve Zhang v. Google davalarını da içeren bu birleştirilmiş süreç Kaliforniya Kuzey Bölge Mahkemesi'nde görülmektedir.

5.1.8 In re: OpenAI, Inc. Copyright Infringement Litigation MDL

Bu çok bölgeli dava süreci (MDL), haber kuruluşları ve yazarların OpenAI ve Microsoft'a karşı açtığı on iki davanın Nisan 2025'te New York Güney Bölge Mahkemesi önünde birleşimidir.

5.1.9 Nazemian and Dubus v. NVIDIA Corporation

İki yazar grubu, NVIDIA'nın kitaplarını kendi dil modelini izinsiz kopyaladığını iddia etmektedir; maddi delil tespitinin Kasım 2025'te sona ereceği dava Kaliforniya Kuzey Bölge Mahkemesi'nde görülmektedir¹⁰⁰.

5.1.10 Thomson Reuters v. ROSS

Thomson Reuters, ROSS Intelligence'ın içeriklerini yasa dışı kopyaladığını iddia ettiği davada Delaware Bölge Mahkemesi, 11 Şubat 2025 tarihinde bir ÜYZ arama motorunun eğitiminde davacının bilgi notlarının kullanımının adil kullanım kapsamına girmediğine hükmetmiştir¹⁰¹, zira davalı davacı ile rakip konumda bir hizmet geliştirmek suretiyle ticari bir amaç gözetmiş, kullanılan içerik telif koruması kapsamında olup kapsamlı bir kopyalama faaliyetinde bulunmuş, maksadı içeriğin kopyalandığı Westlaw veritabanının yerine geçecek bir hizmet kurmaya çalışmıştır. Uyuşmazlık devam etmektedir.

5.2 Birleşik Krallık (İngiltere)

Getty Images'nin Stability AI şirketine karşı İngiltere'de açtığı davada telif hakkı ihlaline ilişkin iddialar, İngiltere ve Galler Yüksek Mahkemesi tarafından 4 Kasım tarihinde karara bağlanmıştır¹⁰². Mahkeme, Stability AI'nın Stable Diffusion sistemini İngiltere'deki kullanıcılara sunarak "ikincil telif hakkı ihlali" (*secondary infringement*) yaptığını dair iddiasını reddetmiş, mevzuatta geçen "ihlal edici içerik" (*infringing article*) kavramı soyut cisimler için geçerli olsa dahi bulut tabanlı veya internet üzerinden indirilen ÜYZ

¹⁰⁰ **ABD KALİFORNİYA KUZEY BÖLGE MAHKEMESİ**, Kadrey v. Meta Platforms, Inc., Case No. 3:23-cv-03417-VC, Order Granting in Part and Denying in Part Motions for Summary Judgment, ECF No. 598, 23.09.2025, https://cdn.openai.com/pdf/gov.uscourts.cand.415175.598.0_2.pdf, (E.T. 09.01.2026).

¹⁰¹ **ABD DELAWARE BÖLGE MAHKEMESİ (U.S. DISTRICT COURT FOR THE DISTRICT OF DELAWARE)**, Thomson Reuters Enterprise Centre GmbH & West Publishing Corp. v. Ross Intelligence Inc., Case No. 1:20-cv-613-SB, Memorandum Opinion, ECF No. 772, 11.02.2025, https://www.ded.uscourts.gov/sites/ded/files/opinions/20-613_5.pdf, (E.T. 09.01.2026).

¹⁰² **İNGİLTERE VE GALLER YÜKSEK MAHKEMESİ (HIGH COURT OF JUSTICE OF ENGLAND AND WALES)**, Getty Images (US) Inc & Others v. Stability AI Ltd, [2025] EWHC 2863 (Ch), 04.11.2025, <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2025/11/Getty-Images-v-Stability-AI.pdf>, (E.T. 09.01.2026).

yazılımlarının bu mevzuat kapsamında "ihlal edici içerik" sayılamayacağını ve dolayısıyla yazılımın ülkeye girişinin yasadışı ithalat kapsamına girmediğini değerlendirmiştir.

ÜYZ modelinin eğitim ve geliştirme süreçleri Birleşik Krallık dışında gerçekleştiği takdirde İngiliz hukuku kapsamında ihlal oluşmayacağı belirtilmiş ve bu sürecin yerini tespit etmek amacıyla geliştirme ekiplerinin konumu (çalışanlar ve yükleniciler) ile kullanılan teknik kaynakların (makineler ve veri aktarımı) inceleneceği vurgulanmıştır.

Birleşik Krallık Lordlar Kamarası İletişim ve Dijital Komitesi, "Yapay Zekâ, Telif Hakkı ve Yaratıcı Sektörler" başlıklı son raporunu 6 Mart 2026 tarihinde yayınlamıştır¹⁰³. Komite, üYZ modellerinin eğitilmesinde telif hakkıyla korunan eserlerin izinsiz kullanımının yaratıcı endüstriler için büyük bir tehdit oluşturduğunu vurgulamakta olup, metin ve veri madenciliği (TDM) kapsamında eserlerin ücretsiz kullanımının önünü açan geniş çaplı ticari istisnalara ve yalnızca hak sahibinin itirazına dayalı olan "kapsam dışı kalma" (opt-out) modellerine kesin bir dille karşı çıkmaktadır.

Mevcut dengesizliğin giderilmesi için hükümeti acil adım atmaya çağıran raporda sorunun çözümünün uzun yıllar sürecek yasal davalara bırakılmaması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu doğrultuda, teknoloji firmalarının kullandıkları eğitim verileri konusunda tam bir şeffaflık sağlaması ve eserleri kullanılan yaratıcılara adil bir ödeme yapılmasını güvence altına alacak işlevsel bir lisanslama çerçevesinin acilen oluşturulması talep edilmiştir. Komite, Birleşik Krallık'ın üYZ alanında bir süper güç olma hedefini, ülkenin dünya çapındaki yaratıcı ekonomisini sömürerek ve telif haklarını hiçe sayarak inşa edilemeyeceğini vurgulamıştır.

5.3 Çin Halk Cumhuriyeti

Çin Halk Cumhuriyeti içtihadı, ÜYZ çıktılarının eser niteliği hakkında farklı yönlerde hükümler içermektedir¹⁰⁴. Beijing İnternet Mahkemesi, *Li v. Liu* uyuşmazlığında mevzubahis ÜYZ çıktısı görsellerin belirli bir düzene ve parametrelere göre girilmiş 150 komut sonucu oluşturulan görsellerin komut sahibinin *fikri çabası* sonucu olması ile komutun üretim sürecindeki kişisel tercihleri ve estetik yargısından ötürü özgünlüğünü göstermesi suretiyle ulusal telif hukuku bakımından *eser* olduğuna, komutların tercihi ve dizini yoluyla doğrudan fikri çabası nedeniyle komut sahibinin *eser sahibi* olduğuna ve telif hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir¹⁰⁵. Ancak aynı mahkeme, *Feilin v. Baidu* kararında uyuşmazlık konusu raporun, hususiyet içermediği ve eser sahibi bulunmadığı için eser olmadığına hükmetmiştir¹⁰⁶. Shenzen

¹⁰³ **BİRLEŞİK KRALLIK LORDLAR KAMARASI İLETİŞİM VE DİJİTAL KOMİTESİ**, "Yapay Zekâ, Telif Hakkı ve Yaratıcı Sektörler" (AI, copyright and the creative industries), 6 Mart 2026, HL Paper 267, <<https://publications.parliament.uk/pa/ld5901/ldselect/ldcomm/267/26702.htm>> (E.T. 09.03.2026)

¹⁰⁴ **WANG**, Yuqian / **ZHANG**, Jessie, "Beijing Internet Court Grants Copyright to AI-Generated Image for the First Time", Kluwer Copyright Blog, 02.02.2024, <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/beijing-internet-court-grants-copyright-to-ai-generated-image-for-the-first-time/>, (E.T. 10.03.2026).

¹⁰⁵ **PEKİN İNTERNET MAHKEMESİ (BEIJING INTERNET COURT)**, (2023) Jing 0491 Min Chu No. 11279 Sayılı ve 27.11.2023 Tarihli Karar, (Resmî İngilizce Çeviri), <https://english.bjinternetcourt.gov.cn/pdf/BeijingInternetCourtCivilJudgment112792023.pdf>, (E.T. 09.01.2026).

¹⁰⁶ **PEKİN İNTERNET MAHKEMESİ (BEIJING INTERNET COURT)**, (2018) Jing 0491 Min Chu No. 239 Sayılı ve 25.04.2019 Tarihli Karar, (Resmî İngilizce Çeviri),

Eyalet Mahkemesi, *Tencent Dreamwriter* kararında ÜYZ çıktısı makalenin eser olduğuna karar vermiştir¹⁰⁷.

5.4 Almanya

5.4.1 GEMA v. OpenAI

GEMA, Kasım 2024'te lisanssız şarkı sözü kullanımı suçlamasıyla ChatGPT'ye, Ocak 2025'te ÜYZ müzik üretimi yazılımı Suno'ya karşı dava açmıştır.

GEMA'nın OpenAI'ya karşı açtığı davada Münih Bölge Mahkemesi, ChatGPT'nin yapay zeka modelinde (telif hakkı ile korunan) şarkı sözlerinin kopyalarını barındırdığına, eğitim verilerinin modelde çoğaltılabilir bir şekilde yer alması durumunda bunun çoğaltma olduğuna, sanatçıların şarkı sözlerinin bir kısmını içeren çıktılar kullanıcıların promptları ile oluşturulmuş olsa da bu çıktılarının oluşturulmasındaki merkezi rolü nedeniyle davalının sorumluluğuna karar vermiştir¹⁰⁸. Hüküm kesinleşmemiş olup uyuşmazlık devam etmektedir.

Mahkeme, metin ve veri madenciliği için tanınan istisnanın geçerli olmadığını değerlendirmiştir.

5.4.2 Kneschke v. LAION

Large-scale Artificial Intelligence Open Network (LAION) isimli kâr amacı gütmeyen kuruluşun kendi fotoğrafını ÜYZ eğitmek için kullanması aleyhine bir fotoğrafçının açtığı dava, Hamburg Eyalet Mahkemesi tarafından reddedilmiştir¹⁰⁹. Mahkeme, LAION tarafından ilgili kullanımın Avrupa Birliği Dijital Tek Pazar Direktifi m. 3 kapsamında (UrhG §44b) bilimsel araştırma amaçlı metin ve veri madenciliği istisnasına girdiğini değerlendirmiştir.

Karar, istinaf mercii Hamburg Yüksek Eyalet Mahkemesi tarafından 10 Aralık 2025 tarihinde onanmıştır¹¹⁰. İstinaf mahkemesi, uyuşmazlığa konu sitede yer alan fotoğraf için doğal dilde

---

[https://www.chinadaily.com.cn/specials/BeijingInternetCourtCivilJudgment\(2018\)Jing0491MinChuNo.239.pdf](https://www.chinadaily.com.cn/specials/BeijingInternetCourtCivilJudgment(2018)Jing0491MinChuNo.239.pdf), (E.T. 09.01.2026).

¹⁰⁷ **ÇİN HALK CUMHURİYETİ**, Regulations for the Implementation of the Copyright Law of the People's Republic of China, m. 2, 3. **INTERNATIONAL REVIEW OF INTELLECTUAL PROPERTY AND COMPETITION LAW (IIC)**, "Tencent Dreamwriter", C. 51, 2020, s. 652–659, <https://doi.org/10.1007/s40319-020-00944-9>, (E.T. 09.01.2026).

¹⁰⁸ **MÜNİH İ BÖLGE MAHKEMESİ (LG MÜNCHEN I)**, 42 O 14139/24 Sayılı ve 11.11.2025 Tarihli Karar (GEMA v. OpenAI), IFRRO, https://ifrr.org/resources/documents/General/German_Court_OpenAI_Memory_Output_Infringe_Copyright_NOV25.pdf, (E.T. 25.12.2025).

¹⁰⁹ **NAMLI**, Deniz Ecem, "Hamburg Mahkemesi Kneschke v. Laion Kararı Çevirisi (27.09.2024 tarihli Karar-310 O 227/23)", Fikri Mülkiyet Yıllığı 2024, Editör Tekin Memiş, C. 14, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s. 37-76; **DÜNYA FİKRİ MÜLKİYET ÖRGÜTÜ (WIPO)**, WIPO IP Judges Forum Informal Case Summary – Hamburg Regional Court, Germany [2024]: Robert Kneschke v. LAION e.V., Case No. 310 O 227/23, 2024, <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/592042>, (E.T. 09.01.2026).

¹¹⁰ **FILIKHINA**, Ekaterina / **ELSASS**, Lennart, "Robert Kneschke v. LAION: Judgment of 10 December 2025 (Ref.: 5 U 104/24)", DLA Piper Technology's Legal Edge, 22.12.2025, <https://www.technologysleage.com/2025/12/robert-kneschke-v-laion-judgment-of-10-december-2025-ref-5-u-104-24/>, (E.T. 09.01.2026).

yer alan “eğitimde kullanım yasağına” makineler tarafından algılanabilir bir formatta yer verilmediğinden yasağın kullanımın önüne geçemeyeceğine hükmetmiştir¹¹¹.

5.5 Üç Büyükler v. Suno, Udio

Müzik ve eğlence sektörü bakımından “Üç Büyükler” olarak da bilinen Warner Music Group (WMG), Universal Music Group (UMG) ile Sony Music Entertainment (SME) 2024 ve 2025 yılları boyunca müzik üretimi alanında ön plana çıkan ÜYZ sağlayıcıları (örn. Suno, Udio) ile hukuki uyumsuzluk ve anlaşma süreçlerine girmiştir.

WMG, 2 Aralık 2025 tarihinde Suno ile uzlaştığını ve bu kapsamda Suno’nun WMG’nin bünyesinde izinli içeriklerin ÜYZ modellerini eğitebileceği ve izinlerini veren sanatçıların sesinin, bestelerinin ve görünümlerinin kullanılmasına olanak sağlayacak yeni özellikler barındıracak bir platforma dönüştürüleceğini açıklamıştır¹¹². WMG, Suno’ya karşı açtığı telif hakkı davasından da çekilmiştir.

Suno’nun rakibi Udio da UMG ve WMG ile lisanslama anlaşmalarına vardığını ve telif hakkına dayalı uyumsuzluklarının sona erdiğini, Udio’nun UMG ile ortak olarak yeni bir platform sunacağını açıklamıştır¹¹³.

KLAY isimli bir ÜYZ şirketi, Üç Büyükler ve başkaca kayıt şirketleri ile lisanslama sözleşmeleri akdettiğini açıklamıştır. KLAY, henüz piyasaya sürülmemiş olan platformunun temelindeki “geniş müzik modelinin” tamamıyla lisanslı eserlerle eğitildiğini iddia etmektedir¹¹⁴.

5.6 Koda v. Suno

Danimarka müzik eser sahipleri meslek birliği Koda, 4 Kasım 2025 tarihinde Suno’ya Kopenhag Kent Mahkemesi önünde telif hakkı ihlali davası açtığını açıklamıştır¹¹⁵. Koda, bünyesindeki eser sahiplerinin eserlerinin izinsiz ve karşılıksız olarak modelin eğitilmesinde kullanıldığını ve çıktılarda aynen yer aldığını ileri sürmektedir.

---

¹¹¹ TDM istisnasının yalnızca yararlanma ve çoğaltma fiillerini kapsadığı, dolayısıyla ÜYZ’lerin veri setleri ile eğitimi ardından herkesin kullanımına açılarak söz konusu veri setlerini kamuya sunma işlemini gerçekleştirmesinin bu istisna dahilinde olmadığı yönündeki görüş için bkz. **ROSATI**, Eleonora, “Is Text and Data Mining Synonymous with AI Training?”, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, C. 19, S. 12, 2024, ss. 851-852, <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpae114>, (E.T. 10.03.2026).

¹¹² **WARNER MUSIC GROUP (WMG)**, “Warner Music Group and Suno Forge Groundbreaking Partnership”, 25.11.2025, <https://www.wmg.com/news/warner-music-group-and-suno-forge-groundbreaking-partnership>, (E.T. 09.01.2025).

¹¹³ ... (E.T. 09.01.2025)

¹¹⁴ **WARNER MUSIC GROUP (WMG)**, (E.T. 09.01.2025).

¹¹⁵ **KODA**, “Koda Sues U.S. Tech Company Suno for Stealing Danish Artists’ Music”, 04.11.2025, <https://koda.dk/en/about-koda/news/koda-sues-us-tech-company-suno-for-stealing-danish-artists-music>, (E.T. 10.03.2026).

6 REKABET HUKUKU BAĞLAMINDA YAPAY ZEKA SİSTEMLERİ

Yapay zekâ teknolojilerinin gelişimi, rekabet hukuku tartışmalarında da önemli bir dönüşüme yol açmıştır. Geçmişte büyük veri (big data) ve algoritma temelli rekabet tartışmaları daha çok rekabet ihlallerinin tespitine ve özellikle algoritmik fiyatlandırma, veri yoğunlaşması veya platform hakimiyeti gibi konulara odaklanmaktaydı. Ancak günümüzde üretken yapay zekâ sistemlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte tartışma alanı genişlemiş ve rekabet hukuku bakımından yapay zekâ ekosisteminin temel girdilerine erişim meselesi öne çıkmaya başlamıştır. Bu çerçevede yalnızca algoritmaların piyasa davranışlarına etkisi değil, aynı zamanda yapay zekâ geliştirme süreçlerinde kullanılan veri kaynaklarına ve teknolojik altyapıya erişim de rekabetin belirleyici unsurlarından biri haline gelmiştir.

Bu dönüşüm, özellikle yapay zekâ modellerinin eğitimi için kullanılan veri setlerinin niteliği ve kapsamı bakımından önem taşımaktadır. Üretken yapay zekâ modelleri büyük ölçüde yüksek hacimli ve yüksek kaliteli veri setleri üzerinde eğitilmektedir. Bu veri setlerinin önemli bir bölümünü ise müzik eserleri, sözler, besteler, kayıtlar ve diğer yaratıcı içerikler gibi telif koruması altındaki eserler oluşturmaktadır. Dolayısıyla müzik eserleri ve diğer yaratıcı içerikler yalnızca kültürel üretimin bir sonucu değil, aynı zamanda yapay zekâ teknolojilerinin geliştirilmesi için kritik bir veri girdisi niteliği taşımaktadır.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (Organisation for Economic Co-operation and Development) 2024 yılında yayımladığı "Artificial Intelligence, Data and Competition" başlıklı raporunda da bu husus açık biçimde vurgulanmaktadır. Raporda yapay zekâ ekosisteminde rekabet dinamiklerini belirleyen temel unsurlar arasında veri, hesaplama kapasitesi ve yetkin insan kaynağı gibi girdilere erişimin kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir. Özellikle yüksek kaliteli veri setlerine erişimin sınırlı olması veya belirli aktörlerin kontrolünde yoğunlaşması durumunda, yapay zekâ piyasalarında rekabetin zayıflayabileceği ve yeni girişlerin zorlaşabileceği ifade edilmektedir.

Bu çerçevede telif koruması altındaki eserlerin yapay zekâ sistemlerinin eğitiminde kullanılması meselesi yalnızca fikrî mülkiyet hukuku bakımından değil, aynı zamanda rekabet hukuku perspektifinden de değerlendirilmesi gereken bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Zira yaratıcı sektörler tarafından üretilen eserlerin yapay zekâ geliştirme süreçlerinde sistematik biçimde kullanılması, söz konusu içeriklerin fiilen yapay zekâ değer zincirinin temel girdilerinden biri haline geldiğini göstermektedir. Bu girdilerin izinsiz ve bedelsiz şekilde kullanılması ise hem eser sahiplerinin ekonomik haklarının zedelenmesine hem de yaratıcı içerik üretiminin sürdürülebilirliğinin zayıflamasına yol açma potansiyeli taşımaktadır.

Bu nedenle yapay zekâ sistemlerinin telif koruması altındaki eserleri eğitim verisi olarak kullanması durumunda lisanslama mekanizmalarının geliştirilmesi giderek daha fazla tartışılmaktadır. Eser sahiplerine lisans bedeli ödenmesini öngören modeller, bir yandan yaratıcı sektörlerin ekonomik sürdürülebilirliğini desteklerken diğer yandan yapay zekâ geliştiricilerinin kritik veri kaynaklarına erişimini hukuki ve şeffaf bir çerçeveye oturtabilir. Bu yaklaşım, veri erişiminin tamamen sınırsız bırakılması ile tamamen engellenmesi arasında denge kuran bir çözüm olarak değerlendirilebilir.

Bu noktada politika araçlarının hem önleyici (ex ante) hem de sonradan müdahale edici (ex post) nitelikte birlikte düşünülmesi önem taşımaktadır. Ex ante araçlar kapsamında yapay zekâ eğitim verilerine ilişkin şeffaflık yükümlülükleri, veri lisanslama modelleri ve kolektif lisans mekanizmaları gündeme gelebilir. Ex post araçlar kapsamında ise rekabet otoritelerinin veri erişimi, piyasa gücü ve olası rekabet ihlallerine ilişkin incelemeleri önem taşımaktadır. Böyle bir yaklaşım, hem eser sahiplerinin haklarının korunmasına hem de yapay zekâ ekosisteminde adil ve sürdürülebilir rekabet koşullarının sağlanmasına katkı sağlayabilir.

Bu nedenle yapay zekâ teknolojilerinin gelişimi karşısında telif koruması altındaki eserlerin eğitim verisi olarak kullanımına ilişkin lisanslama modellerinin tartışılması yalnızca fikrî mülkiyet hukuku bağlamında değil, aynı zamanda rekabet politikası perspektifinden de değerlendirilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir çerçeve, yaratıcı sektörler ile yapay zekâ geliştiricileri arasındaki ilişkinin dengeli ve sürdürülebilir bir şekilde düzenlenmesine katkı sağlayabilir¹¹⁶.

7 MÜZİK MESLEK BİRLİKLERİNİN UYGULAMALARI

7.1 Genel Olarak

Uluslararası arenada farklı ülkelerde faaliyet gösteren meslek birliklerinin uygulamaları, ÜYZ tarafından üretilen içeriklere yaklaşım açısından çeşitlilik göstermekle birlikte; dünyanın önde gelen meslek birliklerinin ÜYZ desteğiyle üretilen eserlerin kayıt süreçlerine başladığı bilinmektedir.

Bu kapsamda BMI (ABD), ASCAP (ABD), PRS for Music (İngiltere), GEMA (Almanya), SACEM (Fransa), KODA (Danimarka), TONO (Norveç), ZAIKS (Polonya), TEOSTO (Finlandiya), STIM (İsveç), SOCAN (Kanada) ve BUMA Stemra (Hollanda) gibi önemli müzik meslek birliklerinin çoğu, 2025 yılı itibariyle ÜYZ ile üretilen eserleri kaydetmeye başlamışlardır.

Ancak meslek birliklerinin bu uygulamaları, “tümüyle” yapay zekâ tarafından üretilen eserleri doğrudan veritabanlarına kaydettikleri anlamına gelmemektedir. Meslek birlikleri, telif hakkının doğması için eser sahibinin, eserin bir insan tarafından üretildiğini, diğer bir deyişle “insan yaratıcılığı ve dokunuşu” ile üretildiğini beyan etmesini zorunlu kılmaktadır. Kaydı yapılacak eserin, özgün bir müzik eseri tanımını karşıladığına dair makul ve dürüst bir inanca sahip olunması gerektiği çoğu meslek birliğince kabul edilmektedir.

Dolayısıyla eser sahibinin eseri kaydetmeye yönelik başvurusu esnasında “insan katkısı”nın olup olmadığı önem taşımaktadır. Bu aşamada da ÜYZ-destekli içerik ile ÜYZ-üretimi içerik ayrımı devreye girmekte ve tamamen ÜYZ tarafından üretilen içerik ile ÜYZ desteği ile üretilen eser birbirinden ayrı olarak dikkate alınmaktadır. İnsanın yaratıcı olarak katkıda bulunduğu eserler, geleneksel tescil ve kayıt süreçlerine tabi olabilmektedir; buna karşılık

---

¹¹⁶ İKTİSADİ İŞBİRLİĞİ VE KALKINMA TEŞKİLATI (OECD), “Artificial Intelligence, Data and Competition”, OECD Artificial Intelligence Papers, No. 18, 24.05.2024, <https://doi.org/10.1787/e7e88884-en>, (E.T. 10.03.2026).

tamamen ÜYZ tarafından üretilmiş içeriklerde ise insan katkısı olmadığı için hak sahipliğinin bulunmadığı kabul edildiğinden kayıt yapılmasına imkan verilmemektedir.

Meslek birliklerinin telif toplama ve dağıtım süreçleri açısından ÜYZ ile üretilen içerikler, geleneksel eserlerden farklı bir yaklaşım gerektirdiği şüphesizdir. Bu nedenle birçok meslek birliğinin önceliği, ÜYZ katkısının niteliğini anlamak, insan katkısının varlığını teyit etmek ve buna göre telif akışını düzenlemektir.

Avrupa Birliği (AB) genelinde meslek birliklerinin faaliyetlerine yönelik asgari standartların eksikliği ve üye devletlerin ulusal mevzuatlarındaki farklılıklar, bilhassa sınır ötesi lisanslama ve hak takibi süreçlerinde tekelleşme, şeffaflık sorunları ve rekabet ihlalleri gibi birtakım hukuki ve ekonomik engeller doğurmuştur¹¹⁷. Birlik çapında yeknesak bir hukuki çerçevenin tesis edilmesi ihtiyacı, Avrupa Komisyonu öncülüğünde yürütülen uzun soluklu çalışmalar neticesinde 2014/26/EU sayılı Direktif'in kabulüyle somutlaşmıştır. Anılan Direktif, meslek birliklerinin idari ve mali süreçlerinde etkinlik, verimlilik, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini kurumsallaştırmayı hedeflerken; üye devletlere, hukuka aykırı uygulamalara karşı etkili, orantılı ve caydırıcı bir kamusal denetim mekanizması ihdas etme yükümlülüğü getirmektedir. Bu doğrultuda, birlik yöneticilerinin çıkar çatışmalarından kaçınmaları zorunlu kılınmış; meslek birliklerinin tüzüklerini, güncel lisanslama tarifelerini ve dağıtım yönergelerini kamuoyuyla şeffaf biçimde paylaşmaları ile bağımsız denetimden geçmiş yıllık raporlar yayımlamaları yasal bir standarda bağlanmıştır. İç pazarda çoklu bölge lisanslamasını (multi-territorial licensing) kolaylaştıran ve uyuşmazlıkların çözümünde alternatif yolları teşvik eden bu kapsamlı düzenleme, 2017 yılı itibarıyla tüm üye devletlerin iç hukukuna entegre edilmiştir. Böylelikle AB genelinde, hem eser sahiplerinin hem de kullanıcıların haklarını güvence altına alan, standartlaştırılmış ve sıkı bir denetim rejimine dayanan modern bir toplu hak yönetimi pratiği hayata geçirilmiştir.

7.2 CISAC (Uluslararası Söz Yazarları ve Besteciler Konfederasyonu)

CISAC, yapay zekayı yaratıcı sektör için en önemli devrimlerden biri olarak görmekle birlikte, ilke olarak bu teknolojinin insan yaratıcılığının yerini almaması, ona hizmet etmesi gerektiğini savunmaktadır. ÜYZ şirketlerinin telifli eserleri izinsiz kullanarak gelirlerinde "parazit" bir büyüme sağladıklarını, bunun ise eser sahipleri aleyhine bir değer transferine yol açabileceğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla tüm ÜYZ düzenlemelerinin **Yetkilendirme (Authorization)**, **Ücretlendirme (Remuneration)** ve **Şeffaflık (Transparency)** ilkelerine dayanması gerektiğini savunmaktadır.

Avrupa Birliği ve çeşitli ülkelerde kabul edilen mevcut "Metin ve Veri Madenciliği" (TDM) istisnalarının, özellikle ticari amaçlı üretken ÜYZ modelleri için genişletilmesine şiddetle karşı çıkılmakta, "Opt-out" (haktan feragat) mekanizmalarının sanatçılar için pratik olmadığı ve ÜYZ şirketlerine ücretsiz veri sağladığı vurgulanmaktadır.

¹¹⁷ SEMİZ, Özgür, Telif Hakları ve Bağlantılı Hakların Toplu Yönetimi ve Kamusal Denetimin Boyutları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 198-210.

CISAC tarafından belirlenen temel hedef ise ÜYZ platformlarının insan yapımı eserlerle eğitilip, sonra bu eserlerle rekabet eden içerikler üreterek pazarın değerini düşürmesini engellemektir.

Bu noktada Yapay zekâ ile üretilen eserlerin tesciline (kayıt altına alınmasına) ilişkin bağlayıcı olmayan CISAC önerisi kapsamında ÜYZ ile üretilen eserler yönünden meslek birlikleri için tavsiye uygulamaları belirlenmiştir. Bu tavsiye uygulamalarının başlıcaları şu şekildedir:

- ÜYZ geliştiricilerinin hangi verilerle eğitim yaptıklarını açıklamasının, lisanslama pazarının oluşması için bir önkoşul olduğu belirtilmektedir.
- Tamamen ÜYZ tarafından üretilen eserlerin, mevcut telif hakkı koruması dışında olmaları nedeniyle repertuvarlara kaydedilmemesi gerekmektedir.
- Diğer yandan minimal bile olsa insan katkısı içeren eserlerin tescil edilebileceği, ancak meslek birliklerinin bu noktada eserin tümüyle ÜYZ çıktısı olup olmadığı noktasında bir inceleme yapmasının zorunlu olmadığı, tescil sorumluluğunun kaydettiren üyeye ait olması gerektiği belirtilmektedir.
- ÜYZ bileşenleri içeren eserler için özel tanımlayıcılar (IPI numaraları) kullanılması ve tescil sırasında "insan, hibrit (ÜYZ-destekli) veya sentetik (ÜYZ-üretimi)" ayrımının yapılması tavsiye edilmektedir.
- Eser sahiplerinin gelir kaybını önlemek için, tüm ÜYZ çıktılarında insan katkısı olduğu varsayılarak mevcut tarifelere tabi tutulması veya yeni bir "ek ücretlendirme hakkı" (remuneration right) getirilmesi önerilmiştir.

Bunun yanı sıra ÜYZ servisleri ve çıktılarına yönelik CISAC tarafından desteklenen birtakım lisanslama modelleri bulunmaktadır. Bunlardan öne çıkan GEMA ve STIM meslek birlikleri tarafından geliştirilen modeller aşağıda detaylıca açıklanacaktır.

7.3 GEMA (Almanya)

Alman müzik meslek birliği **GEMA**, Suno ve OpenAI gibi platformlara karşı telif haklarını korumak amacıyla hukuki süreçler yürütmesinin yanı sıra, ÜYZ tarafından yaratılan ekonomik değerden sadece tek seferlik değil, sürekli pay alması gerektiğini vurgulayarak, tüm dünyada ilk ÜYZ sağlayıcıları için lisanslama modelini oluşturmuştur.

Bu kapsamda hazırlanan "İki Bileşenli Lisanslama Modeli" isimli modeline dair ayrıntıları 17 Ekim 2024 tarihinde açıklamıştır¹¹⁸. Model, ÜYZ hizmet sağlayıcılarının telif hakkı ile korunan müzik eserlerini ÜYZ modellerinin eğitiminde kullanılmasını ve eğitim sonrası üretilen müzik içeriğinin ticari şekilde sunulması veya kullanılmasını kapsamaktadır.

- **Birinci Bileşen: ÜYZ Servis Sağlayıcılarının Lisanslanması (Girdi/Eğitim Aşaması)**. GEMA modelinin ilk bileşeni, telif hakkıyla korunan müzik eserlerinin yapay zeka modellerini eğitmek amacıyla "**girdi**" (**input**) olarak kullanılmasını hedeflemektedir. Buna göre eğitimde benimsenen format gözetilmemektedir ÜYZ

¹¹⁸ GEMA, "Two components - one goal: Music creators shall receive fair shares through effective AI licensing", 17.10.2024, <https://www.gema.de/en/w/generative-ai-licensing-model>, (E.T. 10.03.2026).

sağlayıcılarının telifli müzik eserlerini hem ön eğitim (pre-training) hem de ince ayar (fine-tuning) süreçlerinde kullanabilmesi kapsamaktadır. Bu doğrultuda ÜYZ sağlayıcılarının elde ettiği tüm net gelirin %30'u (örn. Abonelik gelirlerinden elde edilen gelirler), net bir gelir söz konusu olmadığı veya getirinin çok düşük veya hiç olmadığı durumlarda ise üretilen çıktı sayısına göre hesaplanan asgari bir telif ücretinin, eserleri eğitimde kullanılan eser sahiplerine ödenmesi öngörülmüştür. Bu lisanslama, eğitimin yapıldığı konumdan bağımsız olarak, çıktıları Alman pazarında sunan tüm ÜYZ servis sağlayıcıları yönünden geçerli olacaktır, zira yakın tarihteki bilimsel bulguların, eğitim verisinin eğitilmiş modellerin belleğinde kaldığını gösterdiği belirtilmektedir.

- **İkinci Bileşen: ÜYZ ile Üretilen İçeriğin Sonraki Kullanımı (Çıktı Aşaması)**. Bu bileşen ise yapay zeka tarafından oluşturulan müziklerin dijital platformlarda yayınlanması veya işletmelerde (mağaza, restoran vb.) arka plan müziği olarak kullanılması durumlarında olduğu gibi ticari olarak "**çıkıtı**" (**output**) şeklinde yeniden kullanılmasını ve paraya dönüştürülmesini kapsamaktadır. Böylelikle ÜYZ servislerini kullanan ve buradaki müzik çıktıları ekonomik olarak değerlendirmek isteyen üçüncü kişilerin, telif haklarına riayet etmeleri sağlanırken, orijinal eser sahiplerinin haklarının da ihlal edilmesinin önüne geçerek menfaatler arasında bir denge kurulması amaçlanmaktadır. Geliştirilen modelde ÜYZ çıktısı olan müzik eserleri ile insan eliyle üretilmiş müzik eserleri için ödenen telif miktarı eşdeğer tutularak her iki tür müzik eserine uygulanan rejimin ortaklaştırılması öngörülmektedir.

GEMA'nın ÜYZ lisanslama modeli henüz geniş çapta yürürlüğe girmemiştir. Ancak öncelikle mevcut sistemin ÜYZ çıktısı müzik eserlerinden ayrıştırılması amacıyla, online eser kayıt formunda üyelerin eserlerini yalnızca yapay zeka tarafından oluşturmadıklarını beyan etmeleri gereken bir onay kutucuğunu işaretlemeleri gerekliliği getirilmiştir¹¹⁹.

7.4 Nordik Meslek Birlikleri (STIM, TEOSTO, KODA, TONO ve STEF)

İsveç müzik meslek birliği STIM, Finlandiya müzik meslek birliği TEOSTO, Danimarka müzik meslek birliği KODA, Norveç müzik meslek birliği TONO ve İzlanda müzik meslek birliği STEF bir araya gelerek, yapay zeka (ÜYZ) değer zincirinin tamamını kapsayan, sürdürülebilir bir yaratıcı ekonomi inşa etmeyi hedefleyen kapsamlı ve deneysel bir lisanslama çerçevesi geliştirmiştir.

GEMA modeline benzer şekilde Nordik modeli de lisanslamanın yapay zeka sürecinin her bir ticari değer yaratan halkasını kapsamaya gerektiğini vurgulamaktadır. Buna göre lisanslama; telif hakkıyla korunan müziklerin veri toplama ve veri seti (dataset) oluşturma amacıyla kullanılmasını, yapay zeka araçlarının bireysel veya kurumsal kullanıcılara bir hizmet olarak erişilebilir hale getirilmesi aşamasını ve yapay zeka sistemleri tarafından üretilen içeriklerin (output) sonradan ticari olarak kullanılmasını kapsamaktadır.

¹¹⁹ GEMA, "Works & repertoire", <https://www.gema.de/en/help/creators/works-repertoire>, (E.T. 10.03.2026).

Bununla birlikte hak sahiplerinin adil bir şekilde ücretlendirilmesi için hibrit bir ödeme modeli önermektedir: Her bir eğitim oturumu veya veri işleme süreci için belirlenmiş sabit bir ücret talep edilir, yapay zeka servisinin kullanıcı odaklı toplam gelirlerinden sürekli bir yüzde pay alınması ve telif hakkı içermeyen (tamamen ÜYZ yapımı) içeriklerin yarattığı ekonomik değerden de hak sahiplerinin pay alması hedeflenmektedir.

Kayıt süreçlerinde ise "ÜYZ destekli" (AI-assisted) ve "ÜYZ üretimi" (AI-generated) arasında net bir ayırım yapılmakta, tamamen ÜYZ yapımı içeriklere telif hakkı koruması verilmezken, teknik yönetim için özel kimlik numaraları (IPI) kullanılmaktadır:

- **TONO OU** (IPI: 1246878315)
- **Teosto AI** (IPI: 1244889810)
- **AI Koda** (IPI: 1210554306)

Bu modelin en yenilikçi bileşeni, "üçüncü taraf atıf teknolojileri" olarak özetlenebilecek, belirli bir ÜYZ çıktısının oluşturulmasında hangi orijinal eserlerin ne kadar etkili olduğunu veya ne ölçüde kullanıldığını takip etmeyi amaçlar pilot uygulamadır.

İsveç merkezli STIM, 9 Eylül 2025 tarihinde duyurduğu pilot proje¹²⁰ ile halihazırda İsveç merkezli bir ses dönüştürme hizmeti startup şirketi Songfox ile bir işbirliği kapsamında, yalnızca önceden onay vermiş eser sahiplerinin sınırlı sayıda eserlerini kapsamaktadır. Lisansın diğer ÜYZ sağlayıcılarına tanınması için aşağıdaki şartlar belirlenmiştir:

- Üretilen müzik ürününün sahipliği kullanım şartlarında açıkça tanımlanmalıdır;
- Çıktıların izin verilen kullanım alanları açıkça tanımlanmalıdır;
- Lisans hakkı tanınacak müzik ürünlerinin hangi orijinal eserlerden eğitildiğinin tespiti için Sureel müzik atıf/iz sürme teknolojisi kullanılarak çıktıların incelenmesine izin verilip inceleme sonuçları STIM'e iletilmelidir,
- Üretilen müziğin üçüncü taraflarca kullanımı veya gelir getiren faaliyetlerinden elde edilen bedeller toplanmalı ve uygun telif ödemeleri gerçekleştirilmelidir (geniş çaplı reklam kampanyaları, televizyon, film, radyo alanlarında kullanım bakımından bir alt-lisanslama yoktur, ayrı anlaşma süreçleri söz konusu olacaktır),
- Çıktılar açıkça yapay zekâ ile üretilmiş olarak sınıflandırılmalı ve mevcut telif gelir pastasından pay almamalıdır.

STIM'in lisans projesine dair ayrı bir gelişme açık kaynaklardan halihazırda mevcut değildir.

7.5 PRS for Music (Birleşik Krallık)

Açıklanan ilkelere göre sadece "ÜYZ Destekli" (AI-Assisted), yani insan yaratıcılığının baskın olduğu eserlerin tesciline izin verilmekte, tamamen ÜYZ tarafından üretilen (AI-Generated) eserlerin tesciline izin verilmemektedir. Hibrit eserlerde ÜYZ kısmının beyan edilmesi zorunlu

---

¹²⁰ **STIM**, "STIM Launches the World's First AI License for Music", 08.09.2025, <https://www.stim.se/en/news/stim-launches-the-worlds-first-ai-license-for-music>, (E.T. 10.03.2026).

tutulmaktadır. Ayrıca kayıt süreçlerindeki usulsüzlükleri ve aşırı sayıdaki başvuruları tespit etmek için ÜYZ tabanlı veri analiz araçları ve mekanizmalar geliştirildiği belirtilmektedir¹²¹.

7.6 BumaStemra (Hollanda)

ÜYZ destekli eserlerin normal şekilde tesciline izin verirken, eserlerin sadece bir kısmının (söz veya beste) ÜYZ yapımı olması durumunda bu kısımların Nordik ülkelerdekine benzer şekilde ayrı bir IPO numarası ile "AI BUMASTEMRA" (IPI: 01252737944) etiketiyle kaydedilmesini şart koşmaktadır.

Ayrıca üye eser sahiplerinin yaratıcı süreçlerini (promptlar dahil) belgeleyebilecekleri MyMusicSafe platformunu sunmakta ve yine kayıtların ÜYZ ile yapılıp yapılmadığını denetleyen pilot tespit projeleri yürütmektedir¹²².

8 YAPAY ZEKÂ ÇIKTILARININ ALGORİTMİK ÜRÜN OLARAK HAKSIZ REKABET ÇERÇEVESİNDE KORUNMASI

Bu başlık altında ÜYZ ürünlerinin eser yerine algoritmik ürün olarak kabul edilip edilemeyeceği ve haksız rekabet ilkelerine göre koruma sağlanıp sağlanamayacağı hususu irdelenecektir.

8.1 Sorunun Arka Planı ve Ekonomik Değer Zinciri

Bir müzik eserinin ortaya çıkışı, tekil bir yaratım anından ziyade çok katmanlı ve kolektif bir emek sürecinin ürünüdür. Şarkı yazarı ve bestecinin sanatsal yaratıcılığı; konservatuvar eğitimi, müzik teorisi bilgisi ve estetik birikimle şekillenmekte, bu ilk yaratıcı çekirdek daha sonra icracı sanatçıların ve müzisyenlerin katkılarıyla somut bir müzik eserine dönüşmektedir. Bu sürece yapımcıların finansal yatırımı, organizasyonel emeği ve risk üstlenmesi; radyo, televizyon, dijital mecra yayıncılarının ise eserin dağıtımını, pazarlanması ve kitlelere ulaştırılması yönündeki faaliyetleri eklenmektedir.

Bu bağlamda müzik eseri, “basamaklı değer zinciri” (basamak sistemi) içinde olgunlaşmakta; cd gibi mekanik araçların yanı sıra konserler, yayınlar, dijital platformlar aracılığıyla dinleyiciyle buluşmakta ve nihayetinde ekonomik değeri olan bir pazar oluşmaktadır. Her bir basamak, bağımsız bir katma değer üretmekte ve bu katma değerler, fikri mülkiyet hukuku ve bağlantılı haklar rejimiyle korunmaktadır.

---

¹²¹ PRS FOR MUSIC, “AI and music copyright”, <https://www.prsformusic.com/works/how-copyright-works/ai-and-music-copyright>, (E.T. 10.03.2026); PRS FOR MUSIC, “PRS for Music and Artificial Intelligence Policy”, 2024, <https://www.prsformusic.com/-/media/files/prs-for-music/works/prs-for-music-and-artificial-intelligence-policy.pdf>, (E.T. 10.03.2026).

¹²² BUMASTEMRA, “AI and registering your work”, <https://bumastemra.nl/en/ai-registered-work/>, (E.T. 10.03.2026); BUMASTEMRA, “MyMusicSafe”, <https://bumastemra.nl/en/mymusicsafe/>, (E.T. 10.03.2026).

8.2 Üretken Yapay Zekâ ve Hukuki Boşluk

ÜYZ sistemleri, bu uzun ve maliyetli değer zincirinin sonucunda ortaya çıkan eserleri, çoğu zaman rıza, lisans veya bedel ödemeksizin veri setlerine dâhil etmekte ve “tek tuşla” elde edilen algoritmik çıktılara dönüştürmektedir. Bu noktada ortaya çıkan temel hukuki sorun, mevcut mevzuatın yapay zekâ çıktıları karşısındaki yetersizliğidir.

Yukarıda detaylı olarak izah edildiği üzere FSEK uyarınca eser sahipliği, insan yaratıcılığına dayalı özgünlük şartına bağlanmıştır. Bu nedenle, halihazırdaki mevzuat çerçevesinde yapay zekânın bizzat eser sahibi olması mümkün değildir. ÜYZ tarafından üretilen çıktılar çoğu durumda eser niteliğini haiz kabul edilmemektedir. Bununla birlikte, bu çıktılar ekonomik değer taşımakta, ticari olarak kullanılmakta ve piyasada insan emeğine dayalı eserlerle ikame edilebilir hale gelmektedir. Üstelik algoritmaların “kara kutu” niteliği, ticari sır koruması ve tersine mühendisliğin fiilen imkânsızlığı (örneğin büyük platformlarda kullanılan sıralama ve üretim algoritmalarında olduğu gibi) nedeniyle, hangi eserlerden ne ölçüde faydalandığı tespit edilememektedir. Bu durum, fiilen emeğe el konulması (free-riding / bedavacılık) sonucunu doğurmaktadır.

8.3 Hukuki Nitelendirme: Haksız Rekabet

Halihazırda ÜYZ çıktıları, FSEK kapsamında eser olarak korunmasa dahi, bu çıktılar; başkalarının uzun yıllara yayılan yaratıcı ve ekonomik emeğinden beslenmekte, piyasada bu emekle üretilmiş eserlerle rekabet etmekte ancak bu emeğin maliyetlerine katlanmamaktadır.

Bu tablo, Türk Ticaret Kanunu anlamında parazit rekabet ve haksız rekabet kavramlarıyla örtüşmektedir. Zira burada söz konusu olan, başkasının emeği ve yatırımı sayesinde oluşmuş bir piyasa ve değer üzerinden, herhangi bir karşılık ödemeksizin menfaat elde edilmesidir¹²³.

Dolayısıyla; ÜYZ çıktılarının her hâlükârda “eser” olarak değilse de, “iş ürünü” olarak nitelendirilmesi ve haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunması mümkündür¹²⁴.

8.4 Kümülatif Koruma ve Meslek Birliklerinin Rolü

Önerilen sistemde, eser koruması ile haksız rekabet koruması arasında kümülatif bir yapı öngörülmektedir. Buna göre; eser niteliğini haiz yaratımlar FSEK kapsamında korunurken, eser niteliğini haiz olmayan ÜYZ çıktıları ise, emek ürünü olmaları nedeniyle haksız rekabet rejimi kapsamında takip edilebilecektir. Bu noktada meslek birliklerinin yetkilendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Zira bireysel hak sahiplerinin algoritmik süreçleri ve veri setlerini tek tek takip etmesi fiilen mümkün değildir. Meslek birlikleri ise sektörel bilgi birikimi, temsil kabiliyeti ve kolektif hak takibi deneyimi sayesinde bu boşluğu doldurabilecek kurumsal yapılardır.

¹²³ PEKDİNÇER, Remzi Tamer, *Haksız Rekabet ve Marka Hukukuna İlişkin Bilirkişi Raporları ve Mütalaalar - II*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019 s. 296-298.

¹²⁴ ATEŞ, *Yapay Zekâ Çıktıları*, s.21.

8.5 Mevzuat Değişikliği Önerisi

Bu kapsamda, eser niteliğini haiz olmayan ancak ekonomik ve yaratıcı emeğe dayanan çıktılarının takibi bakımından meslek birliklerinin yetkilendirilmesine yönelik bir mevzuat değişikliği önerilebilir. Örneğin; FSEK'e veya TTK'ya, yapay zekâ çıktılarının emek ürünü olarak haksız rekabet kapsamında toplu hak yönetimi kapsamında korunabileceğine dair özellikle TTK m. 55 hükmünde düzenlenen haksız rekabet hallerine açık bir hüküm eklenmesi, meslek birliklerine, üyelerinin kolektif emeğinden beslenen ÜYZ uygulamalarına karşı dava açma, tespit talep etme ve lisans müzakeresi yürütme yetkisi tanınması, şeffaflık ve veri kullanımını yükümlülüklerinin, büyük ölçekli ÜYZ sağlayıcıları bakımından düzenlenmesi sağlanabilir.

9 OLASI BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ OLARAK GENİŞLETİLMİŞ TOPLU LİSANSLAMA (GTL)

Meslek birlikleri aracılığıyla gerçekleştirilen hak takibinin, hak sahiplerinin yetkileri üzerindeki etkisi genel olarak üç temel başlık altında incelenmektedir¹²⁵: iradi toplu hak yönetimi, genişletilmiş toplu hak yönetimi ve zorunlu toplu hak yönetimi.

İradi toplu hak yönetimi sisteminde, hakların yönetimi esas itibarıyla hak sahibinin iradesine bağlıdır. Bu çerçevede kişiler meslek birliğine üye olmaya zorlanamaz; aynı şekilde hak sahipleri eserlerinin kullanımına ilişkin lisansları meslek birlikleri aracılığıyla vermek zorunda değildir. Benzer biçimde kullanıcılar bakımından da meslek birliklerinden lisans alma yönünde bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Buna karşılık genişletilmiş toplu hak yönetimi sisteminde, meslek birlikleri, kural olarak yalnızca üyeleri adına değil, üyesi olmayan hak sahipleri adına da hak takibi gerçekleştirebilmektedir. Bununla birlikte, sistem kapsamında yer almak istemeyen hak sahiplerine “opt-out” imkânı tanınmakta ve bu kişiler sistem dışında kalarak haklarını bireysel olarak kullanabilmektedir. Bu yönüyle genişletilmiş toplu hak yönetimi hem iradi hem de zorunlu toplu hak yönetiminin unsurlarını bünyesinde barındıran hibrit bir yapı olarak değerlendirilmektedir.

Zorunlu toplu hak yönetimi ise hak sahiplerinin belirli haklarını yalnızca meslek birlikleri aracılığıyla ve belirlenen usuller çerçevesinde kullanmalarını zorunlu kılan bir sistemi ifade etmektedir. Bu modelde hak sahiplerinin sistem dışında kalarak haklarını bireysel olarak kullanmalarına imkân tanınmamakta olup, bu durum eser sahiplerinin hakları üzerindeki tasarruf yetkisini önemli ölçüde sınırlayan bir yapı ortaya çıkarmaktadır.

Müzik endüstrisi, ÜYZ teknolojilerinin kitlesel ölçekte benimsenmesiyle birlikte, telif hakları tarihinin en kritik yol ayrımından birine gelmiştir. Yapay zekâ sistemlerinin eğitimi için kullanılan devasa veri setleri, telif hakkı ile korunan milyonlarca müzik eserini, aranjmanı ve

¹²⁵ OKUTAN NİLSSON, Gül/ TOSUN, Yalçın, ÇATAKLAR, Eda, Görsel İşitsel Sektörde Toplu Hak Yönetimi, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türkiye İçin Öneriler, İstanbul 2014, On İki Levha, s.117-118, (Atıf şekli: “OKUTAN NİLSSON / TOSUN / ÇATAKLAR, Toplu Hak Yönetimi”).

şarkı sözünü hak sahiplerinden izin almaksızın sisteme dahil etmekte; bu süreç "veri madenciliği" adı altında meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Ancak, bu teknolojik faaliyetin ölçeği ve hızı, meslek birliklerine tanınan geleneksel bireysel lisanslama yöntemlerini işlevsiz kılmakta ve eser sahiplerinin ekonomik haklarını ciddi bir erozyonla karşı karşıya bırakmaktadır.

Bu noktada ÜYZ modellerinin eğitimi sürecinde telif haklarına uyumun sağlanması adına, "Genişletilmiş Toplu Lisanslama" (Extended Collective Licensing – ECL) rejimi¹²⁶ merkezi bir çözüm önerisi olarak sunulmaktadır.

Genişletilmiş Toplu Lisanslama, bir meslek birliğinin, kendi üyeleri tarafından verilen yetkilerle sınırlı toplu lisans verme yetkisinin, yasal bir mekanizma aracılığıyla o meslek birliğine üye olmayan veya yetki vermemiş olan hak sahiplerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi esasına dayanan bir toplu hak yönetimi rejimidir¹²⁷. Bu sistemde meslek birliği, belirli bir kullanım alanı için o sektördeki hak sahiplerinin "nitelikli çoğunluğunu" temsil ediyorsa, devlet tarafından verilen özel bir yetkiyle tüm repertuar adına merkezi bir lisansör olarak hareket etme hakkı kazanmaktadır¹²⁸. Dolayısıyla ilgili sınıftaki hak sahipleri, sistemden açıkça çıkma (opt-out) iradelerini beyan etmedikleri müddetçe, akdedilen lisans anlaşmasının hukuki sonuçlarına kanun gereği (ex lege) tabidir¹²⁹.

GTL sistemi, ilk olarak 1960'lı yıllarda Danimarka'da ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, radyo ve televizyon yayıncılığı gibi kitle iletişim araçlarının hızla yayılması, yayıncıların binlerce eseri saniyeler içinde kullanma ihtiyacını doğurmuş; her bir eser sahibiyle tek tek müzakere yapmanın yarattığı zorluk ve işlem maliyeti sistemi kilitleme noktasına getirmiştir. Bunun üzerine Danimarka öncülüğünde İsveç, Finlandiya ve Norveç gibi diğer İskandinav ülkelerindeki kanun koyucular, hem yayıncılar başta olmak üzere tüm kullanıcıların eserlere erişimindeki yasal zemini ve hukuki belirliliği sağlamak hem de bir meslek birliğine üye olsun

---

¹²⁶ **DÜNYA FİKRİ MÜLKİYET ÖRGÜTÜ (WIPO)**, *WIPO Good Practice Toolkit for Collective Management Organizations*, Cenevre, 2021, ss. 16-17, <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4561>, (E.T. 09.01.2026); **ABD TELİF OFİSİ (USCO)**, *Copyright and Artificial Intelligence, Part 3: Generative AI Training Report (Pre-Publication Version)*, 2025, s. 99, <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-3-Generative-AI-Training-Report-Pre-Publication-Version.pdf>, (E.T. 09.01.2026).

¹²⁷ **FİNLANDİYA EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI (MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE, FINLAND)**, "Extended collective licensing", <https://okm.fi/en/extended-collective-licensing>, (E.T. 11.01.2026). **ERÇAL**, Hilal, *Genişletilmiş Toplu Lisanslama*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2024, s. 185. **GUIBAUT**, Lucie, "Extended Collective Licensing as Rights Clearance Mechanism for Online Music Streaming Services in Canada", *Canadian Journal of Law and Technology*, C. 18, S. 2, 2020, s. 233.

¹²⁸ **ERÇAL**, s.185. **WIKİPEDIA CONTRIBUTORS**, "Extended collective licensing", *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, 12.09.2024 (Sürüm No: 1245395674), https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Extended_collective_licensing&oldid=1245395674, (E.T. 10.03.2026).

¹²⁹ **AVRUPA PARLAMENTOSU VE KONSEYİ**, Dijital Tek Pazarda Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Hakkında (AB) 2019/790 Sayılı Direktif (DSM Direktifi), AB Resmi Gazetesi, L 130, 2019, m. 12, <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>, (E.T. 09.01.2026).

veya olmasının tüm eser sahiplerinin telif bedellerinden mahrum kalmasını önlemek için GTL modelini geliştirmişlerdir¹³⁰.

Günümüzde GTL, yalnızca radyo ve televizyon yayıncılığıyla sınırlı kalmayıp, farklı alanlarda da kullanılan gelişmiş bir toplu hak yönetimi aracı haline gelmiştir; örneğin Norveç'te ulusal kütüphanenin koleksiyonundaki eserlerinin kitlesel olarak dijitalleştirilerek çevrimiçi erişime açılması, hak sahiplerini temsilen meslek birlikleriyle yapılan ve üye olmayanları da kapsayan bu yasal yetkiye dayandırılmıştır¹³¹.

GTL'nin sınırlama ve istisnalardan mı olduğu, eğer bunlara dahilse üç adım testine tabii tutulup tutulması gerekip gerekmediği konusunda öğretide fikir birliği bulunmamaktadır¹³².

Avrupa Birliği (AB) müktesebatında da bu modelin, tüm üye ülkeler tarafından benimsenebileceği öngörülerek, sistem kıta Avrupa'sının genel bir hukuk normuna dönüştürülmüştür. Nitekim 17 Nisan 2019 tarihli ve 2019/790 sayılı Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi'nin (DSM Direktifi) 12. maddesi ile pozitif hukuk normu haline getirilmiş ve üye devletlere, temsili gücü yüksek meslek birliklerine belirli şeffaflık önlemleri tahtında bu yetkiyi tanıma imkânı verilmiştir¹³³. Madde kapsamında genişletilmiş toplu lisanslama kapsamında üç yöntem belirlenmiştir: Bunlardan ilki lisans sözleşmesiyle temsil edilmeyen hak sahiplerini de içine alacak şekilde genişlemesi; ikincisi, meslek birliğine yasal temsil yetkisi tanınması; üçüncüsü ise bu yetkinin yasal bir karine varsayımıyla genişlemesidir. Söz konusu düzenleme, bilhassa hak sahiplerinden münferit izin almanın zorluk ve işlem maliyeti açısından imkânsız veya aşırı külfetli olduğu durumlarda hukuki güvenlik sağlamayı amaçlamaktadır¹³⁴.

Avrupa Birliği'ne ek olarak Birleşik Krallık hukukunda da GTL rejimi, yürürlükteki mevzuatın bir parçasıdır. Birleşik Krallık, 2013 tarihli İşletme ve Düzenleyici Reform Yasası ile 1988 tarihli Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Yasası'nda (CDPA) değişikliğe giderek GTL

---

¹³⁰ **DANIMARKA KÜLTÜR BAKANLIĞI (MINISTRY OF CULTURE, DENMARK)**, 2014 Tarihli Telif Hakkı Kanunu (Birleştirilmiş Metin), 1144 Sayılı Kanun, 2014, m. 50-52, https://english.kum.dk/fileadmin/KUM/Documents/Kulturpolitik/Ophavsret/Act_on_Copyright_2014_Lovbek_endtgoerelse_nr.1144_2014.pdf, (E.T. 09.01.2026). **AXHAMN**, s.534. **RAUER**, Nils / **BIBI**, Alexander, "Extended Collective Licencing in the DSM Directive – An Opportunity to Make Art. 17 DSM Directive Work?", *GRUR International*, C. 71, S. 2, 2022, s. 114. **FICSOR**, Mihaly, *Collective Management of Copyright and Related Rights*, 3. Baskı, Cenevre 2022, WIPO, s. 108.

¹³¹ **NORVEÇ KRALLIĞI**, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (*Åndsverkloven*), LOV-2018-06-15-40, 2018, m. 63, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40>, (E.T. 09.01.2026).

¹³² **ERÇAL**, s.51 vd.; **RAUER / BIBI**, s.115; **RIIS**, Thomas / **SCHOVSBO**, Jens, "Extended Collective Licenses and the Nordic Experience — It's a Hybrid but is it a VOLVO or a Lemon?", *Columbia Journal of Law & the Arts*, C. 33, S. 4, 2010, s. 14 vd. Çalışmanın devamında belirtilen unsurları haiz bir GTL'nin ayrıca üç adım testine tabii tutulmasında bir fayda bulunmayacaktır (**GEIGER**, Christophe / **SCHÖNHERR**, Franciska / **JÜTTE**, Bernd Justin, "Efficient and Balanced European Copyright for the Digital Single Market: Between Old Paradigms and Digital Challenges", 2017, ss. 35-36).

¹³³ DSM Direktifi, md. 12/1. **AKIN**, s.132.

¹³⁴ **AVRUPA KOMİSYONU (EUROPEAN COMMISSION)**, *Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules*, SWD(2016) 301 final, 2016, s. 145, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0301>, (E.T. 09.01.2026). **TATAR**, Meryem Ebru, "Müzik Eserleri Üzerindeki Hakların İnternet Ortamında Korunması", Ankara, Yetkin, 2022, s.112.

sisteminin yasal altyapısını kurmuştur¹³⁵. Bu yasal dayanağa istinaden çıkarılan 2014 tarihli "Telif Hakkı ve İcralarda Haklar (Genişletilmiş Toplu Lisanslama) Yönetmeliği" ile bir meslek birliğinin, temsil etmediği hak sahipleri adına lisanslama yapabilmesi için Birleşik Krallık Fikri Mülkiyet Ofisi'nden (IPO) yetki alması süreci ve şartları hüküm altına alınmıştır¹³⁶.

Yürürlükteki telif hukuku mevzuatımız, ÜYZ teknolojilerinin veri işleme hızı ve kapsamı karşısında yapısal olarak yetersiz kalmaktadır. Milyarlarca verinin anlık olarak işlendiği dijital ekosistemde, bireysel lisanslama modellerinin sürdürülebilir olmadığı tartışmasıdır. Teknolojik gelişimin önü kapanmaksızın hukuki bir zemine oturtulması ve diğer yandan yaratıcı endüstrilerin korunması amacıyla, Genişletilmiş Toplu Lisanslama mekanizmasının FSEK'e entegrasyonu bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

Bu noktada özellikle Anayasa Mahkemesi'nin ("AYM") 24.03.2010 tarih ve 2007/33 E., 2010/48 K. sayılı kararına değinmek gerekmektedir. Zira, FSEK m. 41/12 ilk cümlesinde yer alan ve bir meslek birliğine üye olan eser sahipleri ve hak sahiplerinin kullanımlara ilişkin ödemelerin yapılmasını ancak yetki verdikleri meslek birlikleri aracılığıyla talep edebileceklerine dair düzenleme, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı bulunarak "ancak" kelimesi iptal edilmiştir. Bu noktada meslek birliği üyelerinin meslek birliğine yetki verdikleri hakları meslek birlikleri aracılığıyla kullanmalarının zorunlu olup olmadığı tartışmalıdır¹³⁷.

07.11.2020 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Meslek Birliklerine Verilecek Yetki Belgesi Hakkında Yönetmelik" in (Resmî Gazete Sayısı: 31297) 5. maddesi uyarınca meslek birliklerine verilen yetki tam ruhsat şeklinde olup yetki belgesinde belirtilen hakların takibinde meslek birlikleri münhasıran yetkili olduğu öngörülmüştür. Hüküm uyarınca "(1) Hak sahipleri, meslek birliğine üye olabilmek için bu Yönetmelik esaslarına ve meslek birliklerince belirlenen koşullara uygun olarak bir yetki belgesi vermek mecburiyetindedirler. Yetki belgesi verilmesiyle birlikte, yetki belgesine konu hakları tam ruhsat şeklinde kullanma yetkisine sahip olan meslek birlikleri, bu hakların idaresi ve takibi, telif ücretlerinin tahsili ve dağıtım konularında münhasıran yetkilidir."

Ancak toplu hak yönetiminin sağlıklı işleyebilmesi adına, yetki belgesi bulunmayan ve birliği yetkilendirmemiş hak sahipleri adına meslek birliklerinin dava açıp açamayacağı ve aktif dava ehliyetine sahip olup olmayacakları konularındaki belirsizliklerin çözülebilmesi için FSEK ve ikincil mevzuatta, yetki belgesi aranmaksızın hak takibi ve dava açılmasına olanak tanıyan

¹³⁵ **BİRLEŞİK KRALLIK**, *Copyright, Designs and Patents Act 1988*, c. 48, s. 116 (As amended by Enterprise and Regulatory Reform Act 2013), <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/section/116>, (E.T. 09.01.2026).

¹³⁶ **BİRLEŞİK KRALLIK (UNITED KINGDOM)**, *The Copyright and Rights in Performances (Extended Collective Licensing) Regulations 2014*, SI 2014/2588, reg. 4 ve devamı, <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2014/2588/contents/made>, (E.T. 09.01.2026).

¹³⁷ Öğretide Okutan Nilsson / Çataklar / Tosun tarafından hakların devriyle birlikte dava açma yetkisinin de meslek birliğine devredilmiş olması, bireysel davaların açılmasında hukuki yarar bulunmaması, tersine bunun olumsuz sonuçlar doğurmaya müsait olması ve en önemlisi, bireysel hak takibinin fiilen son derece güç olduğu hallerde, zorunlu hak takip sisteminin kaçınılmaz olması nedeniyle, bu sistemin Anayasa'ya aykırı sayılması uygun görülmediği ifade edilmektedir. Bkz. **OKUTAN NİLSSON / TOSUN / ÇATAKLAR**, *Toplu Hak Yönetimi*, s.143.

“genişletilmiş toplu lisanslama” düzenlenmesi ile meslek birliklerinin hak takip yetkisini belgeden değil, doğrudan yasadan alması pratik ve hukuki bir çözümdür¹³⁸.

Her ne kadar 2018 tarihli FSEK Değişiklik Tasarısı'nın 19. maddesi (Kanun'a 42/C maddesini ekleyen düzenleme), Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçelerini dikkate alarak, ticari kullanımlar dışında yönetimi meslek birliğine geçen hakların bireysel takibini sınırlamış ve gelir dağılımında üye/üye olmayan ayrımını kaldırarak genişletilmiş toplu lisanslamanın, özellikle üye olmayan hak sahipleri bakımından Türk hukukunda uygulanmasına dair sistematik bir çerçeve çizmiş olsa da, tasarı kanunlaşmamıştır.

Taslak metindeki bir diğer düzenleme, “Toplu Hak Yönetimi” başlıklı 42/E maddesidir. Anılan madde, Genişletilmiş Toplu Lisanslama (GTL) sistemini kavramsal olarak tanımlamasa da, sistemin temel unsurlarını içermektedir. Zira madde, meslek birliğini yetkilendirmemiş hak sahiplerine, sistemden çıkmak (opt-out) ve bireysel takibe geçmek için bildirimde bulunma hakkı tanımaktadır. Taslak, yetki belgesi zorunluluğu ve süre kısıtlamaları gibi hususlarda klasik GTL modelinden ayrışsa da, dijital çağın gereksinimlerini karşılayabilecek bir potansiyel sunmaktaydı¹³⁹.

Ancak sistemin başarısı, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim yapısının kurulmasına ve 2018 Tasarısı'ndaki gibi bütüncül çözümlerin kanunla hayata geçirilmesine bağlı olup¹⁴⁰ bu kapsamda GTL rejiminin, 5 (beş) temel nokta üzerinde değerlendirilerek mevzuatımıza kazandırılabilirliği düşünülmektedir:

9.1 FSEK Kapsamında GTL'nin Tanımlanması ve Yasal Yetki

Avrupa Birliği'nin 2019/790 sayılı Direktifi (Madde 12) ile uyumlu olacak şekilde, FSEK'e Genişletilmiş Toplu Lisanslama rejimini tanımlayan özel bir madde eklenmesi gerekmektedir. Mevcut sistemdeki temsiliyet sorununun aşılması adına; ilgili eser kategorisinde hak sahiplerinin "nitelikli çoğunluğunu" (yaygın temsil hakkını) bünyesinde barındıran meslek birliklerine, üye olmayan hak sahipleri adına da lisans verme yetkisi tanınmalıdır. Bu düzenleme, bir yandan hukuki belirliliği ve kapsayıcılığı sağlarken diğer yandan ÜYZ geliştiricileri için de yasal muhatap sorununu ortadan kaldıracaktır.

9.2 "Nitelikli Çoğunluk (Yaygın Temsil)" ve Yetkilendirme Kriterleri

GTL yetkisinin hangi meslek birliklerine verileceği hususu, tekelci yapıların oluşumunu engellemek amacıyla net ve objektif kriterlere bağlanmalıdır. Yetki talep eden birliğin; üye sayısı, repertuarın pazar payı ve eserlerin kullanım yoğunluğu gibi objektif verilerle

---

¹³⁸ ERÇAL, s.185.

¹³⁹ ERÇAL, s.187. Bu kapsamda Yazar sistemin Türk hukukuna entegrasyonunda; meslek birliği ile üye olmayan hak sahibi arasındaki ilişkiye kıyasen “vekalet sözleşmesi”, kullanıcı ile hak sahibi arasındaki ilişkiye ise “kanuni lisans” hükümlerinin uygulanabileceği değerlendirilmektedir. Yargılama usulü açısından “derdestlik” itirazının önlenmesi adına, ilk davayı açanın yetkili sayılacağı bir yasal düzenleme veya HMK ile FSEK'te bu davalara özgü bir istisna getirilmesi gerektiği ifade edilmektedir, s. 188.

¹⁴⁰ ERÇAL, s.189.

sektördeki temsiliyet gücünü kanıtlaması zorunlu tutulmalı, belirlenen ilgili kriterleri sağlayan tüm meslek birliklerinin ilgili yetkiyi haiz olması sağlanarak adil bir sistem kurulmalıdır. Ayrıca söz konusu yetkilendirme, Bakanlık veya ilgili Denetim Kurumu tarafından süresiz değil, belirli bir süreyle (maksimum 5 yıl) sınırlı olarak verilmeli ve düzenli denetim mekanizmalarına tabi olmalıdır.

9.3 "Çıkma Hakkı" (Opt-out) Mekanizması ve Teknik Standartlar

GTL sisteminin hukuki ve demokratik meşruiyeti için, hem hak sahiplerine hem de meslek birliklerine gerekçe göstermeksizin sistemden ayrılma (opt-out) hakkı tanınması zorunludur¹⁴¹. Ancak bu hakkın fiilen kullanılabilir olması için dijital standartların yasalaşması gerekmektedir. Opt-out tercihlerinin ÜYZ tarayıcıları tarafından otomatik olarak uygulanmasını sağlayacak metadata etiketleri ve robots.txt protokollerinin kullanımı yasal bir standart haline getirilmelidir. Ayrıca, meslek birlikleri, hak sahiplerinin bu tercihlerini şeffaf ve kolay bir şekilde yönetebileceği merkezi bir kayıt portalı oluşturmakla yükümlü kılınmalıdır.

9.4 Şeffaflık ve Veri Bildirim Yükümlülükleri

Lisanslama pazarının denetlenebilirliği açısından, ÜYZ geliştiricilerine yönelik katı bildirim zorunlulukları getirilmesi elzemdir. ÜYZ sağlayıcılarının, modellerini eğitmek için kullandıkları telifli içeriklerin yeterli detaydaki özetlerini ilgili meslek birliklerine sunması yasal bir zorunluluk olmalıdır. Buna ek olarak, sadece veri girişi değil, üretim aşaması da denetlenmeli; ÜYZ çıktılarının hangi eserlerden iktibas ettiğini tespit eden "atıf" teknolojilerinin kullanımı zorunlu hale getirilmelidir.

9.5 Adil Ücretlendirme, Tarife Onayı ve Ekonomik Zarar Hesabı

ÜYZ için oluşturulacak ücretlendirme modelinin, uluslararası örneklerde olduğu gibi hem eğitim (input) hem de üretim (output) aşamalarını kapsayan "İki Sütunlu Model" yapısında olması gerekmektedir. Tarifeler belirlenirken, yapay zekanın eseri sadece kullanmadığı, aynı zamanda o eserin pazar payını daralttığı ve ikame ettiği gerçeği göz önünde bulundurulmalı; yapay zekanın telifli eserlerden iktibas etmek suretiyle meydana getirdiği "pazar ikamesi zararı" hesaplamalara dahil edilmelidir. Tüm bunların yanı sıra, mevcut tarife rejiminde olduğu gibi meslek birlikleri tarafından hazırlanacak YZ lisanslama tarifeleri, keyfiyeti önlemek amacıyla Bakanlık onayına ve sektörün itiraz yetkisine tabi bir süreçle belirlenmelidir. Sonuç olarak, FSEK sistematüğinde GTL henüz tanımlanmış bir mekanizma değildir. Mevcut mevzuatımızda meslek birliklerine, kendilerine yetki belgesi vermemiş hak sahiplerini de bağlayacak şekilde lisanslama yetkisi tanıyan bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu itibarla, ÜYZ müzik ürünlerinin Türkiye’de kolektif bir rejimle lisanslanabilmesi, ancak FSEK’te

---

¹⁴¹ GEIGER, Christophe / SCHÖNHERR, Franciska / JÜTTE, Bernd Justin, "Limitations to Copyright in the Digital Age, Safeguards for User’s Rights, Creativity and Author’s Remuneration Interests", *Research Handbook on EU Internet Law*, Andrej Savin / Jan Trzaskowski (ed.), 2. Baskı, Edward Elgar, 2022, s. 35, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4212627, (E.T. 10.03.2026).

meslek birliklerine genişletilmiş yetki tanıyan köklü yapısal reformların hayata geçirilmesi ile mümkün olabilecektir.

10 YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ İÇERİK ÜRETİMİNDE TELİF HAKLARININ KORUNMASI İÇİN UYGULANABİLECEK TEKNİK ÖNLEMLER

FSEK m. 72 vd., telif haklarının korunmasına yönelik teknolojik önlemlerin hukuki rejimini düzenlemektedir. Bu hükümler uyarınca, eser sahibinin izni olmaksızın bir esere erişimi, çoğaltmayı veya umuma iletimi engelleyen ya da sınırlayan her türlü teknik araç, “etkili teknolojik önlem” olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda, teknolojik önlemlerin izinsiz olarak etkisiz hâle getirilmesi, devre dışı bırakılması veya aşılmasına yönelik fiiller, başlı başına hukuka aykırı sayılmaktadır.

Bu bağlamda, robust watermarking, hash temelli içerik tanımlama sistemleri, DRM çözümleri ve içerik tanıma mekanizmaları, FSEK m. 72 anlamında teknolojik önlem niteliği taşıyabilecek araçlar arasında değerlendirilebilir. Özellikle dijital içeriklere yerleştirilen dayanıklı filigranlar, eserin izinsiz çoğaltılması veya değiştirilmesi hâlinde hak sahipliğinin tespitini mümkün kılarak, ihlalin ispatı bakımından önemli bir işlev görmektedir. Benzer şekilde, hash temelli sistemler, bir eserin bütünlüğünün bozulup bozulmadığını ortaya koyarak, teknik koruma önlemlerini tamamlayıcı nitelikte kullanılmaktadır.

AB InfoSoc Direktifi (2001/29/EC), teknolojik önlemlerin korunmasını telif hukukunun temel unsurlarından biri olarak kabul etmektedir. Direktif’in 6. maddesi¹⁴², hak sahipleri tarafından

---

¹⁴² **AVRUPA PARLAMENTOSU VE KONSEYİ**, Bilgi Toplumunda Telif Hakları ve Bağlantılı Hakların Belirli Yönlerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin 2001/29/AT Sayılı Direktif (InfoSoc Direktifi), AB Resmi Gazetesi, L 167, 22.06.2001, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/29/2019-06-06>, (E.T. 10.03.2026) - **Directive 2001/29/EC Madde 6 – Teknolojik Önlemlere İlişkin Yükümlülükler (Article 6 – Obligations as to technological measures)**

Madde 6(1) Üye Devletler, ilgili kişinin, bu amaca yönelik hareket ettiğini bildiği veya makul olarak bilmesi gerektiği hâllerde, etkili teknolojik önlemlerin her türlü aşılmasına karşı yeterli hukuki korumayı sağlar.

Madde 6(2) Üye Devletler, aşağıda sayılan fiillere karşı yeterli hukuki korumayı sağlar:

a) etkili teknolojik önlemlerin aşılmasını kolaylaştırmak amacıyla tanıtılan, pazarlanan veya bu amaçla öncelikli olarak tasarlanan ya da uyarlanan;

b) etkili teknolojik önlemlerin aşılması dışında sınırlı bir ticari amaca veya kullanıma sahip olan;

c) etkili teknolojik önlemlerin aşılmasını mümkün kılmak veya kolaylaştırmak amacıyla esas olarak tasarlanmış, üretilmiş, uyarlanmış veya gerçekleştirilmiş

cihazların, ürünlerin veya bileşenlerin imalatı, ithali, dağıtımı, satışı, kiralanması, reklamı veya ticari amaçla elde bulundurulması ile bu tür hizmetlerin sunulması.

Madde 6(3) Bu Direktif bakımından “teknolojik önlemler”, normal işleyişleri sırasında, eserler veya diğer korunan konular bakımından hak sahibi tarafından izin verilmeyen fiilleri önlemek veya sınırlandırmak amacıyla tasarlanmış her türlü teknoloji, cihaz veya bileşeni ifade eder.

Teknolojik önlemler, erişim kontrolü veya koruma süreci (örneğin şifreleme, karıştırma veya eserin başka bir şekilde dönüştürülmesi) ya da kopya kontrol mekanizması yoluyla koruma amacını yerine getiriyorsa, etkili kabul edilir.

Madde 6(4) Bu Direktif’in 5(2)(a), 5(2)(c), 5(2)(d), 5(2)(e), 5(3)(a), 5(3)(b) veya 5(3)(e) bentlerinde öngörülen istisna ve sınırlamalardan yararlanabilecek kişilerin, ilgili istisna veya sınırlamadan fiilen yararlanabilmelerini sağlamak üzere, hak sahipleri tarafından gönüllü önlemler alınmadığı takdirde, Üye Devletler uygun önlemleri alır. Bu fıkra, isteğe bağlı lisans koşullarına tabi eserler veya korunan konular bakımından uygulanmaz.

kullanılan etkili teknolojik önlemlerin aşılmasını yasaklamakta ve üye devletlere bu önlemlerin hukuki koruma altına alınması yönünde yükümlülükler getirmektedir. Bu düzenleme, FSEK m. 72'nin temel ilham kaynaklarından biri olup, Türk hukukundaki teknolojik önlem kavramı büyük ölçüde AB düzenlemeleriyle paralellik göstermektedir.

DSM Direktifi (2019/790/EU)¹⁴³, Direktif özellikle çevrim içi içerik paylaşım platformlarının sorumluluğunu artırarak, teknik önlemlerin önemini daha da pekiştirmiştir. Direktif'in 17. maddesi uyarınca, platformların telif hakkı ihlallerini önlemek amacıyla içerik tanıma ve filtreleme sistemleri gibi "uygun ve orantılı teknik önlemleri" uygulamaları beklenmektedir. Böylece, çevrim içi içerik paylaşım platformlarını telif hakkı ihlallerinin önlenmesi bakımından doğrudan sorumlu kılmakta; bu kapsamda, içerik tanıma, eşleştirme ve filtreleme gibi uygun ve orantılı teknik önlemlerin uygulanmasını fiilen zorunlu hâle getirmektedir. Direktif, teknik önlemleri açıkça adlandırmamakla birlikte, platformların "azami çaba" yükümlülüğü çerçevesinde bu tür teknolojileri kullanmasını öngören normatif bir yapı kurmaktadır.

Dijital içeriklerin izinsiz kullanımı ve telif hakkı ihlallerinin önlenmesi amacıyla geliştirilmiş çok katmanlı teknik önlemler bulunmaktadır. Bu teknikler hem erişimi kontrol etmeye, hem de içeriğin bütünlüğünü ve sahipliğini tespit etmeye yönelik mekanizmalar sağlar.

10.1 Dijital Haklar Yönetimi (Digital Rights Management – DRM)

DRM sistemleri, dijital içeriklere erişimi ve kullanım haklarını sınırlandıran, telif hakkı sahibinin verdiği lisans koşullarına göre çalışmayı amaçlayan teknik protokollerdir. DRM çözümleri; şifreleme, lisans doğrulama, kullanım süresi sınırlandırma ve platform bazlı kısıtlamalar gibi yöntemlerle içeriğin yalnızca yetkili kullanıcılar tarafından kullanılmasını sağlar. Bu sistemler telif hakkı ihlallerinin önlenmesinde temel bir araç olarak kabul edilir ve hem akademik hem endüstriyel literatürde geniş biçimde incelenmiştir¹⁴⁴.

10.2 Dijital Watermarking (Filigranlama)

Dijital watermarking, içerik içine görünür veya görünmez biçimde telif hakkı bilgisi yerleştiren bir bilgi gizleme yöntemidir. Filigran, içerik üzerinde yapılan değişikliklere rağmen tespit edilebilir kalacak şekilde tasarlanabilir; bu da telif hakkı sahibinin mülkiyet iddiasını ispatlamada önemli rol oynar. Farklı tür watermarking (ör. robust, fragile, semi-fragile) teknikleri, içeriğin hem korunması hem de değiştirilip değiştirilmediğinin tespit edilmesi için kullanılabilir¹⁴⁵.

---

¹⁴³ **AVRUPA PARLAMENTOSU VE KONSEYİ**, Dijital Tek Pazarda Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Hakkında (AB) 2019/790 Sayılı Direktif (DSM Direktifi), AB Resmi Gazetesi, L 130, 17.05.2019, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>, (E.T. 10.03.2026).

¹⁴⁴ **HAN**, Lu / **LIU**, Mohong, "Digital Rights Management (DRM) technologies and legal research: Applications and regulations of encryption, digital watermarking, and copyright protection systems", *Applied and Computational Engineering*, C. 82, 08.11.2024, ss. 106-111, <https://doi.org/10.54254/2755-2721/82/20240957>, (E.T. 10.03.2026).

¹⁴⁵ **WIKIPEDIA CONTRIBUTORS**, "Digital watermarking", *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_watermarking, (E.T. 10.03.2026).

Ayrıca bu alanda teknik bir örnek olarak kriptografik tekniklerle bütünleştirilmiş watermarking algoritmaları geliştirilmiştir; örneğin kriptografiyle güçlendirilmiş filigranlama yaklaşımlarının, daha yüksek güvenilirlik sağladığı belirtilmektedir¹⁴⁶.

10.3 Perceptual Hash ve Hash Temelli Tanımlama Sistemleri

Hash temelli içerik tanımlama sistemleri, dijital dosyaların özgünlüğünü ve bütünlüğünü korumak için içeriklerin yapısından türetilmiş benzersiz özetler (hash) üretir. Bu özetler, içerikte en küçük değişikliklerin dahi tespit edilmesini sağlar. Görsel, ses veya metin gibi çoklu modalitelerde perceptual hash tabanlı dijital parmak izi sistemleri, içeriklerin benzersiz tanımlanmasını ve tekrar kullanımının denetlenmesini mümkün kılar¹⁴⁷.

Bu yöntemler, yalnızca teknik bütünlüğün korunmasını değil, aynı zamanda içerik izleme ve telif sahipliğinin takip edilmesini de destekler; örneğin blockchain ile entegre edildiğinde hem hash hem watermark bilgisi değişmez biçimde saklanabilir¹⁴⁸.

10.4 Dijital Parmak İzi (Fingerprinting)

Fingerprinting, içerikten türetilen benzersiz tanımlayıcı “parmak izi” bilgilerinin referans veritabanında saklanması ve bu bilgilerle çevrim içi içeriklerin karşılaştırılması esasına dayanır. Parmak izi sistemleri, farklı versiyonlar veya yeniden kodlanmış içerikler üzerinde bile yüksek doğrulukla tanımlama yapabilir; özellikle video ve ses gibi medya türlerinde bu teknik telif kontrolü için yaygın biçimde kullanılmaktadır¹⁴⁹.

10.5 Model ve Veri Düzeyinde Koruma (YZ Özelinde)

Yapay zekâ uygulamaları ve model eğitim süreçleri bağlamında, model watermarking ve veri koruma teknikleri geliştirilmiştir. Bu teknikler, hem eğitim verisine doğrudan gömülen kimlik bilgileri ile model çıktılarının telif açısından izlenebilirliğini sağlar, hem de modellerin mülkiyetinin doğrulanmasına imkân verir. Özellikle büyük dil modelleri (LLM) için telif korumayı ele alan son çalışmalar bu yaklaşımları sistematik biçimde incelemektedir¹⁵⁰.

---

¹⁴⁶ SINGH, Amandeep / KUMAR, Munish / SINGH, Rajesh Kumar, “A Survey on Digital Image Watermarking Techniques for Copyright Protection”, *Applied Sciences*, C. 12, S. 17, 31.08.2022, 8724, <https://doi.org/10.3390/app12178724>, (E.T. 10.03.2026).

¹⁴⁷ QU, Yidong / WU, Zhentao / CHEN, Bin / YI, Di / LI, Shu-Tao, “Invisible Watermarking for Generative AI: A Survey and Taxonomy”, 26.08.2024, <https://arxiv.org/abs/2408.14155>, (E.T. 10.03.2026).

¹⁴⁸ HORITA, Daichi / HYODO, Ryosuke / IMAIZUMI, Shoko / AIZAWA, Kiyoharu, “Invisible Image Watermarking against Image-to-Image Generation”, 11.03.2024, <https://arxiv.org/abs/2403.06094>, (E.T. 10.03.2026).

¹⁴⁹ WIKIPEDIA CONTRIBUTORS, "Digital video fingerprinting", *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_video_fingerprinting, (E.T. 10.03.2026).

¹⁵⁰ ZHOU, Yan / WANG, Jincheng / ZHAO, Hu / LIU, Xiaoxiao, “Robust Watermarking Frameworks for Generative AI Models: Technical and Legal Perspectives”, 14.08.2025, <https://arxiv.org/abs/2508.11548>, (E.T. 10.03.2026).

10.6 Blockchain ve Zaman Damgalı Kayıt Sistemleri

Blockchain temelli sistemler, telif hakkı kanıtı, lisans takibi ve içerik kullanım geçmişi gibi verilerin değiştirilemez ve açık şekilde kayıt altına alınmasını sağlar. Bu yapı, içerik sahipliği iddiasının ispatı ve izinsiz çoğaltımın tespitinde güçlü teknik bir altyapı sunar; literatürde, blockchain destekli DRM çerçevelerinin bu amaçla nasıl entegre edildiğine ilişkin örnek çalışmalar bulunmaktadır¹⁵¹.

11 YAPAY ZEKÂ SİSTEMLERİ BAKIMINDAN SUI GENERİS KORUMA

Yapay zekâ tarafından lisanslı girdilerle üretilen çıktıların klasik telif koruması dışında bırakılması, yalnızca hukuki bir boşluk yaratmakla kalmamakta; aynı zamanda ekonomik motivasyonları ve yatırım teşviklerini de zayıflatmaktadır. Özellikle ticari amaçla kullanılan, ciddi mali ve teknik yatırımlar içeren ve yaygın biçimde tüketilen yapay zekâ üretimlerinin hiçbir koruma rejimine tabi olmaması; yatırımcıları, geliştiricileri ve platform sahiplerini hukuki güvenceden yoksun bırakmaktadır. Bu durum, yaratıcı ekonominin sürdürülebilirliği açısından da önemli riskler barındırmaktadır. Nitekim Avrupa Birliği'nde bu sorun, bazı alanlarda sui generis koruma sistemleri aracılığıyla aşılmaya çalışılmıştır. AB hukukunda 96/9/EC sayılı Veri Tabanı Direktifi, yaratıcı nitelik taşımayan ancak önemli ölçüde mali, teknik ve organizasyonel yatırım içeren veri tabanlarını sui generis bir koruma rejimi altına almıştır. Bu modelde korumanın dayanağı, içeriğin özgünlüğü değil; üretime yapılan ekonomik ve yapısal katkıdır. Doktrinde, bu yaklaşımın temelinde yatan düşüncenin, yapay zekâ üretimlerine de uygulanabileceği; bu tür içeriklerin de benzer şekilde yatırıma dayalı bir koruma modeliyle düzenlenebileceği tartışılmaktadır¹⁵². Bununla birlikte, yapay zekâ üretimleri klasik veri tabanlarından farklı olarak dinamik, özerk, sürekli öğrenen ve değişen veri işleme süreçlerine dayanmaktadır. Bu nedenle veri tabanı modelinin, hiçbir değişiklik yapılmaksızın yapay zekâ sistemlerine genişletilmesi mümkün görülmemektedir. Bu noktada, FSEK'e; "Yapay zekâ sistem sahibi", "Platform işletmecisi", "Veri sağlayıcısı", "algoritmik ürün", "input", "output" gibi kavramların eklenmesi ve bu aktörler bakımından belirli yatırım ölçütleri ve şeffaflık standartları karşılandığında uygulanacak özel bir koruma rejiminin öngörülmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım özellikle yapay zekâ temelli veri tabanları bakımından işlevsel olabilir.

---

¹⁵¹ HORITA, Daichi / HYODO, Ryosuke / IMAIZUMI, Shoko / AIZAWA, Kiyoharu, "Invisible Image Watermarking against Image-to-Image Generation", 11.03.2024, <https://arxiv.org/abs/2403.06094>, (E.T. 10.03.2026).

¹⁵² ATEŞ, Yapay Zekâ Çıktıları, s.22.

12 RAPOR ÖZETİ VE ÖNERİLER

12.1 Sorunun Arka Planı ve Ekonomik Değer Zinciri

Bir müzik eserinin ortaya çıkışı, tekil bir yaratım anından ziyade çok katmanlı ve kolektif bir emek sürecinin ürünüdür. Şarkı yazarı ve bestecinin sanatsal yaratıcılığı; eğitimi, müzik teorisi bilgisi ve estetik birikimle şekillenmekte, bu ilk yaratıcı çekirdek daha sonra icracı sanatçıların ve müzisyenlerin katkılarıyla somut bir müzik eserine dönüşmektedir. Bu sürece yapımcıların finansal yatırımı, organizasyonel emeği ve risk üstlenmesi; radyo, televizyon, dijital mecra yayıncılarının ise eserin dağıtımını, pazarlanması ve kitlelere ulaştırılması yönündeki faaliyetleri eklenmektedir.

Bu bağlamda müzik eseri, “basamaklı değer zinciri” (basamak sistemi) içinde olgunlaşmakta; mekanik ve dijital araçların yanı sıra konserler, yayınlar, dijital platformlar aracılığıyla dinleyiciyle buluşmakta ve nihayetinde ekonomik değeri olan bir pazar oluşmaktadır. Her bir basamak, bağımsız bir katma değer üretmekte ve bu katma değerler, fikri mülkiyet hukuku ve bağlantılı haklar rejimiyle korunmaktadır.

Yaratım sürecinin algoritmik düzeye taşınmasıyla birlikte, klasik anlamda bireysel eser sahipliği kavramı büyük ölçüde işlevini yitirmiştir. Günümüzde içerik üretimi; veri kümeleri, algoritmalar, prompt yazarları, sistem geliştiricileri, platform işletmecileri ve kullanıcılar gibi çok sayıda aktörün eş zamanlı katkısıyla gerçekleşmektedir¹⁵³. İlk girdi olan veri kümeleri arasında eser sahipleri, icracı sanatçılar, fonogram yapımcılarını, yayıncıların çeşitli basamaklarda katkı vererek ortaya koydukları müzik eserleri hammadde / eğitim girdisi olarak kullanılmakta ancak ortaya çıkan çıktıda emekleri bulunmasına rağmen ekonomik gelir elde edememektedir.

12.2 Yapay Zekâ Destekli Üretimlerde Hukuki Koruma Rejimi Sorunu ve Reform İhtiyacı

Yapay zekâ sistemlerinin, özellikle büyük dil modelleri ve üretken yapay zekâ uygulamalarının başarısı, büyük ölçüde eğitim ve test aşamalarında faydalanılan verilerin niteliğine bağlıdır. Bu veriler çoğu zaman kitaplar, görseller, müzik eserleri ve basın yayın içerikleri gibi telif hakkı koruması altındaki eserlerden oluşmaktadır. Bu durum, hem eğitim sürecinin hukuki niteliği hem de yapay zekâ tarafından üretilen çıktılara ilişkin hak sahipliği bakımından ciddi tartışmalar doğurmuştur.

Uluslararası düzeyde, yapay zekâyâ kişilik veya bağımsız hukuki statü tanınması ya da sui generis bir koruma rejimi oluşturulması yönünde görüşler ileri sürülmekle birlikte, henüz üzerinde uzlaşılmış yeknesak bir model bulunmamaktadır. Bu noktada, Avrupa Birliği ile ABD arasında belirgin yaklaşım farkları ortaya çıkmaktadır.

¹⁵³ **ATAKAN**, Murat Can, “Yapay Zeka Eserlerin Fikri Mülkiyet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Fikri Mülkiyet Yıllığı 2024, Editör Tekin Memiş, C. 14, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s. 211.

Avrupa Birliği yaklaşımı, yapay zekânın ekonomik ve teknolojik önemini kabul ederken, telif hukukunun insan merkezli yapısını korumaya çalışmakta; bu nedenle şeffaflık, lisanslama ve kolektif telafi mekanizmalarına yönelmektedir. ABD yaklaşımı ise telif korumasını sıkı biçimde insan yaratıcılığına bağlamakta ve yapay zekâ kaynaklı uyuşmazlıkları büyük ölçüde yargısal içtihatlarla bırakmaktadır.

Bu çerçevede, Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve AB ile mevzuat uyumu dikkate alındığında, orta vadede AB merkezli, sui generis ve teknik önlemlerle desteklenen bir modele yönelmesinin daha olası olduğu değerlendirilmektedir.

Yapay zekâ teknolojilerinin gelişimi kaçınılmaz olmakla birlikte, bu gelişimin insan emeğini görünmez kılan ve değersizleştiren bir yapıya dönüşmesi hukuk devleti ve adil rekabet ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

ÜYZ çıktılarının eser sayılmaması, bu çıktılardan doğan ekonomik faaliyetin hukuki korumadan tamamen yoksun bırakılması anlamına gelmemelidir.

Emek, ister doğrudan ister dolaylı biçimde olsun, hukuki korumayı hak etmektedir. Bu nedenle önerilen yaklaşım, hem yaratıcı sektörlerin sürdürülebilirliği hem de teknolojik gelişim ile adalet arasındaki dengenin kurulması açısından önem arz etmektedir.

FSEK insan merkezli ve tekil yaratıcı özne varsayımına dayanan klasik bir telif hukuku sistematiği üzerine kuruludur ancak gelişen teknoloji ve yapay zekâ destekli üretim modelleri, yaratım sürecini çok katmanlı, algoritmik bir yapıya dönüştürmüş; bu dönüşüm, mevcut telif rejiminin doğrudan uygulanabilirliğini ciddi ölçüde zayıflatmıştır¹⁵⁴.

Yapay zekâ ürünlerinin eser olarak kabul edilip edilemeyeceği, kabul edilmesi hâlinde ise eser sahibinin kim olduğu gibi temel sorular, FSEK'in öngörmediği yapısal boşluklara işaret etmektedir. Özellikle tam otomatik yapay zekâ üretimleri bakımından, "insan eliyle yaratılmış olma" şartının uygulanabilir olmadığı açıktır. Bu durum, FSEK'in temel sistematiğinin, çağdaş üretim gerçekliğiyle uyumsuz hâle geldiğini ve boşluklardan eser sahiplerinin zarar gördüğünü göstermektedir.

12.3 Haksız Rekabet Koruması

Yapay zeka ile yaratılan ancak eser niteliğini haiz olmayan ürünlere ilişkin olarak hak sahipleri adına haksız rekabet hükümlerine göre koruma sağlanabilmesi için meslek birliklerinin yetkilendirilmesine yönelik bir mevzuat değişikliği önerilebilir. Böylelikle, FSEK'e veya TTK'ya, yapay zekâ çıktılarının toplu hak yönetimi kapsamında emek ürünü olarak haksız rekabet kapsamında korunabileceğine dair açık bir hüküm eklenmesi, meslek birliklerine, üyelerinin kolektif emeğinden beslenen ÜYZ uygulamalarına karşı dava açma, tespit talep etme ve lisans müzakeresi yürütme yetkisi tanınması, ispat kolaylığı için şeffaflık ve veri kullanımı yükümlülüklerinin, büyük ölçekli ÜYZ sağlayıcıları bakımından düzenlenmesi sağlanabilir.

---

¹⁵⁴ ATAKAN, s. 211.

12.4 Etkili Teknik Önlemler Alınması

Teknik önlemler alınarak; erişim denetimi, içerik sahipliğinin tespiti, dosya bütünlüğünün korunması ve model düzeyinde telif koruma stratejileri ile birlikte, dijital telif hakkı ihlallerine karşı çok katmanlı ve birbirini tamamlayan bir savunma mekanizması oluşturulması gerekmektedir. Bu teknik altyapı, telif sahiplerinin haklarını etkin bir şekilde korumalarına ve izinsiz kullanımları tespit etmelerine olanak tanır. Gerek ispat gerekse önleyici işlevleri bulunan ve yapay zeka girdileri ile çıktıları özelinde farklı teknik yöntemlerin zorunlu tutulması, dijital telif hakkı ihlallerinin önlenmesi ve hak sahiplerinin haklarının güvence altına alınması açısından kritik bir önlem olarak değerlendirilmektedir. Özellikle yapay zeka platformlarında, içerik oluşturma ve kullanım süreçlerinin şeffaf, denetlenebilir ve hukuka uygun olmasını sağlamak bakımından bu tür çok katmanlı teknik önlemler vazgeçilmez niteliktedir.

12.5 Olası Bir Çözüm Olarak Genişletilmiş Kolektif Lisanslama (GTL)

ÜYZ modellerinin eğitimi sürecinde telif haklarına uyumun sağlanması adına, bir meslek birliğinin, temsil ettiği üyelerle sınırlı kalmaksızın, belirli bir eser kategorisindeki tüm hak sahipleri namına –üyelik bağı bulunmayanlar da dâhil olmak üzere– lisans sözleşmesi akdetme yetkisini haiz olduğu "*Genişletilmiş Toplu Lisanslama*" (Extended Collective Licensing - GTL) mekanizması, öğretide ve uluslararası raporlarda öncelikli çözüm modellerinden biri olarak ileri sürülmüştür. Bu rejime göre ilgili sınıftaki hak sahipleri, sistemden açıkça çıkma (opt-out) iradelerini beyan etmedikleri müddetçe, akdedilen lisans anlaşmasının hukuki sonuçlarına kanun gereği (ex lege) tabidir. GTL modelini zorunlu lisanslamadan (compulsory licensing) ayıran temel fark, lisans bedeli ve koşullarının idari bir işlemle değil, meslek birlikleri ile kullanıcılar arasında serbest piyasa dinamikleri çerçevesinde müzakere edilmesidir; devletin rolü burada münhasıran sistemin genel çerçevesini çizen bir düzenleyici/denetleyici olmaktan ibarettir.

GTL sistemi, ilk olarak Danimarka'nın telif hakkı mevzuatında düzenlenmiş olup kütüphanecilik ve yayıncılık alanlarında standart bir hukuki mekanizma olarak uygulanmaktadır. Danimarka'yı takiben İsveç, Finlandiya ve Norveç de bu rejimi benimsemiş; örneğin Norveç'te ulusal kütüphanenin koleksiyonundaki eserleri dijitalleştirerek çevrimiçi erişime açması, hak sahiplerini temsilen meslek birlikleriyle yapılan ve üye olmayanları da kapsayan bu yasal yetkiye dayandırılmıştır.

Avrupa Birliği (AB) müktesebatında bu model, 17 Nisan 2019 tarihli ve 2019/790 sayılı Dijital Tek Pazarda Telif Hakları Direktifi'nin (DSM Direktifi) 12. maddesi ile pozitif hukuk normu haline getirilmiş ve üye devletlere, temsili gücü yüksek meslek birliklerine belirli şeffaflık önlemleri tahtında bu yetkiyi tanıma imkânı verilmiştir. Söz konusu düzenleme, bilhassa hak sahiplerinden münferit izin almanın işlem maliyetleri (transaction costs) açısından imkânsız veya aşırı külfetli olduğu durumlarda hukuki güvenlik sağlamayı amaçlamaktadır.

Avrupa Birliği'ne ek olarak Birleşik Krallık hukukunda da GTL rejimi, yürürlükteki mevzuatın bir parçasıdır. Birleşik Krallık, 2013 tarihli İşletme ve Düzenleyici Reform Yasası ile 1988

tarıhli Telif Hakkı, Tasarımlar ve Patentler Yasası'nda (CDPA) değişikliğe giderek GTL sisteminin yasal altyapısını kurmuştur. Bu yasal dayanağa istinaden çıkarılan 2014 tarihli "Telif Hakkı ve İcralarda Haklar (Genişletilmiş Toplu Lisanslama) Yönetmeliği" ile bir meslek birliğinin, temsil etmediği hak sahipleri adına lisanslama yapabilmesi için Birleşik Krallık Fikri Mülkiyet Ofisi'nden (IPO) yetki alması süreci ve şartları hüküm altına alınmıştır.

Dijitalleşme ve özellikle yapay zekâ teknolojilerinin milyonlarca eseri eş zamanlı ve sürekli biçimde kullanması, klasik bireysel lisanslama ve münhasır hak bakış açısını sürdürülemez hâle getirmekte ve hem işlem maliyetleri hem de hak sahiplerinin etkin korunması açısından ciddi güçlükler doğurmaktadır. GTL sisteminde bu güçlüklerin aşılması amacıyla, bir meslek birliği yasal düzenlemeyle yetkilendirilmekte ve ilgili hak kategorisindeki tüm eser ve bağlantılı hakları topluca yönetme yetkisi doğrudan yasadan verilmektedir. Böylece meslek birliğinin yetkisi, yalnızca üyelerini değil, üyesi olmayan hak sahiplerini de kapsayarak genişletilmiş etki yaratmaktadır. Normal şartlarda hak sahibinin imzasını gerektiren yetkilendirme, GTL modelinde yasal düzenleme ile sağlanmaktadır; bu yönüyle yasa, hak sahibinin iradesinin yerine geçmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'de ÜYZ müzik ürünlerinin etkili ve sürdürülebilir bir şekilde kolektif olarak lisanslanabilmesi, meslek birliklerine hem üye hem de üye olmayan hak sahiplerini kapsayacak genişletilmiş yetki sağlayacak köklü yasal reformlarla mümkün olabilecektir, aksi takdirde, sektörün dinamikleri ve yaratıcı üretimin yapısal koşulları, telafisi imkansız sonuçlar doğurabilecek bir noktaya sürüklenme riskiyle karşı karşıyadır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKIN**, İrfan, *Dijital Telif Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- AKSU**, Mustafa, *Yapay Zekâ ve Hukuk*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2023.
- ATEŞ**, Mustafa, *Fikri Hukukta Eser*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007.
- ATEŞ**, Mustafa, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012.
- BALLARDINI**, Rosa Maria/ **HE**, Kan ve **ROOS**, Teemu, “*AI-Generated Content: Authorship and Inventorship in the Age of Artificial Intelligence*”, içinde Online Distribution of Content in the EU, Pihlajarinne, Taina/ Vesala, Juha ve Honkkila, Olli (ed.), Edward Elgar, 2019, ss.117-135.
- BOZBEL**, Savaş, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- ÇATAKLAR**, Eda, *Çalışanların Eserleri – İş Sözleşmesinin Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Doğurduğu Sonuçlar*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022.
- DOĞAN**, Erdem, *Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Sorumluluğu*, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- ERDİL**, Engin, *İçtihatlı ve Gerekçeli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu*, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004.
- EREL**, Şafak N., *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.
- FICSOR**, Mihaly, “Collective Management of Copyright and Related Rights”, 3. Baskı, Cenevre 2022, WIPO.
- GEIGER**, Christophe/ **SCHÖNHERR**, Franciska ve **JÜTTE**, Bernd Justin, Limitations to Copyright in the Digital Age, Safeguards for User’s Rights, Creativity and Author’s Remuneration Interests, içinde Andrej Savin ve Jan Trzaskowski (ed.), Research Handbook on EU Internet Law, 2. Baskı, Edward Elgar 2022 - https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4212627s.35.
- GÖKYAYLA**, Kadir Emre, *Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2000,
- KARABAĞ KÖKSAL**, Tuğçe, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Yapay Zeka Tarafından Meydana Getirilen Ürünlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2025.
- KAYA**, Arslan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Dersleri I*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2024.

OKUTAN NİLSSON, Gül/ **TOSUN**, Yalçın, **ÇATAKLAR**, Eda, Görsel İşitsel Sektörde Toplu Hak Yönetimi, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türkiye İçin Öneriler, İstanbul 2014, On İki Levha, s.143.

ÖZTAN, Fırat, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008.

PEKDİNÇER, Remzi Tamer / **YILDIZ**, Ozan Ali, *Haksız Rekabet Hukuku Mevzuatı*, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2024.

PEKDİNÇER, Remzi Tamer, *Haksız Rekabet Hukukunda Dürüstlük Kuralına Aykırı Reklamlar ve Satış Yöntemleri*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020.

PEKDİNÇER, Tamer, Haksız Rekabet ve Marka Hukukuna İlişkin Bilirkişi Raporları ve Mütalaalar, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015.

PEKDİNÇER, Remzi Tamer, *Haksız Rekabet ve Marka Hukukuna İlişkin Bilirkişi Raporları ve Mütalaalar - II*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019

SEMİZ, Özgür, Telif Hakları ve Bağlantılı Hakların Toplu Yönetimi ve Kamusal Denetimin Boyutları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.

SULUK, Cahit / **KARASU**, Rauf / **NAL**, Temel, Fikri Mülkiyet Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2024.

TÜRKOĞLU, Sinem, Fikri Haklarda Üç Adım Testi, Ankara, Adalet, 2024.

TEKİNALP, Ünal / **OKUTAN NİLSSON**, Gül / **ŞEHİRALİ ÇELİK**, Feyzan Hayal, *Tekinalp Fikri Mülkiyet Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2025.

TOSUN, Yalçın, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016.

YAVUZ, Levent / **ALICA**, Türkay / **MERDİVAN**, Fethi, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*, Cilt II, Seçkin Yayıncılık, 2014.

YILMAZTEKİN, Hasan Kadir, *Yapay Zekânın Eser Sahipliği*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021.

YILMAZTEKİN, Hasan Kadir, *Artificial Intelligence, Design Law and Fashion*, Routledge Research in Fashion Law, 2023.

YUSUFOĞLU BİLGİN Fülürya, *Dijital Piyasalarda Yer Sağlayıcıların Hukuki Sorumluluğu*, On İki Levha Yayıncılık, 2022.

MAKALELER VE BİLDİRİLER

AXHAMN, Johan, “Extended Collective Licensing for Use of Copyrighted Works for Machine Learning”, Columbia Journal Of Law & The Arts, 2025, 48(4), ss.523-545.

AKTÜRK, Emrah, "Telif Hakkının Yapay Zekâ Ürünleri Açısından Değerlendirilmesi", *Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3785580>, E.T.: 22.12.2025).

ATAKAN, Murat Can, "Yapay Zeka Eserlerin Fikri Mülkiyet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", *Fikri Mülkiyet Yıllığı 2024*, Editör Tekin Memiş, C. 14, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s. 185-226.

ATEŞ, Mustafa, "Fikir ve Sanat Mahsullerinin Yapay Zekânın Eğitiminde Kullanılmasının Telif Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi", *Telif Hakları ve Fikri Mülkiyet Dergisi (TFM)*, C. 11, S. 2, 2023, s. 241-272.

ATEŞ, Mustafa, "Yapay Zekâ Çıktılarının Telif Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi", *Terazi Hukuk Dergisi (THD)*, S. 230, 2025, s. 10-26.

BELLİCAN, Cüneyt. "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Açısından "Hususiyet" Kavramı", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi*, C.1 S.1, s.67-90, 2008.

BAŞ, Kadir. "Yapay Zekâ Tarafından Geliştirilen Yaratıların ve Buluşların Fikri Mülkiyet Hukuku Kapsamında Korunması: Mülkiyet Hakkı Eksininde Değerlendirmeler ve Öneriler." *Özel Hukukun Güncel Sorunları ve Anayasanın Özel Hukuka Etkileri Konferansı*, İstanbul, pp.163-166, 2021

BAŞ, Kadir. "Dijital Platformlar ve Veri Tabanı Koruması" *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, vol.31, no.1, pp.449-482, 2025

BÜYÜKKILIÇ, GÜL. "Yapay Zeka Kullanımının Patentlenebilirlik Şartlarından Buluş Basamağı Üzerindeki Etkisi" *Terazi Hukuk Dergisi*, no.222, pp.25-38, 2025

BAK, Başak, "Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukuki Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukuki Sorumluluk", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD)*, C. 9, S. 35, 2018, s. 211-232.

BALLARDINI, Rosa Maria / **HE**, Kan / **ROOS**, Teemu, "AI-Generated Content: Authorship and Inventorship in the Age of Artificial Intelligence", *Online Distribution of Content in the EU*, (Ed. Taina Pihlajarinne / Juha Vesala / Olli Honkkila), Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 2019, s. 129-134.

BOSHER, Hayleigh, *Copyright in the Music Industry*, Londra, Edward Elgar Publishing, 2021.

CELİK, Muhammet Emir, "Yapay Zekâ Ürünlerinin ve Sahiplik İnkileminin Fikri Mülkiyet Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD)*, C. 71, S. 2, 2022, s. 581-620, (Erişim: <https://doi.org/10.33629/auhfd.1068690>, E.T.: 09.01.2026)

DANIŞMAZ, Zeynep, Dijital Tek Pazarda Telif Hakkı Yönergesi Işığında Metin ve Veri Madenciliği İstisnasının Değerlendirilmesi, *Fikri Mülkiyet Yıllığı 2023*, Editör Tekin Memiş, C. 13, Yetkin Yayınları, Ankara, 2024, s. 427-470.

GUADAMUZ, Andres, “A Scanner Darkly: Copyright Liability and Exceptions in Artificial Intelligence Inputs and Outputs”, *GRUR International*, C.73, S.2, 2024, s. 111-127.

GUIBAULT, Lucie, “Extended Collective Licensing as Rights Clearance Mechanism for Online Music Streaming Services in Canada”, *Canadian Journal of Law and Technology*, 2020, 18(2), s.213-253.

GÜLAÇTI, İsmail Erim / **KAHRAMAN**, Mehmet Emin, "Sanatın Geleceği: Yapay Zekâ Destekli Yaratıcılık ve Türk Telif Hukukundaki Yeni Sorunlar", *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, C. 11, S. 3, 2025, s. 229-245 (Erişim: <https://journalofsocial.com/files/josasjournal/91d31bab-094a-4b62-ad43-5ad67dad8e69.pdf> , E.T. 09.01.2026).

KARABAĞ, Tuğçe, “Yapay Zekâ ve Algoritmik İlham Karşısında Eser Sahibinin Hakları”, *Fikri Mülkiyet Yıllığı 2024*, Editör Tekin Memiş, C. 14, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s. 467-508.

KARACA, Uğur / **KARATAŞ**, Esra, "Yapay Zeka Tarafından Meydana Getirilen Fikrî Ürünlerin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Korunması", *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 1, 2022, s. 17-50.

MANTEGNA, Micaela, "ARTificial: Why Copyright Is Not the Right Policy Tool to Deal with Generative AI", *The Yale Law Journal Forum*, C. 133, Nisan 2024, s. 1126-1174.

MEZEI, Peter, “Memorization and Generative AI - A Persistent Issue with Copyright Consequences?”, 2025, in: Enrico Bonadio, Péter Mezei and Eduardo Alonso (edt.): *The Cambridge Handbook of Generative AI and IP in Europe*, Cambridge University Press, 2026 (yayımlanmamış).

NAMLI, Deniz Ecem, “Hamburg Mahkemesi Kneschke v. Laion Kararı Çevirisi (27.09.2024 tarihli Karar-310 O 227/23)”, *Fikri Mülkiyet Yıllığı 2024*, Editör Tekin Memiş, C. 14, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025, s. 37-76.

PEKDİNÇER Remzi Tamer / **TOPRAKKAYA**, İrem, “Sınai Mülkiyet Hukuku ile Haksız Rekabet Hukuku Arasında Kümülatif Koruma İlişkisi: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 14.03.2022 tarihli Kararı Özelinde Bir Değerlendirme” in: *Fikri Mülkiyet Hukuku 2022*, ed. Tekin Memiş, C. 12, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 275-346.

RAUER, Nils ve **BIBI**, Alexander, “Extended Collective Licencing in the DSM Directive – An Opportunity to Make Art. 17 DSM Directive Work?”, *GRUR International*, 71(2), 2022, ss.112-122.

ŞAHİN, Onur, “Yapay Zeka ile Oluşturulan Müzik Eserlerinde Hak Sahipliklerinin Sahibinin Hususiyeti Kıstası ile Değerlendirilmesi”, in: *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2023*, ed. Tekin Memiş, C. 13, Yetkin Yayınları, Ankara, 2024, s. 171-206.

TATAR, Meryem Ebru, “Müzik Eserleri Üzerindeki Hakların İnternet Ortamında Korunması”, Ankara, Yetkin, 2022.

TÜRKMENOĞLU, Abdulkaki, "Copyright Authorship in the Age of AI: Creativity Can Be Coded", *The Boğaziçi Law Review*, C. 1, S. 2, 2023, s. 232-272.

TE, Julianne, “The Text And Data Mining Exception Under The Copyright and Related Rights in The Digital Single Market Directive (DSM Directive)”, 4IP Council, 2025.

TEZLER

ERÇAL, Hilal, *Genişletilmiş Toplu Lisanslama*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2024.

BALTA, Büşra Kaynak, *5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Eser Kavramı ve Yapay Zekâ Ürünleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020.

ÇAKIR, Barış, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bakımından Yapay Zekânın Eser Sahipliği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul, 2021.

ÇELİK, Başak, *Yapay Zekânın Oluşturduğu Müzik Üzerindeki Fikrî Hak Sahipliği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2025.

DOĞAN, Erdem, *Yapay Zekânın Hukukî Statüsü ve Hukukî Sorumluluğu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2022.

GÜLEL, Hazal, *Hukukî Açıdan Yapay Zekâ*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2023.

KARA, Neslihan, *Fikrî Hak Boyutuyla Yapay Zekâ*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2023.

KARABAĞ KÖKSAL, Tuğçe, *Türk Hukukunda Fikir ve Sanat Eserlerinin Ceza Normları ile Korunması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2024.

SAVAŞ, Suna, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Eserlerde Hak Sahipliği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli, 2024.

TANER, Öykü, *Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Ürünler Üzerindeki Fikri Haklar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Türk-Alman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2023.

YARGI KARARLARI VE RESMİ BİLDİRİMLER

BEIJING (PEKİN) İNTERNET MAHKEMESİ, *Civil Judgment (2018) Jing 0491 Min Chu No. 239 (Feilin v. Baidu)*, 25.04.2019.

BEIJING (PEKİN) İNTERNET MAHKEMESİ, *Civil Judgment (2023) Jing 0491 Min Chu No. 11279 (Li v. Liu)*, 27.11.2023.

GEMA v. **OpenAI**, https://ifrro.org/resources/documents/General/German_Court_OpenAI_Memory_Output_Infringe_Copyright_NOV25.pdf (E.T.: 25.12.2025).

ABD TELİF OFİSİ (USCO), *Second Request for Reconsideration for Refusal to Register A Recent Entrance to Paradise (Correspondence ID 1-3ZPC6C3)*, 14.02.2022.

ABD TELİF OFİSİ (USCO), *Second Request for Reconsideration for Refusal to Register SURYAST (Correspondence ID: 1-5PR2XKJ)*, 11.12.2023.

USCO, *Second Request for Reconsideration for Refusal to Register Théâtre D'opéra Spatial (Correspondence ID: 1-5T5320R)*, 05.09.2023.

USCO, *Zarya of the Dawn (Registration # VAu001480196)*, 21.02.2023.

WIPO, *WIPO IP Judges Forum Informal Case Summary – Hamburg Regional Court, Germany [2024]: Robert Kneschke v. LAION e.V.*, <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/592042> (E.T.: 09.01.2026).

MEVZUAT, RAPOR VE İNTERNET KAYNAKLARI

2019 AIPPI WORLD CONGRESS, *Resolution: Copyright in Artificially Generated Works*, 15-18.08.2019.

ABD TELİF OFİSİ (USCO), *Copyright and Artificial Intelligence, Part 2: Copyrightability*, Washington D.C., Register of Copyrights, Ocak 2025.

ABD TELİF OFİSİ (USCO), *Copyright and Artificial Intelligence, Part 3: Generative AI Training (Pre-publication Version)*, Washington D.C., Register of Copyrights, Mayıs 2025.

AKINCI, Ayşe Nur, *Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi*, T.C. Kalkınma Bakanlığı Çalışma Raporu-6, Yayın No: 2968, Ankara, Haziran 2017.

AVRUPA KOMİSYONU, *AB Telif Hakkı Kurallarının Modernizasyonu Hakkında Etki Değerlendirmesi*, SWD (2016) 301 final, 2016.

AVRUPA PARLAMENTOSU VE KONSEYİ, *Dijital Tek Pazarda Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Hakkında (AB) 2019/790 Sayılı Direktif (DSM Direktifi)*, AB Resmi Gazetesi, L 130, 2019.

FILIKHINA, Ekaterina / **ELSASS**, Lennart, "Robert Kneschke v. LAION: Judgment of 10 December 2025", *DLA Piper Technology's Legal Edge*, 2025.

MSG, "Temsili Lisanslama", <https://msg.org.tr/lisanslama/temsili-lisanslama> (E.T.: 22.12.2025).

MUZİBU, "Muzibu: İşletmelere Özel Telifsiz Müzik Platformu", <https://www.muzibu.com/> (E.T.: 22.12.2025).

OECD, Artificial Intelligence, Data And Competition, OECD Artificial Intelligence Papers, 2024, No.18.

SAVAŞ, Bozbel, Münih I Bölge Mahkemesi (LG München I), 11.11.2025 tarihli Nihai Karar – Dosya No: 42 O 14139/24. (Çeviri)

ULUSAL YAPAY ZEKÂ STRATEJİSİ 2021-2025.

YAPAY ZEKÂ TÜZÜĞÜ, 2024/1689 Sayılı AB Yapay Zekâ Tüzüğü (AI Act).